ΟΜΑΔΑ ΣΥΝΑΓΩΝΙΣΤΩΝ
ΣΤΗ ΜΝΗΜΗ ΤΟΥ ΑΛΕΚΟΥ ΠΑΝΑΓΟΥΛΗ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

Στή Μνήμη τοῦ 'Αλέκου Παναγούλη

Γιῶργος Ἀθανασιάδης – Μάρκος Μαρινάκης
Κώστας Τσίπηρας

ΣΤΗ ΜΝΗΜΗ ΤΟΥ ΑΛΕΚΟΥ ΠΑΝΑΓΟΥΛΗ

Ἐκδόσεις Καστανιώτη
Ἀθήνα 1977

Διόρθωση: Χριστίνα Γιατζόγλου
Ἐπιμέλεια – Μοντάζ: Λεωνίδας Χρηστάκης
Φωτοστοιχειοθέτηση: ΦΩΤΟΓΡΑΜΜΑ ΕΠΕ, Κεραμεικοῦ 23, Ἀθήνα, τηλ. 52 45 846
Λιθογράφηση: Μ. Εὐαγγελίου - Π. Κυριακόπουλος, Δράκοντος 13, Ἀκαδ. Πλάτωνος

Ἐκδόσεις Θ. Καστανιώτη Ζ. Πηγῆς 3

ΑΘΗΝΑ τηλ. 360 32 34

Σ' όλους εκείνους πού προβληματίζονται καί
ἀμφισβητοῦν
Σ' όλους εκείνους πού ἀγωνίζονται καί
δέν κιοτεύουν

Στόν 'Αλέκο
Στήν Ε.ΔΗ.Ν.

Όλα έτοιμα, ο λάκκος σκαμμένος
Θά μπώ ξημέρωμα στερνής μέρας
Σκέψεις διαστείτε
Ή ζωή συνεχίζεται.

Ίδέες, Όνειρα, Άγάπης, Ζωής
Στό δρόμο σταθείτε
Ό θάνατος δίνει σ' άλλους ζωή.
Κάποιος γεννιέται.

Μή σάς πειράζει
Μ' αυτόν συνεχίστε
Όνειρα πάρτε νέα μορφή
Ή ζωή συνεχίζει...

Ὁ Ἀλέκος Παναγούλης στή δίκη τῶν βασανιστῶν του, ὅπου εἶχε τό ἠθικό ἀνάστημα, νά τούς συγχωρέσει...

«Γεννήθηκα χωρίς νά ξέρω τό
γιατί,
κλαίγοντας ἀντίκρυσα τόν κόσμο
τώρα πεθαίνω ξέροντας γιατί,
χωρίς νά κλαίω».
Ἀλ. Παναγούλης

Ἦταν ἀσυμβίβαστος στίς ἰδέες του καί ἀνυποχώρητος στούς στόχους του.

Ἦταν ἀδιάλλακτος στήν τακτική του καί ἀνήσυχος γιά τήν τύχη τῆς δημοκρατίας.

Ἦταν μαχητικός καί δέν κιότεψε ποτέ, οὔτε στίς μαῦρες μέρες τῆς Δικτατορίας.

Οἱ παραπάνω χαρακτηρισμοί δέν εἶναι τίποτα ἄλλο παρά ἡ μετουσίωση τῆς ἀγωνιστικῆς καί τῆς πολιτικῆς του δράσης, ὅπως αὐτές ἐκφράστηκαν ποικιλόμορφα, στή διάρκεια τῆς σύντομης ζωῆς του.

Ὅλη ἡ ζωή του ἦταν μιά προσφορά γεμάτη κινδύνους. Καί πόσα δέν πέρασε!... Φυλακίσεις, βασανισμοί, ταπεινώσεις.

Μέ τυφλή δουλικότητα οἱ στρατονόμοι εἶχαν πέσει πάνω του γιά νά τόν λυγίσουν. Καί τόν βασάνισαν ἀπάνθρωπα καί γιά πολύ καιρό, ὅσο δέ βασάνισαν ποτέ κανέναν ἄλλο. Ὅμως τό ψυχικό του σθένος νίκησε τήν κτηνωδία. Καί βρῆκε ὁ Ἀλέκος Παναγούλης τό ἠθικό ἀνάστημα, στό στρατοδικεῖο ὕστερα ἀπό λίγα χρόνια, νά τούς συγχωρέσει.

Ἀκολούθησε σ' ὅλη του τή ζωή τό δύσκολο δρόμο τῆς τιμῆς καί τῆς προσφορᾶς.

Σάν βουλευτής ποτέ δέ δημοκόπησε, ποτέ δέ φρόντισε νά πλανέψει τό λαό μέ καιροσκοπικά συνθήματα. Ἀγωνίστηκε μέ συνέπεια μέσα στίς τάξεις τῆς τιμημένης Ε.ΔΗ.Ν ἀποζητώντας τόν ὑπέρτατο σκοπό: τή Δημοκρατία.

Ἦταν σέ κάθε στιγμή πανέτοιμος, γιά τό κάθε ριψοκίνδυνο στοίχημα τῆς ἐλευθερίας καί τῆς ἀλήθειας. Καί δέ δί-

στασε νά φέρει στή δημοσιότητα «τά ἀρχεῖα τῆς Ε.Σ.Α.» παρόλους τούς κινδύνους μιά καί ἡ «δυσωδία» πού ἀναδύοταν μέσα ἀπό αὐτά, ἔπιανε ὅλο τό φάσμα τῆς πολιτικῆς ζωῆς τοῦ τόπου μας.

Κι ὅταν αὐτοί πού τούς κατηγόρησε σάν «πράκτορες πού ντύνονται τό μανδύα τοῦ ψευτοπροοδευτισμοῦ» τόν πολέμησαν ὕπουλα, δέ δίστασε νά διακηρύξει δημόσια τίς θέσεις του καί νά ὀρθώσει ἀλώβητο τό ἀνάστημά του.

Ὁ Ἀλέκος Παναγούλης δολοφονήθηκε γιατί ἔψαξε τήν ἀλήθεια καί τή βρῆκε. Ποτέ δέ θά συγχωροῦσε τήν ἐκμετάλλευση τοῦ ὀνόματός του γιά μικροπολιτικές σκοπιμότητες καί κομματικά ἤ προσωπικά ὀφέλη, ὅπως ἴσως ἔχει ἀρχίσει νά γίνεται ἀπό ὅσους δυσσοδομοῦν γιά νά ἐκμεταλλευτοῦν τό θάνατό του καί τούς ἀγῶνες του.

Ἀλλ' αὐτοί δέβαια δέν εἶναι δημοκράτες, ἀλλά τυχοδιῶκτες καί προβοκάτορες.

Φίλε ἀναγνώστη,
αὐτά πού θά διαβάσεις, δέν εἶναι τίποτα ἄλλο παρά μιά προσπάθεια ἀπόδοσης τιμῆς στή μνήμη τοῦ πρώτου ἀγωνιστῆ τοῦ ἀγώνα κατά τῆς δικτατορίας, τοῦ συναγωνιστῆ μας Ἀλέκου Παναγούλη.

Εἶναι μιά προσπάθεια πού βασίζεται σέ μιά συλλογή ντοκουμέντων, στοιχείων, φωτογραφιῶν, ἀκόμη καί προσωπικῶν ἐμπειριῶν, πού ἔρχεται ἐπίσης νά ἐξηγήσει τό βασικό ἐρώτημα: «Ποιός ἦταν ὁ Ἀλέκος Παναγούλης καί γιά ποιόν λόγο ἀγωνίστηκε;»

Τό διδλίο αὐτό, ἀποτέλεσμα μιᾶς συλλογικῆς δουλειᾶς, δέ δημιουργήθηκε γιά νά καλύψει τίς προσωπικές φιλοδοξίες ἤ τίς οἰκονομικές προσδοκίες τοῦ οἱουδήποτε.

«Ὅσοι καπηλεύονται τά σύμβολα, τά σκοτώνουν», ἔλεγε χαρακτηριστικά ὁ Ἀλέκος.

Τό διδλίο χωρίζεται οὐσιαστικά σέ 3 χρονικές περιόδους: τήν περίοδο πρίν τό 1967, τήν περίοδο 1967-1974 καί τέλος τήν περίοδο 1974-76.

Τά στοιχεῖα ταξινομήθηκαν μέ τή μεγαλύτερη δυνατή προσοχή καί ἐπιχειρήθηκε ἡ ὅσο τό δυνατόν ἀντικειμενικότερη παρέμβαση στό κείμενο μέ ἀναφορές καί κριτική.

Πιθανό νά ὑπάρχουν παραλείψεις, ἐλπίζουμε ὅμως ὅτι

αυτές θά ξεπεραστοῦν ἀπ᾽ τήν οὐσιαστική σημασία τοῦ βιβλίου, πού δέν εἶναι νά κουράσει, μέ ἐκτεταμένες ἀναφορές σέ λεπτομέρειες, ἀλλά νά ἐπεξηγήσει βασικά σημεῖα τῆς ζωῆς τοῦ Ἀλέκου.

Φίλε ἀναγνώστη,

«Γιά τούς ἥρωες καί τούς ἀγωνιστές ἤ μνημεῖα στήνονται ἤ τραγούδια γράφονται».

Θά θέλαμε σάν μετουσίωση τῆς ἀγάπης καί τῆς ἐκτίμησης τοῦ λαοῦ μας πρός τόν μεγάλο του νεκρό, νά στηθεῖ ἕνα μνημεῖο γιά τόν Ἀλέκο, στόν τόπο τῆς δολοφονίας του, γιά νά θυμίζει πάντα ὅτι τά «τροχαῖα ἀτυχήματα» δέ θά σταματήσουν τήν πορεία τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ πρός τήν ἀληθινή δημοκρατία.

Ἐμεῖς σάν ἐλάχιστη προσφορά γιά τό σκοπό αὐτό, ἀνοίξαμε λογαριασμό στήν Ἐθνική Τράπεζα (Α.Λ. 430 – 611385 – 0) ὅπου θά καταθέσουμε ὅλα τά νόμιμα ποσοστά μας, ἀπ᾽ αὐτή τήν ἔκδοση.

Καλοῦμε ὁλόκληρο τόν Ἑλληνικό λαό, τά πολιτικά κόμματα καί τίς μαζικές ὀργανώσεις, νά συμμετάσχουν ἐνεργά σ᾽ αὐτή τήν προσπάθεια.

Η ΥΠΟΘΕΣΗ ΤΗΣ ΑΝΕΓΕΡΣΗΣ ΜΝΗΜΕΙΟΥ ΓΙΑ ΤΟΝ ΑΛΕΚΟ ΠΑΝΑΓΟΥΛΗ, ΝΑ ΓΙΝΕΙ ΥΠΟΘΕΣΗ ΟΛΩΝ ΜΑΣ

Ἀθήνα, Ἀπρίλης 1977

Γιά τήν «ΟΜΑΔΑ ΣΥΝΑΓΩΝΙΣΤΩΝ»

Γιῶργος Ἀθανασιάδης,
Μάρκος Μαρινάκης,
Κώστας Τσίπηρας.

ΧΡΟΝΙΚΟ

Ὁ Α.Π. γεννήθηκε τόν Ἰούλη τοῦ 1939 στήν Κυψέλη. Ἦταν γιός τοῦ Βασίλη καί τῆς Ἀθηνᾶς Παναγούλη. Ὁ πατέρας του ἦταν ἀξιωματικός τοῦ στρατοῦ καί πέθανε τό 1970 ἀπ' τή θλίψη του γιά τούς διωγμούς πού ὑπέστη ἡ οἰκογένειά του ἀπ' τή δικτατορία. Ἡ ἀγωνιστική του δράση ξεκινᾶ ἀπ' τά μαθητικά του χρόνια καί ἀπό τότε γίνεται στόχος τῆς ἀντίδρασης καί τοῦ παρακράτους.

Τό 1956 σέ μιά διαδήλωση τραυματίζεται ἀπ' τούς ἀστυνομικούς.

Τό 1960 μπαίνει στό Ε.Μ.Πολυτεχνεῖο στή Σχολή Μηχ. Ἠλεκτρολόγων, ὅπου συνεχίζει τή δράση του ὄντας ὀργανωμένος στήν Ο.Ν.Ε.Κ., τή νεολαία τῆς τότε Ε.Κ., τῆς ὁποίας καί ἀποτελεῖ βασικό στέλεχος.

Τό 1961 κι ἐνῶ προσπαθοῦσε νά ὑπερασπίσει ἕνα φτωχό κουλουροπώλη δέχτηκε τήν ἐπίθεση ἑνός λιμενοφύλακα καί κακοποιήθηκε.

Τό 1962 δέχεται νέα ἐπίθεση παρακρατικῶν ἐνῶ βάδιζε στήν Πλάκα καί τραυματίζεται σοβαρά.

Στό Πολυτεχνεῖο ξεσκέπασε ἐκεῖνα τά χρόνια τό γιό τοῦ μετέπειτα δικτάτορα Παπαδόπουλου, πού παρίστανε τόν δημοκράτη γιά νά «καρφώνει» τούς συμφοιτητές του.

Ἡ ἐπιμονή του στίς πολιτικές του θέσεις, ἡ μεγάλη του συνδικαλιστική ἀγωνιστικότητα καί ἡ ἀσυμβίβαστή του προσωπικότητα τόν ὁδήγησαν νά καταγγείλει στά 1963 στή γενική συνέλευση τοῦ Ε.Μ.Π., ὅτι τόν πλησίασαν ἄτομα τῆς ἀσφάλειας καί τοῦ ζήτησαν νά «καρφώνει», μέ ἀνταλλάγματα βέβαια, τούς συμφοιτητές του.

Ἀπό τό 1965 συμμετέχει στήν Ἑλλην. Δημ. Νεολαία, τήν τιμημένη Ε.Δ.Η.Ν. τῆς ὁποίας ἔγινε τό 1974 Γενικός Γραμματέας.

Ὁ Α.Π. ἦταν ἕνας ἄνθρωπος εὐρύτερου ἰδεολογικοῦ προβληματισμοῦ, ἦταν ἕνας γνήσιος δημοκράτης.

Παραθέτουμε ἕνα κείμενό του πού δημοσιεύτηκε στὴν ἀνεξάρτητη πολιτικὴ ἐφημερίδα Σαρωνικὸς μὲ ἡμερομηνία 27 Φεβρ. 1965.

ΠΟΙΟΣ ΔΙΑΦΩΝΕΙ ;

'Αποτελεῖ καθῆκον κάθε πολιτισμένου ἀνθρώπου ἡ καλόπιστος κριτική, ἰδία ἡ ἀναφερομένη εἰς τὴν διαχείρισιν τῶν κοινῶν. Αὐτὴ ἄλλοτε μὲν ὁδηγεῖ εἰς ἐπαίνους, ἄλλοτε δὲ εἰς κατηγορίας. Εἰς τὴν δευτέραν περίπτωσιν ὁ ἐλεγχόμενος ἔχει ὑποχρέωσιν νὰ προβαίνει εἰς ἐνεργείας ἐπανορθώσεως ἢ νὰ δικαιολογεῖ τὸ ἔργον του ἐφ' ὅσον πιστεύει εἰς τὴν ὀρθότητά του. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον δημιουργεῖται ἕνας διάλογος πολιτισμένος, μὲ ἀποτελέσματα εὐνοϊκὰ διὰ τὴν ἐξέλιξιν μιᾶς οἱασδήποτε καταστάσεως. Αὐτὸς ὁ διάλογος, ὄχι μόνον ἐπιτρέπεται, ἀλλὰ ἐπιβάλλεται. 'Αποτελεῖ στοιχεῖον ἐποικοδομητικὸν διὰ τὴν ὁμαλότητα τῆς δημοσίας ζωῆς. 'Αποτελεῖ χρέος πρὸς τὰς ἀρχὰς τῆς ὁμαλότητος καὶ τῆς ἀληθοῦς Δημοκρατίας. 'Η ἄρνησις τοῦ διαλόγου ἐκ μέρους δημοσίων **ἰ δ ἰ α** ἀνδρῶν, δύναται νὰ ἑρμηνευθῆ ὡς ἀδυναμία, ὡς ὁμολογία ἐνοχῆς εἰς τὰ ὑπὸ συζήτησιν θέματα. 'Αποτελεῖ ἐπίσης περιφρόνησιν ἀπαράδεκτον, δεικνύουσαν ἔλλειψιν γνώσεως καὶ τῶν στοιχειοδεστέρων κανόνων τῆς λειτουργίας τοῦ Δημοκρατικοῦ μας Πολιτεύματος. Μόνον οἱ νοσταλγοὶ τῶν πλέον σκοτεινῶν ἀντιδραστικῶν ἐκδηλώσεων ἀρνοῦνται τὸν διάλογον καὶ ἀντ' αὐτοῦ ἐκτρέπονται εἰς ὕβρεις ὅταν δὲν δύναται νὰ ὑλοποιήσουν τὰς ἐπιθυμίας των εἰς βίαν. Συνείδησις διπλοῦ χρέους πρέπει νὰ ὁδηγεῖ κάθε πολίτην εἰς τὴν ἄσκησιν ἐλέγχου. Χρέος πρὸς τὴν ἀλήθειαν καὶ χρέος ἔναντι τῶν καλῶς νοουμένων συμφερόντων τοῦ συνόλου.

Μόνον ὅταν ὁ κάθε πολίτης μεταβάλλεται εἰς Εἰσαγγελέα εἶναι δυνατὸν νὰ θεμελιωθῆ Κράτος Δικαίου, Κράτος 'Αρετῆς. Αὐτὴ ἡ πεποίθησις μᾶς ὁδηγεῖ εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ὁ οἱοσδήποτε ἀρνούμενος εἰς τοὺς ἄλλους τὸ δικαίωμα τῆς κριτικῆς, ἢ δυσανασχετῶν λόγω τοῦ ἀσκουμένου ἐλέγχου περὶ τὸ ἔργον του, ἀντιτίθεται εἰς τὴν ἑδραίωσιν τῆς ἠθικῆς. 'Αρνεῖται τὴν δημιουργίαν Κράτους δ·καίου, δραματιζόμενος καταστάσεις αὐθαιρεσίας.

'Ο δραματισμὸς ὅμως τοιούτων καταστάσεων ὁδηγεῖ ἐκ τοῦ ἀσφαλοῦς εἰς τὴν δημιουργίαν κλίματος ἀνωμαλίας, διότι ἀποτελεῖ ἀναμφισβητήτως σπουδαιότατον ψυχολογικὸν παράγοντα, ἡ ἐπίδρασις τῶν ἰδεῶν καὶ τῶν σκέψεων ἐπὶ τῶν πράξεων τῶν ἀτόμων.

'Από τὰς τελευταίας ἐξελίξεις τῶν πολιτικῶν μας πραγμάτων, ἀπεδείχθη ὅτι ἀποτελεῖ καθολικὴν ἀπαίτησιν τοῦ 'Ελληνικοῦ Λαοῦ ἡ ἀπομάκρυνσις τοῦ δημοσίου βίου τῆς χώρας ἀπὸ

τὰς φθοροποιοὺς ἐπιδράσεις ἰδεῶν, ἀπὸ τὴν καταστρεπτικήν, διὰ τὸ σύνολον, παρουσίαν εἰς τὸν δημόσιον στῖβον, ἀνθρώπων μὴ δυναμένων νὰ συλλάβουν τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς μας.

Ἡ ἱστορικὴ διαδρομὴ τῶν γεγονότων δημιουργεῖ τὴν βεβαιότητα, ὅτι ἡ κάθαρσις θὰ ὁλοκληρωθῆ, καὶ οἱ ἀρνηταὶ τῶν ἀνωτέρω, θὰ περιέλθουν εἰς τὴν κοινὴν περιφρόνησιν. καθιστάμενοι παραδείγματα πρὸς ἀποφυγήν.

ΑΛ. ΠΑΝΑΓΟΥΛΗΣ

Ἀπ' τά τέλη τοῦ 1965 συμμετέχει στίς συνεδριάσεις τῆς Κ.Ε. τῆς Ε.Δ.Η.Ν. ἐκπροσωπώντας τήν Τ.Ο. Γλυφάδας. Συμμετέχει δέ ἐνεργητικά σέ ὅλες τίς ἐκδηλώσεις τῆς Ε.Δ.Η.Ν. καί τῆς Ε.Κ.

Ἡ ἐπικράτηση τῆς ξενόφερτης δικτατορίας τόν βρίσκει νά ὑπηρετεῖ τή στρατιωτική του θητεία στό 81 Σύνταγμα Πεζικοῦ στή Βέροια, ἀπ' ὅπου «λιποτακτεῖ» γιά νά κινεῖται πιό ἄνετα. Ἔρχεται στήν Ἀθήνα στίς 28 Μαΐου 1967 ὅπου συναντιέται μέ τόν ἀδελφό του Γιῶργο Παναγούλη πού ὑπηρετοῦσε λοχαγός στίς δυνάμεις καταδρομῶν. (Ὁ Γ.Π. δολοφονήθηκε τό Νοέμβρη τοῦ 1967 ἀπ' τή χούντα. Εἶχε ὑποτροφία γιά τίς Η.Π.Α., ἀλλά τόν μετέθεσαν στή Ρόδο. Ἔφυγε καί πῆγε στήν Κωνσταντινούπολη ἀλλά δέ ζήτησε πολιτικό ἄσυλο ἀπό τούς Τούρκους. Στή συνέχεια πῆγε στό Ἰσραήλ, ἀλλά οἱ Ἰσραηλινοί δέν τοῦ ἔδωσαν πολιτικό ἄσυλο καί μέ τό πλοῖο «Ἄννα Μαρία» τόν ἔστειλαν στήν Ἑλλάδα. Λένε ὅτι ἔξω ἀπό τίς Φλέβες ἔπεσε στή θάλασσα κι ἀπό τότε χάθηκαν τά ἴχνη του. Ὁ Γ.Π. ὅμως ἦταν πρωταθλητής στήν κολύμβηση καί στίς καταδύσεις κι ἡ «ἐξαφάνισή» του δέν ἔπεισε κανέναν, ὅπως κανέναν δέν ἔπεισε ἡ «αὐτοκτονία» τοῦ Ε.Δ.Η.Ν. - (τη) ἀγωνιστή Γ. Μαυρογένη πού βρέθηκε νά ἔχει «αὐτοκτονήσει» μέ πιστόλι πού τό κράταγε στό δεξί χέρι, ἐνῶ στό χέρι αὐτό εἶχε ἀγκύλωση!)

Ὁ Ἀλέκος κρύβεται γιά ἕνα μεγάλο χρονικό διάστημα ἀπό σπίτι σέ σπίτι γιατί ἤδη ἀπό τίς 30 Μαΐου 1967 εἶχε κηρυχθεῖ λιποτάκτης.

Στίς 18 Ἰουνίου ἡ Ἀσφάλεια τόν ζητᾶ στό σπίτι του, ὅπου μαζί μέ ἄλλους συλλαμβάνουν καί τόν ἀδελφό του Στάθη Παναγούλη, ὁ ὁποῖος δικάζεται στίς 25 Αὐγούστου μαζί μέ 30 νέους τῆς Ε.Δ.Η.Ν, γιά διανομή ἀντιδικτατορικῶν προκηρύξεων. Ὁ Ἀλέκος δραπετεύει στήν Κύπρο,

ὅπου καί προετοιμάζει τήν ἀπόπειρα κατά τοῦ δικτάτορα Παπαδόπουλου.

Τήν ἀπόπειρα τήν πραγματοποιεῖ στίς 13 Αὐγούστου 1968 καί ἀμέσως συλλαμβάνεται.

Παραθέτουμε ἀποσπάσματα ἀπ' τόν ἡμερήσιο τύπο τῆς ἐποχῆς, σχετικές δηλώσεις κλπ.

«Ἡ δολοφονική ἀπόπειρα, ἐνέργεια ἀντεθνική. Εἶχεν ἔξωθεν ὀργανωθεῖ. Ἠρεμία, τάξις, ἐλευθερία.»

(Ἡ Βραδυνή, 14 Αὐγ. 1968)

«Χθές τό πρωΐ παρά τό Λαγονήσι. Δολοφονική ἀπόπειρα ἐναντίον τοῦ Πρωθυπουργοῦ. Ὁ δράστης λιποτάκτης ὑπολοχαγός, ὄργανον τῶν φασιστῶν, συνελήφθη.»

(Ἀκρόπολις, 14 Αὐγ. 1968)

«Στρατιώτης λιποτάκτης εἶναι ὁ δράστης τῆς ἀποπείρας. Ὡμολόγησε ὅτι ὑπῆρξε στέλεχος τῆς Ε.Δ.Η.Ν. Πρωτοστάτησε στά Ἰουλιανά σέ ὀχλοκρατικές ἐκδηλώσεις.»

(Ἀπογευματινή, 16 Αὐγ. 1968)

«Εἶχον τοποθετήσει βόμβας εἰς τήν Ἀκρόπολι καί εἰς τό κέντρον τῶν Ἀθηνῶν. Σχέδιο ἐπεμβάσεως ξένων.»

(Ἀκρόπολις, 8 Σεπτ. 1968)

«Ἡ κατά τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς Ἐπαναστάσεως καί τῆς Ἐθνικῆς Κυβερνήσεως κ. Γ. Παπαδοπούλου ἀπόπειρα ἀποτελεῖ ὁμολογίαν ἀποτυχίας τῶν ἀνθελληνικῶν ἑλληνοφώνων καί ξενοφώνων δυνάμεων καί συνθέτει πράξιν ἐσχάτης ἀπογνώσεως... Ὀρθῶς καί προφανῶς ὁ πρωθυπουργός κ. Γ. Παπαδόπουλος ἐδήλωσεν ὅτι ὁ Θεός εἶναι Φιλέλλην. Διότι διά τῆς ἀποτυχούσης ἀποπείρας καί τό φυσικόν θάρρος καί ἡ Ὀλύμπιος ψυχραιμία τοῦ Ἕλληνος πρωθυπουργοῦ ἀπεκαλύφθησαν καί ἐκαμάρωσαν τάς πρωθυπουργικάς ἀρετάς, ὅλοι οἱ Ἕλληνες, ὅπως τόν ἐκαμάρωσαν εἰς τάς 13 Δεκ. καί ὅλοι ἀνεγνώρισαν τήν Φιλελληνικότητα τοῦ Παντοδυνάμου.»

(κύριο ἄρθρο τῆς ἐφημερίδας «Ἡ Βραδυνή»)

Θαυμάστε ἐκείνους πού νοιάζονται σήμερα γιά τή δημοκρατία!!

Ἀλλά ἕπεται καί συνέχεια:

«Δοξάζει τόν Θεό είς Τῆνον ὁ πάσης Ἑλλάδος Ἱερώνυμος.»

«Τό Δ.Σ. τῆς Ἐθνικῆς Ὀργανώσεως «Ἀντικομμουνιστική κίνησις Ἑλλάδος» συνελθόν ἐκτάκτως ἐπί τῷ ἀγγέλματι τῆς αποπείρας κατά τοῦ Προέδρου τῆς Ἐθνικῆς Κυβερνήσεως, ἀκοῦσαν σχετικήν εἰσήγησιν τοῦ προέδρου αὐτοῦ, ἀποφαίνεται ὁμοφώνως καί στιγματίζει τήν ξενόδουλον, προδοτικήν δρᾶσιν ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι δυσχεραίνουν τήν πρόοδον καί τήν εἰρήνην τῆς χώρας καί δηλοῖ ὅτι ἵσταται παρά τό πλευρόν τῆς Ἐθν. Ἐπαναστατικῆς Κυβερνήσεως κλπ.»

«ΑΔΕΔΥ διερμηνεύσασα αἰσθήματα δημοσιοϋπαλληλικοῦ κόσμου χώρας ἀποδοκιμάζει μετ' ἀγανακτήσεως σημερινήν ἄφρονα καί ἀντεθνικήν ἀπόπειραν. ΑΔΕΔΥ εὔχεται δι' ὑμᾶς ὑγείαν καί μακροημέρευσιν ἐπ' ἀγαθῶν Πατρίδος.»

«Προσωπικόν ὑπουργείου Ἐμπορίου συγχαίρει ὑμᾶς θερμότατα διά νέαν νίκην σας» (!)

«Ὁ Μακάριος καταδικάζει τήν δολοφονική ἀπόπειρα κατά τοῦ Πρωθυπουργοῦ».

«Τά ἄτομα ἅτινα χρηματοδοτοῦν, ἐκτρέφουν καί κατευθύνουν τά μίσθαρνα ἑλληνόφωνα δολοφονικά ὄργανα τύπου Παναγούλη παραδίδονται εἰς τήν κοινήν περιφρόνησιν καί τήν θείαν δίκην. Στυλιανός Παττακός.»

«Μετά τοῦ ἀνά τήν Δυτ. Ἀφρικήν ἀκριτικοῦ ποιμνίου μου λίαν συγκεκινημένος καί περιχαρής σφόδρα προάγομαι ὅπως διά τῆς παρούσης ὑποβάλλω ἐγκαρδίως συγχαρητήριους προσρήσεις ἐπί τῇ θείᾳ εὐδοκίᾳ διασώσει ἐκ τῆς στυγερῆς καί μυσερᾶς δολοφονίας. Ὁλοκληρώσατε τό Εὐλογημένον ἔργον τῆς Ἐπαναστάσεως.

Ὁ Μητροπολίτης Δυτ. Ἀφρικῆς
Εὐστάθιος»

«Αἱ σκοτειναί καί ἐγκληματικαί μέθοδοι τῶν κομμουνιστῶν καί τῶν συνοδοιπόρων τους...

Κων/γος Μανιαδάκης βουλευτής ΕΡΕ»

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗ ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΟΥ 12-1-66

1) Γκύζη - Πολύγωνον - Γιαννόπουλος ✓
2) Μοσχάτου - Παπαντώνης ✓
3) Κυψέλη - Σακαρέλος ✓
4) Εξάρχεια - Ανδρουτσόπουλος ✓
5) Αιγάλεω - Σαπλιόπουλος ✓
6) Μπραχάμι - Γερουκολός ✓
7) Χαϊδάρι - Μπαρμπαγάλας ✓
8) Υμηττός - Διαπούλης ✓
9) Άγιος Ιωάννης - Κατσώνης - Παππάς ✓
10) Αμπελόκηποι - Ακρίβας - Μαριστογιάννης ✓
11) [illegible] - Σταθούλιας ✓
12) Ακαδ. Πλάτ. Κολωνός - Ξύδης ✓
13) Βοτανικός - Ψαρρόπουλος ✓
14) Γαλάτσι - Κλητοράκης ✓
15) Οικισμός Παπάγου - Γιαννούλης ✓
16) ~~Υπεύθυνος Οργανωτικού~~ - Δωροβίνης ✓
17) Αργυρούπολις - Γαλανόπουλος ✓
18) Γλυφάδα - Παναγούλης ✓
19) Κουκάκι - Χατζημιχελάκης ✓
20) Φάληρο - Πρασινάκης

Ο Πρακτικογράφος: [signature]

23

«Πρώην πιστός οπαδός τῆς Ε.Δ.Η.Ν. στιγματίζω καί ἐλεεινολογῶ τήν γκαγκστερικήν ἄτιμον καί ἀνήθικον ἐναντίον σας ἀπόπειραν.

Κων/νος Σακκᾶς, Παραμυθιά»

(σημ: Ἡ προβοκάτσια σέ στιγμή ἔξαρσης!)

Συγχαρητήρια τηλεγραφήματα:
Δικηγορικός Σύλλογος Θεσ/νίκης, Ἕνωσις Ἑλλήνων Τσιμεντοβιομηχάνων, Σύλλογος Πολ. Μηχ. Βορείου Ἑλλάδος, ὁ Σύνδεσμος Κυνηγῶν, ἡ Βασιλική Ἀερολέσχη, ὁ Σύλλογος Φοιτητῶν Ὀδοντιατρικῆς Α.Π.Ο., ὁ βασιλεύς Κων/νος, ὁ πρεσβευτής τῶν Η.Π.Α. Φίλιπς Τάλμποτ.

Χαρακτηριστικό: Ὁ παράνομος ραδιοσταθμός τοῦ Κ.Κ.Ε. «Ἡ φωνή τῆς ἀλήθειας» μετέδιδε ὅτι ὁ Παναγούλης, ἦταν ἄτομο τῶν φασιστικῶν κύκλων!

«Σᾶς εὐχαριστῶ διότι ἀνησυχήσατε, σᾶς εὐχαριστῶ διότι θά βοηθήσετε νά καθησυχάση ὁ κόσμος καί εἰς τό ἐσωτερικόν καί εἰς τό ἐξωτερικόν.

Γ. Παπαδόπουλος, Πρωθυπουργός»

●

Σχετικά μέ τήν ἀπόπειρα ὁ ἴδιος λέει στόν δημοσιογράφο Ἄρη Σκιαδόπουλο τοῦ Ταχυδρόμου:

– *Γιατί ἀποτύχατε;*

– Ἦταν ἀλήθεια μιά ἀτυχία. Στίς 17 Ἰουνίου συνέλαβαν τόν Στάθη γιά μιά ὑπόθεση στήν ὁποία δέν εἶχε ἀναμιχθεῖ. Ἐγώ ἤμουν ἤδη λιποτάκτης. Ἀμέσως ἄρχισε στενή παρακολούθηση τοῦ Γιώργου, τόν ὁποῖο μετέθεσαν ἀργότερα στή Ρόδο, ἀπ' ὅπου ἦταν δύσκολο νά κινηθεῖ. Τότε προβληματίστηκαν καί δύο ἀκόμη ἀξιωματικοί τοῦ 32 συντάγματος Πεζικοῦ, τούς ὁποίους εἶχε μυήσει ὁ Γιῶργος καί σταμάτησαν τά πάντα.

Ἦταν βέβαιο πάντως ὅτι στίς 13 Ἰουλίου (τότε εἴχαμε προγραμματίσει τό κίνημα, παράλληλα μέ τόν ξεσηκωμό), μέ μιά ἀνακοίνωσή μας ὑπέρ τῆς Δημοκρατίας καί μιά ὁμιλία τῶν πολιτικῶν ἀρχηγῶν, θά τέλειωναν ὅλα. Εἶναι ὅμως πολλοί πού λη-

σμονοῦν τὴ μαντινάδα ποὺ ἀγαποῦσε καὶ ὁ Καζαντζάκης.

«Σὰν τὴν λογιάσης μιὰ δουλειὰ
ὄρτσα καὶ μὴν φοβᾶσαι
Ἀμόλα τη τὴν νιότη σου
καὶ μὴ τηνε λυπᾶσαι».

– Σὲ ἐνοχλεῖ νὰ μιλήσουμε γιὰ τὸν Γιῶργο, ποὺ φέρεται ὅτι ἔχει ἐξαφανιστεῖ;

– Ὄχι. Τὸν Αὔγουστο τοῦ 1967 λιποτάκτησε καὶ ὁ Γιῶργος. Ἔφυγε ἀπὸ τὴ Ρόδο καὶ πῆγε στὸ Ἰσραήλ. Στὴ Χάϊφα. Ἐκεῖ οἱ Ἰσραηλῖτες τὸν συνέλαβαν καὶ κατὰ παράβαση τῶν Διεθνῶν Κανόνων, τὸν ἐξέδωσαν. Τὸν ἀνέβασαν στὸ ὑπερωκεάνιο «Ἄννα Μαρία». Τελευταία φορὰ τὸν εἶδε ἕνας καμαρότος καθὼς τὸ πλοῖο περνοῦσε ἔξω ἀπὸ τὴ Σύρο. Τοῦ ἔδωσε φαγητό, τοῦ εὐχήθηκε καλὴ τύχη καὶ τοὔκλεισε τὴν πόρτα. Ἀπὸ ἐκείνη τὴ στιγμὴ εἶναι βέβαιο ὅτι ἡ πόρτα δὲν ξανάνοιξε. Ὅταν τὸ πλοῖο ἔφτασε στὸν Πειραιά, ὁ Γιῶργος εἶχε ἐξαφανιστεῖ. Εἶχε σπάσει ἕνα σωλῆνα. Μ' αὐτὸν ξεβίδωσε τὸ φινιστρίνι καὶ ἔπεσε στὴ θάλασσα. Πρέπει νὰ 'πεσε ἔξω ἀπὸ τὶς Φλέβες, στὴ Βούλα. Ἀπὸ τότε δὲν τὸν εἶδε κανείς.

– Ψάξατε γιὰ στοιχεῖα ποὺ νὰ σᾶς διαφωτίζουν σχετικὰ μὲ τὴν ἐξαφάνισή του;

– Ἔγινε μιὰ δίκη στὸ Ναυτοδικεῖο Πειραιῶς καὶ καταδικάστηκε ὁ πλοίαρχος τοῦ «Ἄννα Μαρία» γιὰ τὴν ἀπόδραση τοῦ Γιώργου. Τρεῖς μῆνες πρὸ τῶν ἐκλογῶν, ζήτησα τὰ πρακτικὰ τῆς δίκης ἀπὸ τὸν ὑπουργὸ Ἀμύνης κ. Ἀβέρωφ. Εἶπε στὸν ὑπασπιστή του νὰ φροντίσει νὰ μοῦ δοθοῦν. Δὲ μοῦ δόθηκαν. Δὲν ἔκαμα ἄλλη ἐνέργεια πρὸ τῶν ἐκλογῶν, γιατί θὰ θύμιζε πτωματολογία καὶ θὰ ἔλεγαν ὅτι κάνω προσπάθεια νὰ πάρω ψήφους.

– Μετὰ τὴν ἀποτυχία τοῦ κινήματος τί κάνατε;

– Ἔφυγα γιὰ τὸ ἐξωτερικό. Γύρισα πίσω τὸ Φλεβάρη τοῦ 1968. Τὸ Μάη τοῦ 1968 ξανάφυγα γιὰ νὰ γυρίσω καὶ νὰ ξαναφύγω τὸν Ἰούνιο γιὰ μιὰ βδομάδα. Ἐπέστρεψα τὸν Ἰούλιο καὶ ἔμεινα μέχρι τὴν ἡμέρα ποὺ 'καμα τὴν ἀπόπειρα.

– Αὐτὴ ἡ ἀπόπειρα δημιούργησε πολλὰ ἐρωτηματικά, τὰ ὁποῖα ἀκόμα παραμένουν. Μπορεῖτε νὰ ἐξηγήσετε πῶς ἀποτύχατε;

– Εἶχα προγραμματίσει στὴν ἀρχὴ νὰ κάμω τὴν πυροδό-

τηση ἀπό ἕνα σημεῖο πού ἦταν κοντά στή θάλασσα καί πού ἀπεῖχε ἀπό τό μέρος πού θά περνοῦσε ὁ Παπαδόπουλος διακόσια περίπου μέτρα. (Σ.Σ.: Ὡς γνωστόν, ὁ Παπαδόπουλος ἔμενε στή θερινή του κατοικία στό Λαγονήσι καί γιά νά πάει στό γραφεῖο του διέσχιζε τή λεωφόρο Ἀθηνῶν – Σουνίου). Ἀπό τό σημεῖο ἐκεῖνο, εἶχα καί ὁρατότητα, ἀλλά καί δυνατότητα νά κρυφτῶ. Στό δρόμο, ἀκριβῶς στό 31ο χλμ. Ἀθηνῶν Σουνίου, ὑπῆρχε μία πινακίδα.

Εἶχα διαπιστώσει ὅτι τήν ὥρα πού τό αὐτοκίνητο τοῦ Παπαδόπουλου ἔκρυβε ἀπό μένα τήν πινακίδα, ἦταν ἀκριβῶς πάνω στό σημεῖο πού εἶχα τοποθετήσει τίς νάρκες. Αὐτό, ἦταν ἕνα σημεῖο πού μέ διευκόλυνε, ὥστε νά μή γίνει σφάλμα.

Πῆγα τό πρωί τῆς ἀπόπειρας. Ἕνας σύντροφος ἀνέλαβε νά βγάλει ἀπό τό αὐτοκίνητο τό καλώδιο πού θά πυροδοτοῦσα. Καθώς τό ἔβγαζε ὅμως, τό καλώδιο μπερδεύτηκε καί, ὅπως εἶχε γίνει, δέν ἔφτανε στό σημεῖο ἀπόκρυψης.

Ἔτσι ὅπως εἶχε γίνει, κόντηνε τό καλώδιο κι ἀναγκάστηκα νά κάμω τήν ἀπόπειρα ἀπό ἕνα διαφορετικό σημεῖο. Τό νέο σημεῖο ἦταν κοντά στό μέρος πού θά πυροδοτοῦσα. Περίπου δεκαπέντε μέτρα. Θά μποροῦσα νά εἶμαι πιό μακριά, ἀλλά δέν ὑπῆρχε ἐνδιάμεσα ἄλλος χῶρος πού νά μοῦ προσφέρει ἀπόκρυψη. Ἀπό τό νέο ὅμως σημεῖο, εἶχα βέβαια μιά σχετική ἀπόκρυψη, ὄχι ὅμως καλή ὁρατότητα. Ἐπί πλέον, δέν ἔβλεπα τήν πινακίδα. Μείωνα λοιπόν ἔτσι τίς πιθανότητες τῆς διαφυγῆς μου καί ὑπῆρχε περίπτωση νά συλληφθῶ πρίν κάμω τήν ἀπόπειρα. Σκεφτεῖτε πόσο κοντά βρισκόμουν πού ἄκουγα τίς κουβέντες τῶν ἀνδρῶν τοῦ «ἐκατό». Ἀπό ἐκεῖνο τό σημεῖο πυροδότησα στίς 8.20. Ὅπως ἀποδείχτηκε, δέν πέτυχα τό ἁμάξι τοῦ δικτάτορα γιά ἕνα δέκατο τοῦ δευτερολέπτου.

– *Ποῦ ὀφείλεται αὐτό;*

– Στό γεγονός ὅτι ἄλλαξα θέση καί δέν μπόρεσα νά προσδιορίσω ἀκριβῶς τή στιγμή πού περνοῦσε ἀπό πάνω τό αὐτοκίνητο.

– *Ἡ τρύπα πού ἄνοιξε ἀπό τήν ἔκρηξη δέν ἦταν ἀρκετά μεγάλη. Αὐτό ἔγινε ἀφορμή νά σκεφτοῦν πολλοί ὅτι δέν ἦταν ἀρκετή ἡ ὕλη τῶν ἐκρηκτικῶν.*

– Δέ χρειαζόταν νά εἶναι μεγάλη ἡ ὀπή. Κι ἕνας πρωτοετής τῆς Σχολῆς Πολιτικῶν Μηχανικῶν ξέρει ὅτι τό μέγεθος τῆς ὀπῆς δέν ἐξαρτᾶται ποτέ ἀπό τήν ποσότητα τῶν ἐκρηκτικῶν,

ἀλλά ἀπό τό βάθος πού θά τοποθετηθοῦν τά ἐκρηκτικά. Τό ἐκρηκτικό ἐνεργεῖ κατά γωνία σαράντα πέντε μοιρῶν. Ἄν τοποθετηθεῖ σέ βάθος ἑνός μέτρου, τότε ἡ ὀπή πού θά ἀνοίξει, θά ἔχει διάμετρο ἕνα μέτρο. Ἡ ὀπή ἔχει ἀκτίνα τό βάθος πού τοποθετεῖται τό ἐκρηκτικό. Ὅσο μεγαλύτερη εἶναι ἡ ὀπή, τόσο ἐξασθενημένη εἶναι καί ἡ πίεση τῶν ἀερίων τῆς ἐκρήξεως.

– *Τί ποσότητα ἐκρηκτικῶν εἴχαν οἱ νάρκες;*

– Ἦταν δύο καί ἡ κάθε μιά εἶχε τριπλάσια ποσότητα ἀπό τήν ποσότητα μιᾶς νάρκης ἀντιτάνκ, πού ἀρκεῖ γιά νά τινάξει ἕνα τάνκ στόν ἀέρα.

– *Ἡ ἐκρηκτική δύναμη ἦταν ἴδια;*

– Ὄχι, διότι ἡ ἐκρηκτική δύναμη ἔχει σχέση καί μέ τή στερεότητα τοῦ περιβλήματος. Ἐνῶ τό περίβλημα τῆς νάρκης εἶναι ἀπό συμπαγές σίδερο, ἀντίθετα τό περίβλημα τῆς δικῆς μας νάρκης ἦταν ἀσθενέστερο, ὁπότε καθιστοῦσε τή νάρκη μας διπλάσιας ἰσχύος μιᾶς νάρκης ἀντιτάνκ. Ἔτσι, ἀρκοῦσε καί μιά μόνο ἀπό τίς δύο νάρκες πού θάλαμε γιά νά τινάξει τό αὐτοκίνητο τοῦ Παπαδόπουλου στόν ἀέρα.

– *Εἴχατε λάβει πολλοί μέρος στήν ἀπόπειρα;*

– Ἡ ἐνέργεια, ὁ τρόπος καί ὁ χρόνος ἦταν γνωστά μόνο στόν Λεκανίδη, ἕνα ἀπό τά στελέχη τῆς ὀργάνωσής μας. Ὑπῆρχαν βέβαια καί ἄλλα ἄτομα πού γνώριζαν ὅτι θά ξεκινοῦσε στίς 13 Αὐγούστου μιά ἐνέργεια ἐναντίον τοῦ Παπαδόπουλου, χωρίς ὅμως νά ξέρουν ποιά θἄταν αὐτή ἡ συγκεκριμένη ἐνέργεια.

– *Καί τό κίνημα 13 τοῦ μηνός τό διαλέξατε καί τήν ἀπόπειρα. Γιατί;*

– Γιά νά ἀποπροσανατολιστοῦν οἱ καταδιωκτικές ἀρχές καί νά πάει τό μυαλό τους στούς μοναρχικούς, ἐπειδή ὁ τέως βασιλιάς εἶχε σάν γούρι τόν ἀριθμό 13. Τελικά συνελήφθησαν με ρικοί.

– *Ἀφοῦ τήν τελευταία στιγμή διαπιστώσατε ὅτι οἱ πιθανότητες ἀποτυχίας ἦταν ἀρκετές, γιατί δέν ἀναβάλατε τήν ἀπόπειρα;*

– Ἐπειδή ἡ ἀπόπειρα ἦταν μέρος ἑνός γενικότερου σχεδίου. Βέβαια, γνώριζα ὅτι σέ ἕνα μεγάλο ποσοστό τό σχέδιο αὐτό δέ θά ἐφαρμόζετο ἐπειδή στό ξεκίνημα κανένας δέν ἔχει τήν πεῖρα πού ἀπαιτεῖται γιά νά ἐκτελέσει τήν ἀποστολή πού ἀναλαμβάνει. Πάντως, ἐπειδή αὐτό πού εἶχα ἀναλάβει ἐγώ ἦταν μέρος τοῦ γενικότερου σχεδίου, θᾶπρεπε νά ἐκτελέσω

αὐτὸ πού ἀντιστοιχοῦσε σέ μένα.

– *Ποιό ἦταν τό γενικότερο σχέδιο;*

– Σέ διάφορα σημεῖα τῶν Ἀθηνῶν θά ἔπεφταν χιλιάδες καρφιά λυγισμένα μέ κομμένη τήν κεφαλή τους καί λιμαρισμένη. Αὐτά τά καρφιά θά ἔπεφταν σέ διάφορα σημεῖα τῆς Ἀθήνας τό πρωί πρίν γίνει ἡ ἀπόπειρα. Στίς στῆλες Ὀλυμπίου Διός, στή Λεωφ. Ἀλεξάνδρας καί στίς εἰσόδους καί ἐξόδους τῆς πόλης. (Τά στοιχεῖα κυκλοφορίας τῶν αὐτοκινήτων στίς περιοχές αὐτές τά εἴχαμε ἀπό ὑπηρεσία τῆς τροχαίας). Θά ἔπεφταν τά καρφιά, θά ἔσκαγαν τά λάστιχα τῶν αὐτοκινήτων καί θά προκαλούσαμε συμφόρηση κυκλοφοριακή, σ' ὅλο τό κέντρο τῆς Ἀθήνας.

Τήν ἴδια στιγμή, μέ βόμβες ἐκρηκτικές τύπου Μολότωφ θά προκαλούσαμε ἐκρήξεις στό Λυκαβηττό, στοῦ Φιλοπάππου, στό Πεδίο τοῦ Ἄρεως καί στόν Ἐθνικό Κῆπο. Ἀντιλαμβάνεστε ποιά θἄταν ἡ ἀτμόσφαιρα. Οἱ πυροσβέστες δέ θά μποροῦσαν νά πάνε πουθενά, λόγω τοῦ φρακαρίσματος καί ἔτσι τό κέντρο βάρους τῶν ἀρχῶν τῆς χούντας θά ἔπεφτε στά διάφορα σημεῖα τῆς Ἀθήνας πού θά καίγονταν. Ἔτσι θά διευκολύνετο ἡ διαφυγή μου ἀπό τόν τόπο τῆς ἀπόπειρας.

– *Γιατί δέν ἔγιναν ὅλα αὐτά;*

– Διότι οἱ ὁμάδες πού εἶχαν ἀναλάβει νά ρίξουν τά καρφιά, δέν τά 'ριξαν.

– *Γιατί;*

– Αὐτό εἶναι κάτι πού δέν μπορῶ νά ἐξηγήσω. Βέβαια, ἡ κριτική εἶναι εὔκολη. Ἄν ἔχει ὅμως ἀναλάβει π.χ. ὁ Παναγούλης ἤ ὁ Πετρόπουλος νά κάμουν μιά ἐνέργεια καί εἶναι ἡ πρώτη ἐνέργεια πού κάνουν, εἶναι πολύ πιθανό νά ὑπάρξει ὁ δισταγμός τήν τελευταία στιγμή. Εἶναι πάντως βέβαιο ὅτι ἡ ἑπόμενη ἐνέργεια θά ἐπετυγχάνετο, διότι θά νεκρώνονταν ἡ Ἀθήνα γιά πολλή ὥρα.

– *Ἀδράνησαν δηλαδή τά στελέχη τῆς ὀργάνωσής σας.*

– Ναί. Ὁποιοσδήποτε παίρνει γιά πρώτη φορά τό βάπτισμα τοῦ πυρός, εἶναι κουμπωμένος.

– *Βόμβα πάντως ἐξερράγη.*

– Μονάχα μία μπροστά στό Στάδιο. Ἡ πυροδότηση στοῦ Φιλοπάππου καί στό Λυκαβηττό δέν ἔγινε. Τίς βόμβες τίς εἶχα τοποθετήσει ἐγώ, τήν προηγούμενη μέρα.

– *Μά στό λόφο τοῦ Φιλοπάππου ἦταν στρατιῶτες καί ναῦτες. Τό ὡραῖο εἶναι ὅτι ἤμουνα ἐπάνω κι ἐγώ σάν ναύτης, πού ὑπηρετοῦσα τή θητεία μου.*

– Ναί, ἐφυλάσσετο ὁ λόφος. Μποροῦσε ὅμως νά πάει κανείς, ἀρκεῖ νά πήγαινε μέ τή φυσικότητα πού ἔπρεπε. Δέν πυροδοτήθηκε ὅμως. Θυμᾶμαι ὅτι ἐκεῖνο τό βράδι γιά νά τονώσω τό ἠθικό τῶν ὁμάδων, ἔπαιρνα ἐγώ ὁ ἴδιος τόν καθένα χωριστά (γιατί τά μέλη δέν γνωρίζονταν ἀνάμεσά τους) καί τοῦ 'δειχνα πῶς θά πυροδοτοῦσε. Ἔφτανε νά ἀκουμπήσει ἕνα τσιγάρο.

– *Ἀτυχήσατε...*

– Πρέπει νά ξέρετε ὅτι ἡ ἀποτυχία εἶναι πάντα προτιμότερη ἀπό τήν ἀδράνεια.

– *Τό γενικότερο σχέδιο δηλαδή δέν πέτυχε ἐπειδή ἀπέτυχε ἡ ἀπόπειρα;*

– Ὄχι. Ἡ ἀπόπειρα ἀπέτυχε ἐπειδή δέν πραγματοποιήθηκε τό γενικότερο σχέδιο. Ἄν τό δεύτερο συνέβαινε, τότε ὁ Παπαδόπουλος θά ἦταν νεκρός.

– *Γιατί;*

– Εἴχαμε προγραμματίσει; σέ περίπτωση δικῆς μου ἀποτυχίας, δεύτερη ἀπόπειρα, ἔξω ἀπό τήν Παιδαγωγική Ἀκαδημία. Ἐκεῖνος ὅμως πού εἶχε ἀναλάβει τή δεύτερη ἀπόπειρα, ὅταν εἶδε ὅτι οἱ ἄλλοι δέν εἶχαν ρίξει τίς βόμβες καί τά καρφιά, δέν ἔκαμε τήν ἀπόπειρα. Μπροστά στήν Παιδαγωγική Ἀκαδημία ἦταν περισσότερες οἱ πιθανότητες γιά νά πετύχει ἡ ἀπόπειρα. Ὑπῆρχε ὅμως τό ἐνδεχόμενο νά ὑπάρξουν θύματα. Τό μόνο σημεῖο πού ἀπέκλειε τά θύματα, ἦταν τό δικό μου. Ἴσως νάταν καί ἡ στοά τοῦ Καραμανλῆ, στή λεωφόρο Συγγρού. Αὐτή ἦταν τό πρῶτο σχέδιο. Νά τινάξουμε τή γέφυρα καί νά πλακώσει τό αὐτοκίνητο. Τό ἔδαφος ὅμως ἦταν πολύ σκληρό καί χρειαζόμαστε τρεῖς μέρες κομπρεσσέρ, ὁπότε θά γινόμαστε στόχος.

– *Ἄν δέν ἀδρανοῦσε δηλαδή ἡ ὁμάδα σας;*

– Δέ θά γλίτωνε ὁ Παπαδόπουλος στήν Παιδαγωγική Ἀκαδημία.

– *Καί πῶς ἐκεῖνος πού θάκανε τή δεύτερη ἀπόπειρα θά καταλάβαινε ὅτι δραστηριοποιήθηκε ἡ ὁμάδα μέ τίς βόμβες καί τά καρφιά;*

– Θάβλεπε τούς καπνούς ἀπό τίς ἐμπρηστικές βόμβες πού θά ἔκαιγαν τό Λυκαβηττό καί τοῦ Φιλοπάππου. Ἐξάλλου μόνο τό φρακάρισμα τῶν αὐτοκινήτων θάταν ἀρκετό.

– *Δικαιολογεῖτε ἐσεῖς τὴν ἀδράνεια;*

– Ναί. Ἦταν ἡ πρώτη ἐνέργεια γιά τά παιδιά... Γι' αὐτό ἀνέλαβα καί ἐγώ τό δυσκολότερο μέρος τῆς ἀποστολῆς. Διότι, ὅταν θέλεις νά πετύχεις πειθαρχία σέ μιά ὀργάνωση, δέν ἀρκεῖ νάσαι θεωρητικά καί μόνο ἀρχηγός. Ἄν πετύχαινε ἡ ἀπόπειρα, κανένας δέ θά μοῦ ἔλεγε ὅτι ἀπό τό γραφεῖο μου καί τή σιγουριά μου ἔδινα μόνο διαταγές χωρίς νά κάνω τίποτα. Ὁ πρῶτος κίνδυνος θάπρεπε νά εἶναι γιά τόν ἀρχηγό.

– *Γιατί δέν ὑπῆρχε περίπτωση νά συλληφθεῖτε στό πρῶτο σημεῖο πού εἴχατε διαλέξει;*

– Ἐπειδή σέ ἀπόσταση λιγότερη ἀπό πενήντα μέτρα ἦταν ἕνας ὁρμίσκος. Ἐκεῖ μέ περίμενε ἡ περίφημη βενζινάκατος πού ἔψαχναν νά τή βροῦν μέ ἑλικόπτερα δίχως νά τήν ἐντοπίσουν. Ὁπωσδήποτε πρόφταινα νά φτάσω στή βενζινάκατο ἀπό τό πρῶτο σημεῖο. Ἀπό τό ἄλλο δοκίμασα νά πάω, ἀλλά ἡ βενζινάκατος ξεκίνησε ἀμέσως. Σιγά-σιγά βέβαια, ἀλλά εἶχε απομακρυνθεῖ ὅταν ἔφτασα ἐγώ. Δέν μπορῶ νά κατηγορήσω τόν ἄνθρωπο. Δέν μποροῦσε νά κάμει διαφορετικά. Φεύγοντας μάλιστα προχώρησε γιά μεγάλο χρονικό διάστημα κατά μῆκος τῆς παραλίας καί στή συνέχεια ἀνοίχτηκε μέσα. Οἱ ἄλλοι, βλέποντας τή βενζίνα νά φεύγει νόμισαν ὅτι ἔφευγε καί ὁ δράστης.

Ἀποδεικνύεται λοιπόν ὅτι ἦταν σωστό τό σχέδιο, γιατί δέν μπόρεσαν νά βροῦν τή βενζίνα. Γι' αὐτήν ἀνακρινόμουνα μέρες καί μέρες, ἀλλά ἔλεγα ὅτι δέν ξέρω τίποτα.

– *Πῶς σᾶς ἀνακάλυψαν;*

– Κατά τύχη. Κάτω ἀπό ἕνα βραχάκι. Ἐκείνη τή στιγμή ὁ μοίραρχος Κεκιλῆς πούταν ἐκεῖ, εἶπε στούς χωροφύλακες: «Κοιτάξτε ἐκεῖνα τά σχίνα καί πᾶμε ἀπό τήν ἄλλη μεριά». Τή στιγμή ἐκείνη, ἐνῶ ἔφευγαν, ἕνας χωροφύλακας εἶδε τό πόδι μου κάτω ἀπό τό βράχο!

– *Μετά τήν ἀποτυχία δέ σκεφτήκατε μήπως σᾶς πρόδωσαν;*

– Ἀποκλείω τήν προδοσία. Ἄν ἡ χούντα τρόμαξε τήν ὀργάνωσή μας, ἦταν ἐπειδή δέν ὑπῆρχε περίπτωση νά βρεῖ πληροφορίες. Καμιά ἀπολύτως. Γιά μένα πίστευαν ὅτι βρισκόμουν στό ἐξωτερικό. Ὅσο ἤμουνα στήν Ἀθήνα ταχυδρομοῦντο ἐδῶ ἐπιστολές δικές μου ἀπό τό ἐξωτερικό. Ἔτσι, ἔδινα τήν ἐντύπωση πότε ὅτι ἤμουν στήν Ἀγγλία, πότε στή Σουηδία, πότε στήν Ἰταλία. Ἔπειτα ἦταν καί ὁ ἐρασιτεχνισμός τῆς χούντας πού δέν τή βοηθοῦσε νά ἀποσπάσει τίποτα. Στήν ἀρχή νά φαν-

ταστεῖς πού μ' ἔπιασαν, νόμιζαν ὅτι εἶμαι ὁ Γιῶργος καί μοῦλεγαν:

«Ἄ... ὑπολοχαγέ. Θά τόν βροῦμε καί τόν Ἀλέξανδρο, ποῦ θά μᾶς πάει...».

Ὅταν πιά ὕστερα ἀπό δακτυλοσκόπηση βρῆκαν ποιός εἶμαι, εἶχαν καταξεφτιλιστεῖ.

– *Τέλος πάντων, γιά νἆμαι καί εἰλικρινής, δέν μπορῶ ἀκόμα νά καταλάβω πῶς μέ τόσες πιθανότητες ἀποτυχίας καί τῶν δύο σχεδίων ἀποτολμήσατε τήν ἀπόπειρα.*

– Σᾶς εἶπα: Ἡ ἀποτυχία εἶναι προτιμότερη ἀπό τήν ἀδράνεια. Ἄν θέλουμε κάποτε νά κάνουμε ἐπανάσταση ἤ κάποια ἀπόπειρα, πρέπει πάντα νά σκεφτόμαστε ὅτι ἡ ἀποτυχία εἶναι προτιμότερη ἀπό τήν ἀδράνεια. Τί λέτε ὅτι κράτησε στήν πατρίδα μας τήν ἀντίσταση; Μιά σειρά ἀποτυχιῶν πού ὡστόσο προσέφεραν... Ὅλη ἡ προπαγάνδα τῆς χούντας χρόνια καί χρόνια, ἐφημερίδες, ραδιόφωνα, τηλεόραση, προπαγάνδιζαν «εὐημερία» καί «ἐθνική κυβέρνηση». Καί ἔφτανε μιά βόμβα γιά νά τινάξει ὅλα αὐτά στόν ἀέρα. Ἀνάμεσα ἀπό τίς συκοφαντικές ἀνακοινώσεις τῆς χούντας ὁ κάθε ἄνθρωπος σκέφτονταν ὅτι κάτι συνέβαινε. Τά παιδιά αὐτά πού σήμερα εἶναι φοιτητές, ἦταν τότε δώδεκα καί δεκατριῶν ἐτῶν. Ἦταν ὅλοι αὐτοί πού κλείστηκαν στό Πανεπιστήμιο, πού τραγούδησαν στούς δρόμους τή λευτεριά τοῦ '73, πού κλείστηκαν στό τέλος στό Πολυτεχνεῖο. Ἄν ὑπῆρχε ὁ μονόλογος τῆς χούντας καί ἔλειπαν ὅλες αὐτές οἱ ἀποτυχίες καί οἱ δίκες, τίποτα δέ θά γινόταν. Δίκες πού μᾶς ἔβγαζαν παλιάνθρωπους καί ἐγκληματίες... Καί τά παιδιά, παίρνοντας τότε τίς ἐφημερίδες, δέ διάβαζαν μόνο τίς ἀθλητικές σελίδες... Διάβαζαν κάποια δίκη... Καί ἄν ἡ λογοκρισία δέν ἄφηνε τίποτα νά περάσει, μιλοῦσε τότε ἡ ἴδια ἡ φωτογραφία, μιά γκριμάτσα, μιά χειρονομία... Ὅλα αὐτά βοήθησαν...

– *Αὐτό σκεφτήκατε καί πέσατε στή σφηκοφωλιά τῆς ἀποτυχίας;*

– Δέν ἦταν μόνο αὐτό. Εἴχαμε συντάξει δελτία Τύπου καί μιά ὁμάδα πέντε ἀτόμων τήν ἴδια στιγμή διένεμε στίς πρεσβεῖες καί στά εἰδησεογραφικά πρακτορεῖα τήν εἴδηση. Ἔτσι δέν ὑπῆρχε δυνατότητα ἀναβολῆς.

– *Ὁ Γεωρκάτζης, ὑπουργός Ἐσωτερικῶν τῆς Κύπρου, εἶχε σχέση μέ τήν ἀπόπειρα;*

— Όπωσδήποτε είχε ανάμιξη. Μάς προμήθευσε άριθμό ώρολογιακών βομβών καί άριθμό αυτόματων όπλων πού δέν τάχουν βρεϊ... Ή ανάκριση πήρε όμως πληροφορίες από την Κύπρο γιά μιά «Μερσεντές» πού ήταν από έκει. Έψαξαν καί γιά τή «Μερσεντές», αλλά δέν τή βρήκαν. Είχε φέρει δύο φορτία αύτόματων όπλων τελευταίου τύπου τών καταδρομών. Τά είχε στείλει ό Γεωρκάτζης. Ό Γεωρκάτζης μάς έδινε καί άλλες πληροφορίες. Είχε έρθει μιά φορά στήν Άθήνα πρίν τήν απόπειρα. Συναντηθήκαμε οί δυό μας. Τοΰ είπα τί πληροφορίες θέλαμε. Τίς σημείωσε γιά νά τίς πάρει μέ τρόπο άπό τόν άρχηγό τής ΚΥΠ Χατζηπέτρο. Θέλαμε νά μάθουμε στοιχεία γιά τή χούντα. Ό Χατζηπέτρος πήγε στό «Εσπέρια», πήρε από έκεϊ τόν Γεωρκάτζη καί τόν πήγε στό σπίτι του. Έκεϊ ό Γεωρκάτζης μαγνητοφώνησε κρυφά όλη τή συνομιλία καί μοϋ τή μετάφερε. Είχα τά στοιχεία πιά πού χρειαζόμουνα. Αργότερα έμαθα ότι ό Γεωρκάτζης είχε ζητήσει σάν ρουσφέτι άλλες φορές άπό τόν Παπαδόπουλο, άλλες φορές από τόν Χατζηπέτρο νά μεταθέσουν στήν Άθήνα μερικούς αξιωματικούς φίλους του, πού είχαν υπηρετήσει παλαιότερα στήν Κύπρο. Άργότερα καθένας άπ' αύτούς τούς αξιωματικούς έγινε αυτόματα ύποπτος γιά τή χούντα.

— Φτάνει τό μίσος γιά μιά δικτατορία γιά νά άποπειραθεϊ κάποιος νά σκοτώσει έναν άνθρωπο, έστω κ' άν αυτός είναι ό Παπαδόπουλος έστω κ' άν ό δράστης είναι ό Παναγούλης;

— Δέν είναι μόνο αυτό... Είναι κάτι περισσότερο. Άν αυτή τή στιγμή είχαμε τή δυνατότητα νά χτυπήσουμε τή δικτατορία στήν Ισπανία ή στή Χιλή βοηθώντας τήν Αντίσταση γιά νά προσφέρουμε, θά τό κάναμε... Είναι αυτή ή πίστη στίς απλές, άλλά πολύτιμες αρχές... Ή λευτεριά δέν έχει πατρίδα... Πατρίδα τής Λευτεριάς είναι ό καθένας από μάς. Έγώ πολλές φορές πού ήμουνα κλεισμένος μέσα, κρατιόμουνα μονάχα από αύτή τήν ιδέα. Στήν απομόνωση μοΰ Έλεγαν: «Υπόγραψε, Παναγούλη, ένα χαρτί καί θά σ' αφήσομε λεύτερο». Καί σκεφτόμουν: «Ναί. Ένα χαρτί καί γλιτώνω... Δέχομαι όμως τή λευτεριά τους άλυσοδεμένη». Καί έλεγα όχι, γιατί δέν είναι μεγαλοστομία, έκεϊ στήν απομόνωση ένιωθα λεύτερος... Κατάμαυρος άπό τό ξύλο, άλλά λεύτερος... Δέν είχα αποδεχτεί τήν ήττα καί πίστευα ότι δέν είχα νικηθεί...

Έδώ τέλειωσε ή κουβέντα μέ τόν Αλέκο Παναγούλη.

Ὁ Ἀλέκος στό στρατοδικεῖο μαζί μέ τούς συναγωνιστές του τῆς ὀργάνωσης «ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ»

Στὶς 3 Νοέμβρη 1968 ἀρχίζει ἡ δίκη τοῦ Ἀλέκου καί 14 συντρόφων του.

«Δίς εἰς θάνατον ὁ Ἀλεξ. Παναγούλης. Ἑπτά ἄλλοι εἰς ποινάς καθείρξεως καί τέσσαρες ἀθῶοι».

(Τὸ Βῆμα, 19 Νοεμβρίου 1968)

«Δίς εἰς θάνατον, διά τήν ἀπόπειραν κατά τοῦ Πρωθυπουργοῦ, ὁ Α. Παναγούλης. – Εἷς σέ ἰσόβια δεσμά – 7 εἰς ποινάς καθείρξεως (2 – 24 ἐτῶν) – 6 ἠθωώθησαν (οἱ 2 μέ ἀναστολή)».

(Ἔθνος, 18 Νοεμβρίου 1968)

Τί ἔγινε ὅμως κατά τή διάρκεια τῆς δίκης; Ὁ καταμερισμός εὐθύνης ἀρχηγῶν – μελῶν τῆς ὀργανώσεως ἀναφερόταν γιά τούς παρακάτω: Παπανδρέου Ἀνδρέας τοῦ Γεωργίου, Νικολαΐδης Νικόλαος τοῦ Γεωργίου, Βαρδινογιάννης Παῦλος, Γεωρκάτζης Πολύκαρπος, Παναγούλης Εὐστάθιος, Παναγούλης Ἀλέξανδρος, Λεκανίδης Νικόλαος, Κλωνιζάκης Ἰωάννης, Ταμπέλης Νικόλαος, Βερυβάκης Ἐλευθέριος, Ἐλευθεριάδης Γεώργιος, Ἀβράμης Γεώργιος, Γιώτας Εὐστάθιος, Κλωνιζάκης Ἀρτέμιος, Πρίντεζης Ἀντώνιος, Παπούλας Μιχαήλ, Σιγάλας Ἀλέξανδρος, Τιμογιαννάκης Δημήτριος, Ἀναστασόπουλος Βασίλειος καί Βαλασέλης Ἰωάννης.

Εἰδικά στήν παράγραφο 60 τοῦ κατηγορητηρίου ἀναφερόταν:

60. Παναγούλης Ἀλέξανδρος τοῦ Βασιλείου ἐτῶν 30, γεννηθείς ἐν Ἀθήναις καί κατοικῶν ὁμοίως, τέως σπουδαστής τοῦ Ἐθνικοῦ Μετσοβίου Πολυτεχνείου. Ὑπῆρξεν ἡγετικόν στέλεχος τῆς ὀργανώσεως «ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ» καί ἀρχικῶς κατά τήν ἵδρυσιν ταύτης ἐν τῷ ἐξωτερικῷ, εἶτα δέ ἐν Ἑλλάδι καί ἐκτελεστικόν ὄργανον ταύτης. Εὑρίσκεται εἰς τήν κορυφήν τῆς πυραμίδος τοῦ δυναμικοῦ κλιμακίου τῆς ὀργανώσεως ὑπό τόν τίτλον ΛΑΟΣ, ὑπό τό ψευδώνυμον «ΑΝΙΚΗΤΟΣ». Ἡ ὅλη δραστηριότης τούτου ἀπό τοῦ χρόνου καθ' ὃν ἐγκατέλειψε αὐθαιρέτως τάς τάξεις τοῦ στρατοῦ, κηρυχθείς λιποτάκτης, μέχρι τῆς ἐπ' αὐτοφώρῳ συλλήψεώς του κατά τήν δολοφονικήν ἀπόπειραν τῆς 13ης Αὐγούστου 1968, εἰς βάρος τοῦ Προέδρου τῆς Ἐθνικῆς Κυβερνήσεως, ἀνεπτύχθη καί ἐξετέθη λε-

πτομερῶς εἰς τό ἱστορικόν τοῦ παρόντος πορίσματος. Ἐνταῦθα διά νά δοθῇ μία εἰκών τῆς προσωπικότητος τοῦ Α. Παναγούλη, θά παρασχεθῶσι τά κάτωθι ἐπίσημα στοιχεῖα: Ἔχει φάκελλον εἰς τήν Ὑποδιεύθυνσιν Γενικῆς Ἀσφαλείας Ἀθηνῶν, ἐν ᾧ ἀναγράφονται ὅτι ἐν ἔτει 1956 ἔλαβε μέρος εἰς ἀπηγορευμένην φοιτητικήν συγκέντρωσιν καί ἐτραυματίσθη εἰς σύγκρουσιν μετ' Ἀστυνομικῶν. Τήν 2αν Ἰουνίου 1956 συνελήφθη ὡς ὕποπτος κλοπῆς. Τήν 2αν Μαΐου 1957 συνελήφθη ὑπό τῶν ἀρχῶν Χωρ)κῆς διότι ἀναιτίως ἐτραυμάτισε τόν ἰδιώτην Σταθόπουλον Παναγιώτην. Τήν 20ήν Μαρτίου 1959 συνελήφθη ὑπό τοῦ Τμήματος Ἀσφαλείας Γλυφάδας διότι διέρρηξε τό κατάστημα οἰκοδομικῶν ὑλικῶν Χαλδούπη καί ἀφήρεσε 230 δραχμάς καί ἕν ὡρολόγιον. Τήν 1ην Ἰανουαρίου 1964 συνελήφθη ὑπό ὑπαλλήλων τοῦ Β' Ἀστυνομικοῦ Τμήματος διότι διά μαχαίρας ἐπετέθη ἐναντίον ἰδιώτου, ἐπιτεθείς ἅμα καί κατά τῶν ἀστυνομικῶν. Κατά τήν 16ην Ἰουνίου 1966 στρατιώτης ὤν συνελήφθη ὑπό τοῦ ΑΓ' Ἀστυνομικοῦ Τμήματος καί ἀπεστάλη εἰς τόν Εἰσαγγελέα Πλημμελ)κῶν κατηγορούμενος ἐπί τεντυμποϊσμῷ. Ἀπό τῆς εἰσόδου του εἰς τό Πολυτεχνεῖον ἐγένετο μέλος τῆς νεολαίας τῆς Ἑνώσεως Κέντρου καί συνειργάζετο στενώτατα μετά τῶν κομμουνιστῶν. Τό ποινικόν μητρῷον του εἶναι βεβαρυμένον.

Οὗτος εἰσήχθη εἰς Ἀνωτάτην Σχολήν Μηχανολόγων - Ἠλεκτρολόγων τοῦ Ἐθνικοῦ Μετσοβίου Πολυτεχνείου τό ἔτος 1960 κατόπιν ἐπιτυχῶν εἰσιτηρίων ἐξετάσεων, καί ἐνεγράφη εἰς Α' τάξιν αὐτῆς κατά τό ἀκαδημαϊκόν ἔτος 1960 - 61. Κατά τήν διάρκειαν τοῦ ρηθέντος ἔτους, προήχθη εἰς Β' τάξιν, εἰς ἥν καί ἐνεγράφη. Εἶτα ἀπερρίφθη διαδοχικῶς κατά τά ἀκαδημαϊκά ἔτη 1961 - 62 ἐκ τῆς ἐτησίας προόδου, 1962 - 63 καί 1963 - 64 ἐκ τῶν ἐπαναληπτικῶν προαγωγικῶν ἐξετάσεων. Κατά τό ἀκαδημαϊκόν ἔτος 1964 - 65, ἐνεγράφη, διά 4ην φοράν εἰς Β' τάξιν, μή προσελθών εἰς τάς ἐπαναληπτικάς προαγωγικάς ἐξετάσεις, ἔκτοτε δέν ἐνεγράφη. Κατά τήν ἀνάκρισιν ἐν ἀρχῇ προέβη εἰς αὐθορμήτους ὁμολογίας, ἀπεκάλυψεν ἐν μέρει τήν δρᾶσιν του καί τινας ἐκ τῶν συνεργατῶν του, εἶτα ὅμως, προφανῶς μεταμεληθείς διά τήν ἀποκάλυψιν τῆς ὀργανώσεως, τήν ὁποίαν ἀντελήφθη, ἤλλαξε στάσιν καί ἔκτοτε ἀρνεῖται τά πάντα.

Ἐπίσης τονίζεται ἰδιαιτέρως ὅτι πλεῖστα σημεῖα τῶν ἀρχικῶν ὁμολογιῶν του μετά τήν ἐξάρθρωσιν τῆς ὀργανώσεώς του ἐλέγχονται μή ἀνταποκρινόμενα εἰς τήν πραγματικότητα.

Ποινικῶς εὐθύνεται ἐπὶ λιποταξία εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ἐπὶ παραβάσει τοῦ Α.Ν. 509)47 ἐν συναυτουργία ὑπὸ τὴν ἐπιβαρυντική περίπτωσιν τῆς συμμετοχῆς του ὡς Ἀρχηγοῦ, ἐπὶ ἀπόπειρα ἀνθρωποκτονίας καὶ ἐπὶ παραβάσει τῆς ὑπ' ἀρ. 1/67 προκηρύξεως τοῦ Ἀρχηγοῦ τοῦ ΓΕΣ (ὁπλοφορία καὶ κατοχὴ ἐκρηκτικῶν ὑλῶν).

Οὗτος συλληφθεὶς ἐπ' αὐτοφώρῳ τὴν 13ην Αὐγούστου 1968, πλησίον τοῦ σημείου τῆς δολοφονικῆς ἀποπείρας εἰς βάρος τοῦ Προέδρου τῆς Ἐθνικῆς Κυβερνήσεως καὶ ἀπολογηθεὶς τὴν 15ην Αὐγούστου προεφυλακίσθη, ἐκδοθέντος τοῦ ὑπ' ἀριθ. 10)68 σχετικοῦ ἐντάλματος προφυλακίσεως.

Καὶ στὶς 17 Νοέμβρη 1968 ἀνακοινώνεται ἀπὸ ἐφημερίδες ἡ ἐκ τῶν προτέρων γνωστὴ ἀπόφαση:

Ἡ τελικὴ ἀπόφαση τοῦ δικαστηρίου ἦταν ἡ ἑξῆς:

Παναγούλης Ἀλεξ. Ποινὴ τοῦ θανάτου διὰ τὴν παράβασιν τοῦ Α.Ν. 509/1947, ποινὴ τοῦ θανάτου διὰ τὴν λιποταξίαν, κάθειρξις 15 ἐτῶν διὰ τὴν ἀπόπειραν ἀνθρωποκτονίας καὶ φυλάκισις 3 ἐτῶν διὰ τὴν ἀπείθειαν εἰς στρατιωτικὴν ἐντολὴν (κατοχὴ ὅπλου καὶ ἐκρηκτικῶν ὑλῶν).

Ε. Βερυβάκης: Ἰσόβια δεσμά, διὰ τὴν παράβασιν τοῦ Α.Ν. 509.

Ι. Κλωνιζάκης: Κάθειρξις 20 ἐτῶν διὰ τὴν παράβασιν τοῦ Α.Ν. 509, κάθειρξις 12 ἐτῶν διὰ συνεργεῖαν εἰς τὴν ἀπόπειραν τῆς ἀνθρωποκτονίας καὶ φυλάκισις 2 ἐτῶν διὰ τὴν ἀπείθειαν.

Ν. Λεκανίδης: 23ετὴ κάθειρξις

Ν. Ταμπέλης: 18ετὴ κάθειρξις

Γ. Ἐλευθεριάδης: 18ετὴ κάθειρξις

Γ. Ἀβράμης: 16ετὴ κάθειρξις

●

Οἱ ἐφημερίδες: «Ἀπὸ σήμερον ὅτε ἔχει ἤδη παρέλθει τὸ ὑπὸ τοῦ Στρατιωτικοῦ Ποινικοῦ Κώδικος προβλεπόμενον κατώτατον ὅριον τῶν 24 ὡρῶν ἀπὸ τῆς ἐκδόσεως τῆς ἀποφάσεως τοῦ ἐκτάκτου Στρατοδικείου, εἶναι δυνατὸν νὰ ἐκτελεσθῇ ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν ὁ Ἀλ. Παναγούλης. Διὰ τῆς

ἀποφάσεως, ἡ ὁποία ἐξεδόθη τήν 8.20΄ ἑσπερινήν τῆς Κυριακῆς, ὁ Παναγούλης κατεδικάσθη δίς εἰς θάνατον. Ἡ ἀπόφασις ἐκτελεῖται κατά τό Σ.Π.Κ. ἐντός τριῶν ἡμερῶν ἀπό τῆς ἐκδόσεώς της.

Ὁ καταδικασθείς δύναται νά ὑποβάλη αἴτησιν πρός τό Συμβούλιον Χαρίτων».

Ὁ Ἀλέκος ἀρνήθηκε νά ὑποβάλλει αἴτηση Χάριτος.

Στό μεταξύ τό κύμα διαμαρτυρίας γιά τήν ἀπόφαση διογκωνόταν καί ὅλες οἱ δημοκρατικές ὀργανώσεις καί φορεῖς ἐκινητοποιοῦντο πρός αὐτή τήν κατεύθυνση, μέ πρωτοπόρα δύναμη τήν Ε.Κ. – Ε.ΔΗ.Ν. ἐξωτερικοῦ. Ἀκόμη κι ὁ Πάπας ζήτησε νά μήν ἐκτελεστεῖ ὁ ἀγωνιστής.

(Στίς 29 Νοεμβρίου 1968 ὁ Ἀλέκος ἀποφάλλεται ὁριστικά ἀπό τό Ε.Μ. Πολυτεχνεῖο, μέ ἀπόφαση τῆς Συγκλήτου του).

Μετά τή δίκη κλείνεται σέ διάφορες φυλακές. Δέ σταματᾶ ὅμως καί μέσα στή φυλακή τόν ἀγώνα. Γράφει ποιήματα. Πολλές φορές μέ τό αἷμα του. (Πολλά ποιήματα τά μελοποίησε λίγο ἀργότερα ὁ μουσικοσυνθέτης Μ. Θεοδωράκης).

Ἡ ζωή συνεχίζεται:

Ὅλα ἕτοιμα, ὁ λάκκος σκαμμένος
Θά μπῶ ξημέρωμα στερνῆς μέρας
Σκέψεις διαστεῖτε
Ἡ ζωή συνεχίζεται.

Ἰδέες, Ὄνειρα, Ἀγάπης, Ζωῆς
Στό δρόμο σταθεῖτε
Ὁ θάνατος δίνει ἄλλους ζωή.
Κάποιος γεννιέται.

Μή σᾶς πειράζει
Μ' αὐτόν συνεχίστε
Ὄνειρα πάρτε νέα μορφή
Ἡ ζωή συνεχίζεται...

(1968, μετά τήν καταδίκη του σέ θάνατο)

Ὑποβάλλεται σέ ἀφάνταστα βασανιστήρια, ἀλλά δέ λυγίζει.

Σχετικά ὁ ἴδιος λέει στήν κατάθεσή του στό στρατοδικεῖο στίς 21 Αὐγούστου 1975:

«Κύριε πρόεδρε – ἔτσι ἄρχισε τήν κατάθεσή του ὁ κ. Ἀλέκος Παναγούλης – συνελήφθην στίς 13 Αὐγούστου 1968. Ἔμεινα στίς φυλακές μέχρι τίς 21 Αὐγούστου 1973.

ΠΡ.: Σέ ποιές φυλακές;

Μ.: Στά κρατητήρια τῆς Στρατιωτικῆς Ἀστυνομίας (ὁ κ. Παναγούλης δέν ἀνέφερε καθόλου τήν λέξη ΕΣΑ). Στό Κέντρο Ἐκπαιδεύσεως τῆς Ἑλληνικῆς Στρατιωτικῆς Ἀστυνομίας (ΚΕΣΑ). Ὁ πρόεδρος τόν διακόπτει.

ΠΡ.: Γιατί σᾶς συνέλαβαν;

Μ.: Μέ συνέλαβαν γιά ἀπόπειρα ἐναντίον τοῦ δικτάτορα Παπαδόπουλου. Κι ὁ μάρτυρας συνεχίσε:

– Μέ συνέλαβαν τίς πρωινές ὧρες τῆς 13ης Αὐγούστου, δύο περίπου ὧρες μετά...

Ὁ πρόεδρος διατάσσει τήν ἔξοδο τῶν φωτογράφων ἀπό τήν αἴθουσα καί διατάσσει τήν φρουρά νά ἐκτελεῖ τίς διαταγές του καί συμπληρώνει:

– Δέν μποροῦμε νἄχουμε κουβέντες μέ τούς φωτογράφους...

ΠΑΝΑΓΟΥΛΗΣ: Μπορῶ νά συνεχίσω, κ. πρόεδρε;

ΠΡ.: Νά συνεχίσετε, μάλιστα...

ΠΑΝ.: Συνελήφθην...

Θά αναφερθῶ σέ συγκεκριμένα περιστατικά...

ΠΡ.: Θέλω συγκεκριμένα περιστατικά, χωρίς κρίσεις...

ΠΑΝ.: Κύριε πρόεδρε, γνωρίζω νά σέβομαι τήν δικονομία καί θά ἀποφύγω καί χαρακτηρισμούς καί κρίσεις...

ΠΡ.: Δέν θέλω νά δημιουργηθοῦν ὀξύτητες.

ΠΑΝ. Δέν ἐπιδιώκουμε ἐμεῖς τίς ὀξύτητες κ. πρόεδρε. Οὐδέποτε ἐμεῖς θά καταδεχόμαστε νά κατεβοῦμε στό ἐπίπεδο ἐκείνων πού δημιούργησαν ὀξύτητες ὅταν ἐμεῖς εἴμαστανκατηγορούμενοι.

Ὁ κ. Παναγούλης συνεχίζει:

– Ἀπό τά πρῶτα πρόσωπα πού συνάντησα – καί ἀναφέρομαι μόνον στούς παρόντες κατηγορουμένους (οἱ Μάλλιος καί

Μπάμπαλης θά δικαστοῦν ἄλλοῦ) ἦταν ὁ τότε ταγματάρχης πεζικοῦ Θεοφιλογιαννάκος Θεόδωρος.

Ὅταν μέ προτεταμένα τά περίστροφα, ἕνας μοίραρχος μέ μιά ὁμάδα χωροφυλάκων μέ ἔβγαλαν ἀπό μιά πρόχειρη κρύπτη στήν ὁποία βρισκόμουνα, ὁ πρῶτος πού ἔτρεξε ἦταν ὁ ταγματάρχης Θεοφιλογιαννάκος – τότε ταγματάρχης – πού ὡρυόμενος – ἕνα μαγιό μόνο φοροῦσα – καί γιά νά κάνει μιά σωματική ἔρευνα σ' ἕναν ἄνθρωπο πού φορᾶ μαγιό, ἡ πρώτη του ἐνέργεια ἦταν νά βάλη τά χέρια του στά γεννητικά μου ὄργανα.

Στήν συνέχεια, κτυπώντας με, μ' ἔβαλαν σ' ἕνα πολιτικό αὐτοκίνητο. Ἐκεῖ βρισκόταν ὁ ἀπόστρατος στρατηγός καί ὑπουργός τῆς Χούντας, Τζεβελέκος.

Ὁ πρόεδρος διακόπτει:

ΠΡ.: Δέν θέλω νά ἐξέρχεστε τοῦ θέματος. Ἐνῶ ἡ κατηγορία εἶναι σαφής. Θέλω νά μοῦ πῆτε γιά τόν Θεοφιλογιαννάκο καί γιά τόν Χατζηζήση...

ΠΑΝ.: Κύριε πρόεδρε, παρουσία τῶν προσώπων πού σᾶς ἀναφέρω, ἄρχισαν νά μέ κακοποιοῦν.

ΠΡ.: Καταλάβατε τί σᾶς ρώτησα, κ. μάρτυς;

ΠΑΝ.: Δέν ὁμιλῶ γιά τόν...

ΠΡ.: Καταλάβατε, στά δυό σημεῖα πού σᾶς ρώτησα;

ΠΑΝ.: Ἐν τοιαύτη περιπτώσει, νά ἀκολουθήσω κι ἐγώ τήν τακτική τοῦ Παπαδόπουλου νά κάνω μιά ἀνακοίνωση καί νά μή πῶ τίποτα. Βρίσκομαι ἐδῶ γιά νά καταθέσω. (Δυνατά): καί γιά νά καταθέσω πρέπει νά γίνη σαφές στήν κοινή γνώμη τό τί ὑπέστην. Δέν μπορῶ μέ τήν διαδικασία αὐτή νά συνεχίσω τήν κατάθεσή μου.

ΠΡ.: Κύριε μάρτυς, ξέρετε ὅτι βρίσκεστε σέ δικαστήριο;

ΠΑΝ.: Τό γνωρίζω κ. πρόεδρε. Καί γνωρίζω ὅτι εὑρισκόμενος στό δικαστήριο πρέπει νά καταθέσω ἐκεῖνα τά ὁποῖα θέλω νά καταθέσω...

Μέ αὐτή τήν ἔννοια καί εἰς τήν γραπτή κατάθεση πού ἔδωσα, ἐτόνισα ὅτι ἐπιφυλάσσομαι καί ἐνώπιον τοῦ Δικαστηρίου νά συμπληρώσω κάθε λεπτομέρεια πού θεωρῶ χρήσιμη προκειμένου νά διαμορφώση τό δικαστήριό σας γνώμη.

ΠΡ.: Ἔχετε ὑπ' ὄψη σας τήν δικονομία ποιός διεθύνη τήν διαδικασία;

ΠΑΝ.: Γνωρίζω ὅτι ἐσεῖς διευθύνετε, ἀλλά αἰσθάνομαι ὅτι δέν μοῦ ἐπιτρέπετε νά πῶ αὐτά τά ὁποῖα θέλω.

ΠΡ.: Τί θά πῆτε;

ΠΑΝ.: Θέλω νά περιγράψω τά περιστατικά ἀπό τήν ὥρα πού συνελήφθην μέχρι τή στιγμή...

ΠΡ.: Δέν μέ ἐνδιαφέρουν.

ΠΑΝ.: Αὐτά ἔχουν σχέση μέ τήν κατηγορία, μέ τούς κατηγορουμένους. Αὐτά τά πρακτικά θά τά χρησιμοποιήσουν καί σέ ἄλλες δίκες. Καί θά ρωτήσουν γιατί δέν τά εἴπατε ἐκεῖ; Ἐδῶ λείπουν οἱ κυριώτεροι βασανιστές. Αὐτοί εἶναι οἱ ὑπηρέτες, εἶναι...

ΠΡ.: Παραφέρεσθε καί ἐκτρέπεσθε...

ΠΑΝ.: Ἐκτελοῦσαν διαταγές. Μπροστά στόν ὑπουργό καί στόν Λαδᾶ μέ κτυποῦσαν. Μπροστά στόν Ἰωαννίδη μέ κτυποῦσαν... Πῶς δέν θά τούς ἀναφέρω αὐτούς; Αὐτοί εἶναι οἱ κυριώτεροι βασανιστές. Λυπᾶμαι γιατί βρίσκονται σέ μιά ἄλλη αἴθουσα. Ἐδῶ εἶναι ἡ πρώτη αἴθουσα ἀπό τήν ὁποία ἔπρεπε νά περάσουν.

ΠΡ.: Εἶπα νά μή δημιουργῆς ὀξύτητες.

ΠΑΝ.: Δέν δημιουργῶ ὀξύτητες. Μέ ἠρεμία θά ἐκθέσω τήν ὅλην κατάσταση.

ΠΡ.: Μά ὅταν λές ὅτι δέν εἶναι ἐδῶ ὅλοι καί ἀφήνεις καί αἰχμάς καί ἐναντίον μας;

ΠΑΝ.: Δέν βρίσκονται ὅλοι...

ΠΡ.: Μά τώρα ἐσύ θά μᾶς πῆς ὅτι δέν εὑρίσκονται ὅλοι;

ΠΑΝ.: Ἐγώ κ. πρόεδρε, δέν θέλω νά συμπληρώσω τίποτα πέραν τῶν ὅσων εἶπα.

ΠΡ.: Ἐγώ σέ ρώτησα...

ΠΑΝ.: Βρέθηκα στό Στρατοδικεῖο, κ. πρόεδρε καί δέν μοῦ ἐπέτρεψαν νά μιλήσω. Κι ἤθελα νά πῶ αὐτά πού θέλω νά πῶ καί τώρα...

ΠΡ.: Κι ὅλα αὐτά θά τά πῆτε; (ἐννοεῖ τά ἀναφερόμενα στά πρακτικά τῆς δίκης στό ἔκτακτο Στρατοδικεῖο).

ΠΑΝ.: Ὄχι δέν θά τά πῶ, κ. πρόεδρε, τίποτε πέραν τῶν ὅσων εἶπα, φράση...

ΠΡ.: Ἔλεγα. Ἐδῶ ἔχετε μιά κατάθεση τριῶν σελίδων αὐτά θά πῆτε.

ΠΑΝ.: Θά πῶ λιγώτερα, κ. πρόεδρε. Διαφορετικά, διατάξτε νά ἀναγνωσθῆ ἡ κατάθεσή μου.

ΠΡ.: Κύριε μαρτυς, μή ἐκτρέπεσθε διότι θά φθάσωμε ἀλλοῦ.

ΠΑΝ.: Δέν ἐκτρέπομαι, ἀλλά ὅταν ἔρχομαι νά καταθέσω ἐγώ, λαμβάνονται μέτρα τέτοια ὥστε, νά φιμωθοῦμε. Πέρασαν ἄλλοι μάρτυρες καί κατέθεσαν καί ἐκτός θέματος. Ἐμεῖς αὐτή τή στιγμή σεβόμεθα τήν Δικαιοσύνη...

ΠΡ.: Ὅ,τι ἔγινε, σέ παρακαλῶ...

ΠΑΝ.: Δέν θά συμπληρώσω τίποτα. Θά πῶ μόνο μιά φράση πού εἶναι γραμμένη στά πρακτικά τῆς δίκης μου στό Διαρκές Στρατοδικεῖο.

ΠΡ.: Νά μή πῆτε φράσεις ὑβριστικάς καί γενικῶς...

ΠΑΝ.: Εἶναι γραμμένη. Μοῦ ἐπίτρεψε νά τήν πῶ ὁ πρόεδρος τοῦ Στρατοδικείου τῆς χούντας. Κι εἶναι γραμμένη στά ἐπίσημα πρακτικά, σελ. 245.

ΠΡ.: Αὐτά (τά πρακτικά) θάλτε τα στήν τσέπη σας. Ὁ μάρτυς ἀπό μνήμης...

ΠΑΝ.: Τότε ζητῶ αὐτή ἡ φράση νά γραφῆ στά πρακτικά.

ΠΡ.: Τί θά γραφτῆ καί τί δέν θά γραφτῆ στά πρακτικά εἶναι θέμα δικό μου, ἐγώ διατάσσω (σέ ἔντονο ὕφος).

ΠΑΝ.: Ἐπειδή ἀπουσιάζει ἡ πολιτική ἀγωγή;

ΠΡ.: Ἀντιδικία θά κάνουμε ἐδῶ; Εἶσαι περίεργος. Περίεργος ἄνθρωπος.

ΠΑΝ.: *Τούς κατηγορουμένους Χατζηζήση καί Θεοφιλογιαννάκο τούς εἶχα μηνύσει τό 1968. Δέν περίμενα νά πέση ἡ χούντα γιά νά τούς μηνύσω.*

ΠΡ.: Ἐδῶ τώρα νά μᾶς τά πῆτε καί νά μή ἐξάπτεσθε.

ΠΑΝ.: Κατ' ἀρχήν...

ΠΡ.: Μήν ἐξάπτεσθε.

ΠΑΝ. Ἐξέρχεσθε τοῦ πνεύματος τῆς δικονομίας σέ ὅλους τούς μάρτυρες, *ἀπευθύνετε τό λόγο στόν πληθυντικό ἀριθμό...*

ΠΡ.: Τώρα θά γίνω καί κατηγορούμενος ἀπό σᾶς.

ΠΑΝ.: Σέ ὅλους ἀπευθύνετε τό λόγο στόν πληθυντικό ἀριθμό. Ὁ πρόεδρος τῆς χούντας μοῦ ἀπηύθυνε τόν λόγο στόν ἑνικό ἀριθμό.

ΠΡ.: Προχωρεῖστε, κ. μάρτυς καί μή συγχίζεσθε, μέ ἤρεμο ὕφος. Πέστε μας τί συνέβη στήν ΕΣΑ.

ΠΑΝ.: Μά δέν μοῦ τό ἐπιτρέπετε.

ΠΡ.: Σᾶς τό ἐπιτρέπω...

ΠΑΝ.: Μά ἀφοῦ δέν μοῦ ἐπιτρέπετε;

ΠΡ.: Ὄχι, ἐσεῖς ἐκτρέπεσθε... Σᾶς ρώτησα τί ἔγινε στό ΕΑΤ/ΕΣΑ.

ΠΑΝ.: Μέ τό ΕΑΤ/ΕΣΑ ή πρώτη μου έπαφή έγινε τίς πρώτες πρωινές ώρες...

ΠΡ.: Πέστε τα τώρα όλα μέ συντομία...

ΠΑΝ.: Τίς πρωινές ώρες στήν παραλιακή όδό πού έγινε ή άπόπειρα έναντίον τοῦ Παπαδόπουλου, έπεσα στά χέρια τοῦ Θεοφιλογιαννάκου.

Άπό τήν ώρα έκείνη καί μέχρι τῆς στιγμῆς πού βγῆκα άπό τίς φυλακές μοῦ δόθηκε πολλές φορές ή εὐκαιρία νά συναντήσω τόν κατηγορούμενο Θεοφιλογιαννάκο. Άπό τήν πρώτη στιγμή καί παρουσία τῶν Λαδᾶ, Τζεθελέκου, Καραμπάτσου καί άλλων, ἄρχισε, μέ τά χέρια δεμένα πίσω, νά μοῦ κάνη έγκαύματα μέ τό τσιγάρο, ἄρχισε νά μοῦ τραβᾶ τά μαλλιά καί νά μοῦ κτυπᾶ τό κεφάλι ώρυόμενος καί στήν συνέχεια έφθασαν στό ΕΑΤ/ΕΣΑ.

Έκεῖ τόν φωτογράφισαν καί ό κ. Δαβαρούκας (ἰατρός), τόν έξήτασε έπί πέντε λεπτά (πρόχειρο τσέκ ἄπ). Μετά άπό αὐτή τή διακοπή, συνέχισε ό κ. Παναγούλης, καί μέχρι τήν στιγμή πού έγινε ή δίκη μου στό ἔκτακτο Στρατοδικεῖο, βρισκόμουν συνεχῶς καθημερινά χωρίς καμμιά διακοπή, βασανιζόμενος.

Στήν συνέχεια ό μάρτυρας άναφέρθηκε συγκεκριμένα γιά κάθε κατηγορούμενο.

ΠΑΝ.: Έπειδή, όμως, άποτελεῖ ένα δεῖγμα τῆς δικῆς μου άξιοπιστίας σάν μάρτυρας τά όσα κατέθεσα χειροδέσμιος, βρώμικος, συρόμενος άπό τούς δεσμοφύλακές μου μέχρι τό έδώλιο τοῦ κατηγορουμένου τό 1968 μέ αὐτή τήν έννοια σᾶς ζήτησα νά διαβάσω τρεῖς σειρές πού εἶναι στά έπίσημα πρακτικά τοῦ Διαρκοῦς Στρατοδικείου.

Διαβάζει: Ή άνάκριση ἤρχισε κλιμακουμένη άπό τῆς περιοχῆς τῶν γρονθοκοπημάτων, τῶν έγκαυμάτων, τῆς φάλαγγος καί τῶν ραβδισμῶν, μέχρι τῆς περιοχῆς τῶν σεξουαλικῶν βασανιστηρίων.

(Ό πρόεδρος ζήτησε άπό τόν μάρτυρα νά τά πῆ άπό μνήμης).

ΠΑΝ.: Εἶναι φράση πού έλέχθη τό 1968 δέν μπορῶ νά τήν ένθυμοῦμαι καί τήν λέγω τώρα διότι τήν έπανέλαβα καί μετά τήν άποφυλάκισή μου κι ἄν εἶχε ἴχνος ψεύδους μποροῦσαν καί μετά τήν χάρη πού έδωσε ό Παπαδόπουλος, νά μοῦ ὑπέβαλαν μήνυση. Καί τά εἶπα άπό τότε αὐτά καί δέν περίμενα νά πέση ή κλίκα τῶν έπιόρκων γιά νά βρεθῶ ένώπιον τοῦ δικαστηρίου σας

γιά νά καταθέσω τά όσα καταθέτω τώρα.

Βρέθηκαν καί υπάρχουν ακόμα τά σημάδια στό κορμί μου, συνέχισε ό κ. Παναγούλης, δείχνοντας τά σημάδια στά χέρια του, κρεμασμένος μέ άλυσίδες, μπορείτε νά τά δήτε. "Ημουν δεμένος μέ τά χέρια πίσω πού μέ ώδηγούσαν στό Στρατοδικείο καί δέ ζητούσα ιατροδικαστική έκθεση. Ζητούσα νά μού έπιτρέψουν νά γδυθώ καί δέν μού έπέτρεπαν. Δέν χρειαζότανε νά προσθέσω ή νά άφαιρέσω τίποτε. Άρκούσε νά γδυθώ. Υπάρχει σημάδι στό δεξιό μέρος τού στήθους πού μού τό προξένησε ό Θεοφιλογιαννάκος μέ χαρτοκόπτη. Τήν πρώτη ή τήν δεύτερη μέρα τής δίκης. Μάλλον τήν πρώτη ήμέρα τής δίκης καί μετά τήν άποχώρηση τού Κ. Παπαδόπουλου (άδελφού τού δικτάτορα) ό όποίος μέ άπειλούσε παρουσία τού Θεοφιλογιαννάκου καί Χατζήζηση ότι θά μού τινάξη τά μυαλά μου στόν άέρα.

Συνεχίζοντας τήν δραματική πορεία τής κρατήσεώς του ό κ. Παναγούλης είπε ότι:

– Παρουσία τών παραπάνω, αίμόφυρτο, μέ συνάντησε ό τότε διοικητής τής ΕΣΑ, άντ)ρχης Δ. Ίωαννίδης.

– Ό Θεοφιλογιαννάκος ό ΐδιος προσωπικά μέ κτύπησε μέ ένα καλώδιο σέ όλο τό σώμα μου. Υπάρχουν άκόμα στήν κορφή τών ώμων τά σημάδια άπό τίς άκρες τού σύρματος πού έμπαιναν στήν σάρκα μου.

– Ό ίδιος ό Θεοφιλογιαννάκος ήταν παρών όταν ό Μάλλιος καί ό Μπάμπαλης μού είχαν περάσει σιδηρά βελόνη στήν ούρήθρα καί έθέρμαιναν τό έκτός τής ούρήθρας μέρος.

– Κύριε Πρόεδρε – συνέχισε ό κ. Παναγούλης – τά έγκαύματα μέ τό τσιγάρο ή ή Φάλαγγα όταν έχη μιά μεγάλη διάρκεια εύχομαι κανένας νά μή τά γνωρίση στό μέλλον. Είναι κάτι πού διήρκεσε έπί τρείς περίπου μήνες. Μέχρι τίς 15 Όκτωβρίου πού ήταν ή τελευταία ήμέρα τού βασανισμού μου.

Έκείνη τήν ήμέρα είχε έλθει ό κατηγορούμενος Θεοφιλογιαννάκος, συνοδευόμενος άπό τόν τότε ύποδιοικητή τού ΕΑΤ/ΕΣΑ Θεόκλητο Παπαγεωργίου (όλων τά όνόματα άρχιζαν άπό τό Θεός) καί μού ζήτησαν νά ύπογράψω μιά άπολογία. Τούς έτόνισα ότι δέν ύπογράφω κι ότι δέν έχω νά κάνω καμιά άπολογία.

Ζήτησαν άπό τόν κ. Παναγούλη νά ύπογράψη ό,τι έχουν καταθέσει οί άλλοι συλληφθέντες. Άρνήθηκε νά ύπογράψη κι ό Παπαγεωργίου είπε στόν Θεοφιλογιαννάκο: «Καλά, πάμε καί

τὴν φτιάχνουμε μόνοι μας».

Αὐτὴ τὴν πλαστὴ ἀπολογία προσεκόμισαν στὸ Στρατοδικεῖο κι ὁ κ. Παναγούλης τοὺς ἐμήνυσε τότε.

Ἐπίσης ἐμήνυσε τοὺς Θεοφιλογιαννάκο καὶ Χατζηζήση καὶ κάθε ὑπεύθυνο γιὰ ὑπεξαγωγὴ ἐγγράφου ἀπὸ τὴν δικογραφία.

Ὅπως εἶπε στὴν συνέχεια ὁ μάρτυρας, ἡ τότε κυβέρνηση διὰ τοῦ Γεν. Γραμματέως Τύπου κ. Σταματοπούλου, σὲ ἀνακοινωθέν της, ἔλεγε ὅτι:

– Ὁ συλληφθεὶς Παναγούλης ὄχι μόνον δὲν πιέζεται, ἀλλὰ μὲ τὸ ἴδιο του τὸ χέρι ἔχει συντάξει πολυσέλιδο δήλωση.

«Καὶ αὐτὴ ἡ ... ἰδιόχειρη ἀπολογία μου δὲν βρέθηκε στὴν δικογραφία». Καὶ γι' αὐτὴν τὴν ὑπεξαίρεση ἔχει ὑποβάλει μήνυση κατὰ παντὸς ὑπευθύνου.

Ὅλα τὰ βασανιστήρια ποὺ μοῦ ἔκαναν δὲν ἦταν τίποτε μπροστὰ στὴν ἀϋπνία. Δὲν κοιμήθηκα ἐπὶ δυόμισυ μῆνες. Τρεῖς φορὲς μὲ μετέφεραν στὸ 401 Γ.Σ.Ν. σὲ κωματώδη κατάσταση, καὶ συνεχῶς μπαινόβγαιναν οἱ Θεοφιλογιαννάκος, Μπάμπαλης καὶ Μάλλιος γιὰ νὰ μὲ ἀνακρίνουν.

Ὁ Λαδᾶς χρησιμοποιοῦσε ἕνα σλόγκαν καὶ μοῦ ἔλεγε: «Γιατί βρὲ ἀλήτη, γιατί βρὲ λιποτάκτη δὲν μᾶς ἀφήνετε νὰ πᾶμε τὴν Ἑλλάδα μέχρι τὸν Δούναβη καὶ λίγο ἀκόμα θὰ μᾶς φέρουν μέχρι τὸ Σούνιο»; Τὸ σλόγκαν αὐτὸ ἄρεσε καὶ στὸν Θεοφιλογιαννάκο καὶ τὸ ἐπανελάμβανε.

Μοῦ ἀπόφραξε τὰ ἀναπνευστικὰ μου ὄργανα ὁ Θεοφιλογιαννάκος ὣς τὴν ὥρα ποὺ ἀντιμετώπιζε τὸν κίνδυνο δαγκώματος καὶ μετὰ ἔβαζε μαξιλαράκι καὶ κουβέρτα. Αὐτὰ γινόταν στὸ Μπογιάτι καὶ προσπαθοῦσε νὰ μὲ σκάσει, μὲ φωνὲς καὶ οὐρλιαχτὰ καὶ μοῦ ἔλεγε γιὰ τὴν Ἑλλάδα τῶν Ἑλλήνων Χριστιανῶν, κατεβάζοντας Χριστοπαναγίες ἀπὸ τὸ πρωὶ μέχρι τὸ βράδυ.

Δὲν μοῦ ἔβγαλαν τὶς χειροπέδες ἀπὸ τότε ποὺ μὲ συνέλαβαν μέχρι τὸν Μάρτιο τοῦ 1969, παρὰ μόνον γιὰ λίγες στιγμὲς στὸ στρατοδικεῖο. Τέτιες ἐντολὲς εἶχαν, ὅπως μοῦ εἶπε ὁ διοικητὴς τῶν φυλακῶν Μπογιατίου. Μιὰ μέρα μὲ ἐπισκέφθηκε στὸ Μπογιάτι ὁ Ἰωαννίδης καὶ μοῦ εἶπε: «Σοῦ τὸ ὑποσχέθηκα, θὰ τουφεκισθῆς, μπράβο σου!». Καὶ μετὰ ἔφυγε.

Ὅταν μὲ βασάνιζαν στὸ ΚΕΣΑ ἔβαζαν μηχανὲς καὶ τὶς μάρσαραν γιὰ νὰ μὴν ἀκούγονται οἱ φωνὲς ἀπὸ τὰ βασανιστήρια.

Ἀπὸ τὸ ΚΕΣΑ μὲ πῆγαν στὸ Ναύσταθμο καὶ μὲ μιὰ τορπιλλάκατο Ρ 25 μὲ μετέφεραν στὴν Αἴγινα γιὰ νὰ μὲ ἐκτελέσουν.

Μέ ἔβαλαν στὴν ἀπομόνωση καί τό πρωί θά μέ ἐκτελοῦσαν, λόγω ὅμως τῆς γιορτῆς τῆς Παναγίας (21 Νοέμβρη), ἀνέβαλαν τὴν ἐκτέλεση. Προηγουμένως καί ἐπανειλημμένως μοῦ ζητοῦσαν φορτικά καί μέ πίεζαν νά ὑποβάλω αἴτηση χάριτος. Ἐγώ ἀρνήθηκα. Ἔξω ἀπό τό κελλί μου ἄκουγα παραγγέλματα καί νόμιζα πώς ἦταν τό ἐκτελεστικό ἀπόσπασμα, ἴσως ἦταν ἡ φρουρά.

Λόγω ὅμως τῆς ἀναβολῆς τῆς ἐκτελέσεώς μου πάλι μέ τήν τορπιλλάκατο μέ πῆγαν στόν Ναύσταθμο καί μετά στό ΕΑΤ/ΕΣΑ. Ἐκεῖ ἤμουν δεμένος μέσα σέ κελλί κι ἀπ' ἔξω εἶχαν δύο φρουρούς. Μέσα στό κελλί μου εἶχαν ἄλλους δυό ὑπαξιωματικούς. Ἕνας ἀπ' αὐτούς μοῦ λέει ὅτι οἱ ἐφημερίδες ἔγραψαν ὅτι σέ ἔχουν ἐκτελέσει, τώρα θά μᾶς τά πεῖς ὅλα.

Ἕνας ἀξιωματικός μέ ρώτησε μήπως στήν ὑπόθεση ἦταν ἀνεμιγμένος ὁ Ἀγγελῆς, ἔφαγα ξύλο ἀκόμη καί γιά τόν Σάββα τόν Κωνσταντόπουλο, γιατί νόμιζαν ὅτι ἦσαν καί αὐτοί ἀναμεμιγμένοι.

Στίς 5 Ἰουνίου 1970 ἀπόδρασα ἀπό τίς φυλακές Μπογιατίου καί μέ συνέλαβαν μετά 5 μέρες.

Μετά ἀπό λίγο μέ πῆγαν στόν Περισσό καί μετά ἀπό ἐκεῖ μέ πῆγαν στό ΚΕΣΑ, ὅπου ἐκήρυξα ἀπεργία πείνας. Ὑπεύθυνος ἦταν ἐκεῖ ὁ Παπαχαραλάμπους. Ἀπό τό ΚΕΣΑ μέ πῆγαν στό Μπογιάτι, πάντα χειροδεμένο. Ἡ ἀπεργία πείνας συνεχιζόταν, ἤμουν 33 μέρες νηστικός. Ὅλη ἡ ἀπεργία κράτησε 47 μέρες. Ἐπεχείρησα νά ξαναδραπετεύσω, σκάβοντας μέ ἕνα κουταλάκι τόν τοῖχο. Τότε θά μέ βοηθοῦσαν ἡ Φλέμινγκ καί ἄλλοι, ἀλλά ματαιώθηκε κι ὅλοι οἱ συνεργάτες μου συνελήφθησαν. Ἡ ματαίωση συνίστατο στό ὅτι εἶχαν καταλάβει τήν τρύπα πού εἶχα ἀνοίξει.

Στήν 25η μέ 30ή μέρα τῆς ἀπεργίας μου μέ ἐπισκέφθηκε ὁ ταξίαρχος τότε Γκιζίκης καί τοῦ εἶπα: «Στρατηγέ, παραβιάζονται οἱ κανόνες τοῦ Στρατιωτικοῦ Ποινικοῦ Κώδικος, δέν ἔχω οὔτε κουτάλι νά φάω» κι ὁ Γκιζίκης μοῦ ἀπήντησε «ἀφοῦ μέ τό κουτάλι ἀνοίγεις τρύπα» καί ἔφυγε.

Ἀπό τίς φυλακές, μετά ἀπό λίγες μέρες μέ πῆγαν στό ΚΕΣΑ καί μοῦ εἶπε ὁ Θεοφιλογιαννάκος «γράφε», χωρίς ὅμως νά μέ χτυπήσει.

Ἀπό τούς κατηγορούμενους γνώριζα καί τόν Ἀντωνόπουλο, ἀλλά δέν μοῦ ἔκανε τίποτε. Ἐπίσης θέλω νά προσθέσω ὅτι

μέ κτυποῦσε ἕνας δεκανέας Γουνελᾶς πού ἔδινε τότε ἐξετάσεις στή Σχολή τῶν Εὐελπίδων, δέν ξέρω ὅμως ἄν εἶναι ὁ Γουνελᾶς, ὁ ὑπίλαρχος πού μπῆκε μέ τό τάνκ στό Πολυτεχνεῖο.

Αὐτά εἶχα νά καταθέσω κύριε Πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔ.: Ποιός ἦταν ὁ ἀνακριτής σας;

ΜΑΡ.: Ὁ Θεοφιλογιαννάκος.

ΕΠΙΤΡ.: Γιά τόν Παπαχαραλάμπους πέστε μας.

ΜΑΡ.: Τόν συνάντησα στό ΚΕΣΑ, ἡ στάση του ἦταν τυπική. Μιά μέρα μοῦ ἔδωσε νά διαβάσω τόν «Ἐλεύθερο Κόσμο».

ΕΠΙΤΡ.: Γιά τόν Οἰκονόμου;

ΜΑΡ.: Μέ ὁδήγησε πολλές φορές στό ΚΕΣΑ καί στό ΕΑΤ/ΕΣΑ. Ἡ στάση του ἦταν φιλική καί τυπική.

ΥΠΕΡ. (Ἀλφαντάκης): κ. Πρόεδρε, ὁ κ. Θεοφιλογιαννάκος δέν θέλει νά ὑποβληθοῦν ἐρωτήσεις στόν μάρτυρα, τόν θεωρεῖ πραγματικό ἀντιστασιακό.

ΠΡ.: Ἄλλος τῆς ὑπερασπίσεως;

ΥΠΕΡ.: Ὑβρίζατε τούς στρατονόμους κ. μάρτυς;

ΜΑΡ.: Ναί τούς ἔλεγα Παπαδοπουλάκια.

ΥΠΕΡ.: Εἴπατε στούς στρατονόμους ὅτι στά κρανία τους θά πιῆτε κρασί;

ΜΑΡ.: Ἔγινε παρεξήγηση. Εἶπα: τά κρανία σας θά γίνουν πτυελοδοχεῖα στήν Σχολή Εὐελπίδων γιά νά ἐνθυμοῦνται οἱ ἑπόμενες γενεές ὅτι δέν πρέπει νά σᾶς μοιάσουν.

ΥΠΕΡ.: Καταγγείλατε σέ συνταγματάρχη τοῦ Δικαστικοῦ γιά τήν κακομεταχείρισή σας;

ΜΑΡ.: Μάλιστα.

ΠΡ.: Καί τά γράψατε ὅλα.

ΥΠΕΡ.: Σᾶς ἐπεσκέφθη ὁ Ἐρυθρός Σταυρός;

ΜΑΡ.: Ναί, τό 1970 καί ἡ συμπεριφορά τους ἄλλαξε, ἔβαλαν κρεβάτι μέσα στό κελλί μου, καί αὐτό γιατί θά ἐρχόταν ἡ ἐπιτροπή.

Μέσα σ' ἕνα κλίμα τρομοκρατίας, λασπολογίας καί ὀργανωμένης προβοκάτσιας διεξήχθη λοιπόν ἡ δίκη τοῦ Ἀλέκου. Χαρακτηριστική εἶναι καί ἡ ἀγόρευση τοῦ Βασιλ. Ἐπιτρόπου:

Ἄς ἀνατάμωμεν τήν μορφήν τοῦ Παναγούλη διά νά ἴδωμεν

τί θά εὕρωμεν. Βλέπομεν ὅτι ὁ ἄνθρωπος αὐτός, ὁ ὁποῖος δέν στερεῖται ἀντιλήψεως, δέν στερεῖται ζωτικῶν δυνάμεων, θά ἠμποροῦσε νά προχωρήσῃ κάπως, ἀφοῦ ἔδωσεν ἐξετάσεις ἐπιτυχῶς καί εἰσῆλθε ποῦ κύριοι Δικασταί; Ἐκεῖ ὅπου εἶναι δυσκολώτατον νά εἰσέλθῃ κανείς. Εἰσέρχεται εἰς τό Πολυτεχνεῖον. Ἄς παρακολουθήσωμεν, λοιπόν, τήν δημιουργικήν του δρᾶσιν. Τό πρῶτον ἔτος προβιβάζεται καί εἰσέρχεται εἰς τό δεύτερον. Δέν εἶναι εἰς θέσιν, ὅμως, νά δημιουργήσῃ. Τόν βλέπετε ὅτι αὐτός ὁ ἴδιος ἀνακόπτει τόν δημιουργικόν του δρόμον. Καί ὁ Κλωνιζάκης εἶναι μαζί του, ἀλλά αὐτός τελειώνει. Αὐτός παραμένει, διά νά καταντήσῃ ἕνα τρομερόν παράσιτον τῆς κοινωνίας. Εἶναι καί αὐτό μία ἀπό τάς τρομεράς ἐκπλήξεις τῆς διαδικασίας, ὅταν ἔφθασεν αὐτός, ὁ παρασιτικῶς ζῶν νά διώκεται ἀπό τήν ἀστυνομίαν διά διαρρήξεις, διά ἐκφοβισμούς μέ μαχαίρας κλπ. Καί ἕνας καθηγητής τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Μονάχου λέγει: Καί ἡ ἀπρεπής πρᾶξις στερεῖ τινά τοῦ παράγοντος τοῦ ἐντίμου βίου. Καί ἐδῶ ἔχομεν ἀπρεπεῖς πράξεις. Δέν εἶναι ἀνάγκην νά ἀχθῶσιν ἐνώπιον τοῦ Δικαστηρίου αἱ πράξεις αὐταί. Ὁ Παναγούλης ζῇ παρασιτικῶς. Καί διά νά ἴδητε ποῦ ἔφθασεν ἡ δημοσία ζωή εἰς τόν τόπον αὐτόν, ὁ Παναγούλης εἶναι ὁ προσφωνῶν Ἕλληνας πολιτικούς ἡγέτας, οἱ ὁποῖοι φιλοδοξοῦν νά κυβερνήσουν τήν Ἑλλάδα καί οἱ ὁποῖοι γνωρίζουν ὅτι οὐδέν ἔχουν νά χάσουν ἐξ αὐτοῦ. Ἔχει, λοιπόν ὁ Παναγούλης καί ἀντίληψιν καί ζωτικότητα. Δέν ἔχει ὅμως δημιουργικότητα. Καί παρουσιάζει μιάν ἀτελῆ στάσιν, μίαν ἐλλιπῆ στάσιν, στάσιν ἐλλείψεως προσαρμογῆς, πρός τήν κοινωνίαν. Στρατεύεται καί πηγαίνει νά ὑπηρετήσῃ εἰς τόν ἑλληνικόν στρατόν. Οἱ πάντες ἔχομεν διδαχθῆ ὅτι ἐπεζήσαμεν ἀπό ὅσας ἐπιδρομάς ἀντιμετωπίσαμεν, ἀπό τήν Ἀσίαν σχεδόν τάς περισσοτέρας φοράς, χάρις εἰς αὐτάς τάς δυνάμεις, τάς στρατιωτικάς πού εἴχομεν. Τί πράττει ὅμως ὁ Παναγούλης; Ἀντί νά προτιμήσῃ νά γίνῃ ὁ ἀκοίμητος φρουρός τοῦ Ἔθνους, ἐγκαταλείπει τάς τάξεις τοῦ στρατοῦ. Εἶναι γνωστόν πόσον ἱερά ἐθεωρήθη πάντοτε ἡ πρᾶξις αὐτή, ἡ ὑπηρεσία εἰς τόν στρατόν καί εἶναι γνωστόν, πόσον ἐθεώρησε πάντοτε ὁ Ἕλλην στρατιώτης ἱερά τά ἀντικείμενα ἐκεῖνα, τά ὁποῖα τοῦ ἐχορήγησεν ἡ πατρίς διά νά ἀμύνεται. «Δέν θά καταισχύνω ὅπλα τά ἱερά». Καί οἱ πάντες σέβονται τόν ὅρκον, ὁ ὁποῖος εἶναι χαραγμένος μέσα εἰς τήν συνείδησιν τοῦ ἁπλοῦ ἀνθρώπου. Καί οὐδείς· ἐγκατέ-

λειψε στρατόν. Ἐπροτίμησαν νά πέσουν ἐκεῖ, ἐκεῖνοι τῶν ὁποίων τήν μνήμην προσέβαλε θανασίμως ὁ Παναγούλης. Καί πότε ὅλα αὐτά; Διότι «ἠρνούμην νά στρέψω τά ὅπλα κατά τῶν συναδέλφων μου». εἶπεν. Ποιός σοῦ ἐζήτησε νά στρέψης τά ὅπλα κατά τῶν συναδέλφων σου; Ἡ Ἐπανάστασις εἶχεν ἐπικρατήσει καί εἶχε δημιουργήσει κρατοῦν δίκαιον. Τά περί πεποιθήσεων κλπ. εἶναι τουλάχιστον ἀφελῆ, ἐάν ὄχι ἔλλειψις πραγματικοῦ ἐπιχειρήματος ἀντικρούσεως τῆς κατηγορίας.

Καί ἐνῷ ἀπό τῆς μιᾶς πλευρᾶς ἐτιμήθησαν πάντοτε οἱ Ἕλληνες στρατιῶται, ἀπό τήν ἄλλην πλευράν ἐθεωρήθη πάντοτε ὁ λιποτάκτης ὡς πρόσωπον συνοδευόμενον ἀπό τήν ἐθνικήν καταισχύνην. Ἄνθρωπος διά τόν ὁποῖον δέν ὑπῆρχε χῶρος ἐδῶ. Καί ἐγκαταλείπει τήν Ἑλλάδα. Καί ἀναζητεῖ καταφύγιον ἀλλοῦ, διότι βλέπει ὅτι δέν ὑπάρχει χῶρος ἐντός τῆς Ἑλλάδος. Τί ὅμως συνέβη; Προτιμᾶ, κύριοι στρατοδίκαι, ὁ Παναγούλης τήν καταισχύνην, διότι εὑρίσκει ὁ ἴδιος ὅτι τοῦ ἁνήκει τόσον πολύ, τοῦ ταιριάζει, καί ἔρχεται εἰς Ἀθήνας ὡς κοινός τυχοδιώκτης περιπλανώμενος μέ τήν Ε. Ζωγανᾶ, διά νά ἐπισκεφθῆ ὅ,τι ἐπεσκέφθη. Ἀλλά βλέπομεν ὅτι καί ὁ τυχοδιωκτισμός δέν τόν συγκρατεῖ οὔτε ἐδῶ. Ἔχει μεγάλην δύναμιν ἀρνητικῶν ἰδιοτήτων μέσα του, αἱ ὁποῖαι τόν ὠθοῦν ἔτι περαιτέρω εἰς μεγαλυτέρας περιπετείας. Βεβαίως διά τό συμφέρον τῆς Ἑλλάδος! Ἀποτελεῖ τοῦτο δεινήν προσβολήν. Ἔτσι, λοιπόν καί αὐτός καί οἱ ἄνθρωποι οἱ ἀνήκοντες εἰς τόν κόσμον του, ἀνατρέχουν εἰς πλαστογραφίας καί μέσα ἀνήθικα, ὥστε νά φύγη καί πάλιν. Ἀπεδείχθη ἐκ τῆς ἀκροαματικῆς διαδικασίας καί ἐκ τῆς ἀπολογίας του ὅτι ὁ Παναγούλης παρουσιάζει ἐθνικήν εὐαισθησίαν μεγάλην ἀλλά ὁ Παναγούλης ἔχει ἀποκοπεῖ ἀπό τόν ἐθνικόν κορμόν, ἀπό τόν στρατόν συνδέεται μέ τήν καταισχύνην καί συνοδεύεται ἀπό τήν ἐθνικήν καταισχύνην. Καθίσταται ἔνοχος λιποταξίας εἰς χρόνον κατά τόν ὁποῖον τό ἀξιόποινον τῆς πράξεως αὐτῆς ὑψοῦται εἰς τόν ἀνώτατον βαθμόν, ὅτε ἔχει κηρυχθῆ στρατιωτικός νόμος. Ἀπό τῆς ἀπόψεως αὐτῆς, ἀπομένει περίπτωσις μειώσεως τῆς ποινῆς; Θά ἀσχοληθῶ μετέπειτα μέ τήν ἔρευναν τοῦ θέματος.

Ἔντιμοι, κύριοι στρατοδίκαι, προέκυψεν ἀπό τήν διαδικασίαν καί τό ὡμολόγησεν ἀθιάστως καί ὁ ἴδιος ὅτι δέν ἐλιποτά-

κτησε μόνον ἁπλῶς, ἀλλά εἰσβάλλει εἰς τήν Ἑλλάδα παρανόμως, μυκτηρίζων τήν ἔννομον τάξιν ἅπαξ καί δίς. Τώρα ἐρμηνεύσατε σεῖς, ἐάν τό ἀξιόποινον τῆς λιποταξίας ἐμειώθη ἤ ηὐξήθη. Τό κατ' ἐμέ νομίζω ὅτι θά εἶναι πολύ νά εἴπωμεν ὅτι ἐμειώθη, διότι ἡ δευτέρα καί τρίτη πρόκλησις τοῦ λιποτάκτου, ἀποτελεῖ μίαν ἔχθραν ἔτι μεγαλυτέραν, ὥστε ἔχει αὐξηθῆ τό ἀξιόποινον μέχρι τοιούτου σημείου, ὥστε οὐδεμία δύναμις εἶναι δυνατόν νά τό καταθιβάση. Αὐτό εἶναι τό ἀξιόποινον τῆς πράξεως τῆς λιποταξίας τῆς ἀπεχθοῦς αὐτῆς πράξεως τῆς ἀποδοκιμαζομένης ἀπό τόν νόμον μέ τόν χειρότερον τρόπον, ἀλλά καί ἀπό τήν κοινήν συνείδησιν. Ἐτελείωσα μέ τό θέμα τῆς λιποταξίας.

Καί ἐρχόμεθα κύριοιστρατοδῖκαιεἰς τά πλημμελήματα μέ τά ὁποῖα κατηγοροῦνται ὁ Κλωνιζάκης, ὁ Γιώτας, ὁ Ζαμπέλης καί ὁ Λεκανίδης, ὅτι παρεβίασαν τήν διαταγήν τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ ΓΕΣ καί ὅτι δέν παρέδωσαν τάς ἐκρηκτικάς ὕλας. Τοῦτο ὄχι μόνον προέκυψεν ἀπό τήν διαδικασίαν, ἀλλά καί ὡμολογήθη ἀπό τούς κατηγορουμένους, ὥστε δέν ἔχω νά προσθέσω τίποτε. Θεωρῶ ἀπολύτως ἀποδεδειγμένην τήν πρᾶξιν καί συνεπῶς δι' αὐτήν πρέπει νά ὑπάρξη ποινή.

Μένουν, λοιπόν, αἱ πράξεις τῆς ἀποπείρας ἀνθρωποκτονίας, τῆς συνεργίας εἰς αὐτήν, τῶν κατηγορουμένων Λεκανίδη, Ζαμπέλη καί Κλωνιζάκη καί τῆς παραβιάσεως τοῦ Α.Ν. 509.

Φθάνωμεν, λοιπόν, εἰς τάς 13 Αὐγούστου. Εὑρισκόμεθα ἤδη εἰς τήν 7ην πρωινήν. Τότε ὅλοι οἱ ἄνθρωποι τῆς δημιουργίας σπεύδουν νά ἐπιτελέσουν τό ἔργον τῆς ἡμέρας. Πρῶτος στό καθῆκον ἔχων τάς εὐθύνας τῆς διακυβερνήσεως τῆς χώρας σπεύδει καί αὐτός, ὡς ἁπλοῦς ἐργάτης, ὁ μεγαλύτερος ἀχθοφόρος τῆς ἐποχῆς, ὁ ἔχων τήν ἐντύπωσιν ὅτι οὐδέν ἐμπόδιον εἶναι δυνατόν νά ὑπάρχη ἐν μέσῳ τῆς ὁδοῦ. Καί τί συμβαίνει; Μία τρομερά δύναμις καταστροφῆς. Ἐνας ἄνθρωπος εὑρισκόμενος εἰς τόν ἀντίθετον κόσμον ἐκεῖνου εἰς τόν ὁποῖον αὐτός ὁ ἐργάτης ἀνήκει, σπεύδει ἐξ ἐνέδρας διά νά ἀφαιρέση τήν ζωήν αὐτοῦ καί τῆς ἀκολουθίας του. Νά ἀφαιρέση τήν ζωήν δι' ἔργων τῶν ὁποίων ἡ ἐκτέλεσις ἀπήτησε ὅλην τήν δολιότητα τῶν συνεργῶν του καί τῶν ἐπικεφαλῆς τῆς ὀργανώσεως εὑρισκομένων ἠθικῶν αὐτουργῶν. Ὅταν ὅμως φθάνη τό αὐτοκίνητον εἰς τό κρίσιμον ἐκεῖνον σημεῖον κατά συγκυρίαν τῆς τύχης μόλις διέρχεται, ἀκούεται μιά τρομερά

Ὁ Ἀλέκος Παναγούλης στήν ἱστορική του ἀγόρευση στό χουντικό στρατοδικεῖο.
«Τό κύκνειο ἆσμα ἑνός ἀγωνιστῆ εἶναι ὁ ἐπιθανάτιος ρόγχος του μπροστά στό ἐκτελεστικό ἀπόσπασμα», εἶχε πεῖ.

ἐκρηξις, ἐκρηξις ἡ ὁποία, ἐάν δέν ἦτο τόσον δειλός ὁ Παναγούλης ὥστε νά προσπαθήση νά προστατεύση τό σαρκίον του καί νά ἀναζητήση τόπον προστασίας εἰς τά πρανῆ ἀλλά ἔμενεν ἐπί τῶν ὑψωμάτων ἦτο ἀδύνατον νά ὑπάρξη περίπτωσις διασώσεως. Δέν εἶναι ὅμως γενναῖος. Πῶς εἶναι δυνατόν νά εἶναι γενναῖος ἕνας ὅταν ἔχη τόσον εὐτελῆ κίνητρα; Ὁ Ἕλλην οὐδέποτε ἐγκατέλειψε τόν ἀγῶνα, ἀγωνιζόμενος δι' ἕνα ἠθικόν σκοπόν. Ἐδῶ, ὅμως, οἱ σκοποί εἶναι εὐτελεῖς. Οἱ σκοποί εἶναι τά χρήματα τῶν ξένων δυνάμεων, τῶν παραγόντων, εἴτε κόμματα εἶναι, εἴτε ἄτομα, εἴτε ὀργανώσεις, τῶν παραγόντων, οἱ ὁποῖοι ἐφρόντισαν νά θέσουν ἄφθονα μέσα εἰς τήν διάθεσίν του, παραγόντων οἱ ὁποῖοι δέν ἐδίστασαν νά ἐξαπατήσουν καί νά θέσουν αὐτόχρημα τήν χεῖρα εἰς τά θαλλάντια τῶν οἰωνδήποτε διεθνῶν ὀργανώσεων πρός τόν σκοπόν νά προσβάλουν τήν φιλοτιμίαν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ καί νά τοῦ στερήσουν τήν γαλήνη τῆς ὁποίας ἀπολαμβάνει. Ἰδού διατί θά πρέπει βαρεῖαν νά αἰσθάνωνται τήν συνείδησιν ὅλοι αὐτοί οἱ κύριοι, οἱ ἐν Κύπρω εὑρισκόμενοι, οἱ ὁποῖοι κατά τοιοῦτον τρόπον ἐγκληματικόν ὕψωσαν χεῖρα κατά τοῦ φιλοτίμου ἑλληνικοῦ λαοῦ, ὁ ὁποῖος συνετέλεσε διά τῶν θυσιῶν του, ὥστε νά ἀπολαμβάνουν ἐκεῖνοι τῆς ἐλευθερίας καί νά μή κύπτουν ὑπό τόν ζυγόν ἐκείνων, ὁ ὁποῖος τούς ἠπείλει.

Καί εὔχομαι νά ἰσχύση δι' αὐτό ἐκεῖνο τό ὁποῖον εἶπεν ὁ Ὄσκαρ Οὐάϊλντ: «Ἡ κακή μοῖρα βαρύνει πάντοτε τάς καλάς ἀποφάσεις». Ἄς ἀναμνησθῶσιν αὐτῆς ἀκριβῶς τῆς ρήσεως διά νά παύσουν προκαλοῦντες καί προσβάλλοντες τήν τιμήν καί τήν γενναιοφροσύνην τοῦ λαοῦ αὐτῆς τῆς χώρας, ἀπό τήν ὁποίαν τόσα ἐδιδάχθησαν. Ἡ δειλία, λοιπόν, ἐπαναλαμβάνω, τοῦ Παναγούλη ἀπεδείχθη στερρῶς διά τε τήν ζωήν τοῦ Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως, τῶν ἀνυπόπτων μελῶν τῆς συνοδείας αὐτοῦ ἀλλά καί διά τό ἀληθές συμφέρον τοῦ πράγματι δυναμένου νά ἀξίζη καλυτέρας τύχης ἑλληνικοῦ λαοῦ. Οὕτω, λοιπόν, ἡ Θεία δίκη ἀπέτρεψε τόν ἀντικειμενικόν σκοπόν, ἀλλά καί πρό παντός συνετέλεσεν ὥστε πράγματι αἱ ἐγκληματικαί χεῖρες τοῦ ἐκτελεστοῦ αὐτῆς τῆς πράξεως νά εὑρίσκωνται μεθ' οὗ πολύ ἀπό τῆς ἐνεργείας του ὑπό τά μέσα ἐκεῖνα εἰς τά ὁποῖα καί μόνον εἶχον θέσει αὐταί αἱ χεῖρες, εἰς τάς χειροπέδας. Παρηπονέθη ὁ κατηγορούμενος ὅτι τοῦ εἶχον θέσει χειροπέδας. Εἶναι τουλάχιστον ἀφελής εἰς τό σημεῖον αὐτό.

Μέσα ὅμως σ' αὐτό τό κλίμα ὁ 'Αλέκος καί οἱ συναγωνιστές τους δέ λύγισαν κι ὀρθωσαν τό ἀνάστημά τους σάν γνήσιοι Ἕλληνες δημοκράτες καί ἀγωνιστές πού ἦσαν.

Δυστυχῶς δέ σώζονται καί πολλά πράγματα ἀπ' τήν ἡρωική καί ἀξιοθαύμαστη ἀπολογία τοῦ 'Αλέκου.

Στά πρακτικά τῆς δίκης εἶναι γραμμένα:

(Εἰς τό σημεῖον τοῦτο διακόπτεται ἡ συνεδρίασις. Κατά τήν ἐπανάληψιν ταύτης καλεῖται καί ἀπολογεῖται ὁ κατηγορούμενος Παναγούλης).

Β. ΕΠΙΤΡ.: Κύριε Πρόεδρε, παρακαλῶ νά ἀναγνωσθῆ ἡ Ἐφημερίς τῆς Κυβερνήσεως, εἰς τήν ὁποίαν ἀναφέρεται ὅτι ὁ εἷς ἐκ τῶν συνεταίρων τῆς συμφωνίας τῆς Ρώμης ἀπεστερήθη τῆς ἑλληνικῆς ἰθαγενείας.

('Ο κ. Πρόεδρος ἀναγιγνώσκει τήν 'Εφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως, εἰς τήν ὁποίαν ἀναφέρεται ὅτι ἀπεστερήθη τῆς ἑλληνικῆς ἰθαγένειας ὁ 'Αντώνιος Μπριλλάκης).

'Ακολούθως ἀπελογήθη ὁ κατηγορούμενος Παναγούλης, ὁ ὁποῖος ὡμολόγησεν ὅτι ἀνῆκεν εἰς τήν ἀνατρεπτικήν ὀργάνωσιν «'Ελληνική 'Αντίστασις» τῆς ὁποίας καί ὑπῆρξεν εἷς τῶν ἀναδόχων.

Οὗτος ἀναφερόμενος εἰς τάς σχέσεις του μέ τούς ἄλλους κατηγορουμένους, εἶπεν ὅτι εἶχε συναντήσεις μέ τόν Βερυβάκην, ἀπό τόν ὁποῖον ἐζήτησε νά πληροφορηθῆ ἐάν γίνωνται ἔρευναι διά τό ἄτομόν του καί μέ τόν 'Ελευθεριάδην, ὁ ὁποῖος ἦτο παλαιός γνώριμός του. 'Ακολούθως εἶπεν ὅτι συνηντήθη καί ἄλλην μίαν φοράν μαζί του, παρουσία καί τοῦ Λεκανίδη καί ὅτι κατά τήν συνάντησιν αὐτήν διεπίστωσεν ὅτι ὁ 'Ελευθεριάδης, παρά τό γεγονός ὅτι ἦτο φλύαρος, καί εἶχεν ἀναφέρει τά τῆς ἐδῶ παρουσίας του εἰς δύο - τρία πρόσωπα καί ἐπί πλέον εἰς διάστημα 24 μόνον ὡρῶν εἶχε μυήσει κατά τήν ἰδικήν του ἄποψιν πλῆθος ἀτόμων, ἐν τούτοις, ἀπό ἀπόψεως φρονημάτων, ὑπηρέτει τούς ἰδικούς των σκοπούς καί ἤθελε νά συμβάλη εἰς τήν ἀνατροπήν τῆς καταστάσεως.

Συνεχίζων, ἰσχυρίσθη ὅτι τό κίνητρον τῆς λιποταξίας του ἐπήγασεν ἀπό τήν ἐπιθυμίαν του νά εἶναι συνεπής πρός τήν ἰδεολογικήν του πίστιν, θεωρῶν προδοσίαν τό νά εἶναι στρατιώτης, ὡμολόγησε δέ ὅτι ἐξετέλεσε τήν δολοφονικήν ἀπόπει-

ραν ἐναντίον τοῦ κ. Πρωθυπουργοῦ καί ὅτι τήν ἀπόπειραν ταύτην ἐγνώριζαν οἱ Κλωνιζάκης καί Λεκανίδης, ἐνῶ ὁ Ζαμπέλης ἐγνώριζεν ὅτι θά ἐγένετο μία ἀπόπειρα προκειμένου νά δημιουργηθοῦν ὡρισμέναι ἐντυπώσεις.

Ἐν συνεχεία, ὁ κατηγορούμενος Παναγούλης ἀπαντῶν εἰς ἐρωτήσεις τοῦ κ. Προέδρου τοῦ Στρατοδικείου, παρεδέχθη ὅτι ἔλαβε χρήματα ἀπό τόν Ἀβράμην, τά ὁποῖα προήρχοντο ἀπό τόν Ἀνδρέα Παπανδρέου καί ὅτι συνήντησε τόν τελευταῖον, μεταβάς πρός τοῦτο εἰς Παρισίους καί ὅτι παρέλαβε πυρομαχικά, προερχόμενα ἐξ Εὐρώπης.

ΠΡΟΕΔ.: Τούς δύο σάκκους τῶν πυρομαχικῶν περί τῶν ὁποίων ὁ Κλωνιζάκης καί ὁ Λεκανίδης ἰσχυρίζονται ὅτι τούς παρέλαβον ἀπό τήν Κυπριακήν Πρεσβείαν;

ΚΑΤΗΓ.: Τούς παρέδωσεν ἄτομον εἰς τόν Λεκανίδην ἐπί τῆς ὁδοῦ Ζαλοκώστα.

ΠΡΟΕΔ.: Πόθεν προήρχοντο;

ΚΑΤΗΓ.: Ἐξ Εὐρώπης.

ΠΡΟΕΔ.: Ἐσύ Λεκανίδη τί λές;

ΛΕΚΑΝΙΔΗΣ: (Κατηγορούμενος): Παρέλαβα ἐγώ τά δέματα ἀπό τήν Κυπριακήν Πρεσβείαν. Διά τό κουτί πού λέγετε, ἦτο περιτυλιγμένον σ' ἕνα χαρτί καί ἔγραφεν ἐπάνω «Κύριον Β. Χριστοδούλου».

ΚΑΤΗΓ.: (Παναγούλης): Ἐγώ ποῦ σοῦ εἶπα νά πᾶς;

ΛΕΚΑΝΙΔΗΣ: Εἰς τήν Πρεσβείαν.

ΕΠΙΤΡ.: Κύριε Πρόεδρε, παρακαλῶ νά ἀναγνωσθῇ καί αὐτό τό ἔγγραφον, τό ὁποῖον δυστυχῶς πολύ ἀργά μοῦ ἔστειλεν, ἡ Ὑπηρεσία Ἀλλοδαπῶν.

ΠΡΟΕΔ.: Αἰτήσει, τοῦ κ. Ἐπιτρόπου ἀναγιγνώσκεται ἔγγραφον τῆς Ὑπηρεσίας Ἀλλοδαπῶν.

ΠΡΟΕΔ.: Κηρύσσομεν τό πέρας τῆς ἀποδεικτικῆς διαδικασίας.

●

Ὁ Ἀλέκος στή διάρκεια τῆς 5χρονης φυλάκισής του ἔκανε 3 ἀπόπειρες ἀποδράσεως.

α) Στίς 5 πρός 6 τοῦ Ἰούνη 1969 ἀπέτυχε ἀπ' τό Μπογιάτι, ἐπικηρύχθηκε καί προδόθηκε ἀπό ἕνα συγγενή του μέ ἀποτέλεσμα νά συλληφθεῖ ξανά.

Ἡ Ἐπικήρυξις:

«Ἔχοντες ὑπ' ὄψιν τάς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 2 τοῦ Νομοθετικοῦ Διατάγματος 833/1947 « περί τροποποιήσεως τῆς συμπληρώσεως τῶν Ν.Δ. τῆς 16 Ἰουνίου 1921 καί 19/21 Ἀπριλίου 1924 «περί συστάσεως Ἐκτροπῶν Δημοσίας Ἀσφαλείας» κυρωθέντος διά τῆς ὑπ. ἀρ. 301 πράξεως τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου τῆς 30 Μαΐου 1976.

Ἐκδοθείσης δάσει τῆς ὑπ. ἀριθμ. 58/1945 Συντακτικῆς Πράξεως.

Προκηρύσσομεν

Χρηματικήν ἀμοιβήν 500.000 διά τήν ἀποτελεσματικήν κατάδειξιν, ἀνακάλυψιν, σύλληψιν τοῦ δραπετεύσαντος ἐκ τῶν φυλακῶν κατάδικον Ἀλεξ. Παναγούλη.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 6 Ἰουνίου 1969

Ο ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΔΗΜ ΤΑΞΕΩΣ

ΠΑΝΑΓ. ΤΖΕΒΕΛΕΚΟΣ

б) Στίς 18 Ὀκτώβρη 1969 ξανά ἀπ' τό Μπογιάτι.

γ) Στίς 30 Αὐγούστου 1971 ἀπ' τίς φυλακές ΚΕΣΑ στό Γουδί. Σ' αὐτή τήν ἀπόδραση τόν εἶχε βοηθήσει καί ἡ Λαίδη Ἀμαλία Φλέμινγκ ἡ ὁποία καί καταδικάστηκε ἀπ' τό ἔκτακτο Στρατοδικεῖο Ἀθηνῶν.

ΠΟΙΟΣ ΔΙΑΦΩΝΕΙ;

Ἀπό τό 1967 μέχρι σήμερα, ὁ Λαός μας καταπιέζεται ἀπό μιά Δικτατορία. Ὅλα αὐτά τά χρόνια ὅμως, ὁ Ἑλληνικός Λαός, ὄχι μόνο δέν ἀποδέχτηκε τήν Τυραννία ἀλλά σέ κάθε περίπτωση ὕψωσε ~~[illegible]~~ τή φωνή του γιά νά διαδηλώσει τό Δημοκρατικό του Φρόνημα.

Ἀπόλυτη λοιπόν καί ἀπό ὅλους διαπιστωμένη ἡ ἀντίθεση τοῦ Λαοῦ στό καθεστώς. Ἀπόλυτη καί σέ ὅλους γνωστή ἡ ἄρνηση τοῦ Πολιτικοῦ Κόσμου τῆς Χώρας νά νομιμοποιήσει τήν Παρανομία. Ἀποτέλεσμα αὐτῆς τῆς συνέπειας Λαοῦ καί πολιτικῶν δυνάμεων, εἶναι νά διατηρηθεῖ μέχρι σήμερα ζωντανή καί ἡ ἀποδοκιμασία ὅλου τοῦ Κόσμου καί ἰδιαίτερα τῶν Εὐρωπαϊκῶν Χωρῶν γιά τή Δικτατορία. Ἡ Χούντα βρίσκεται στή θέση τοῦ κατηγορουμένου ὅ όπως τούς διεθνεῖς ὀργανισμούς καί ἡ καταδίκη ~~[illegible]~~ τῶν ~~[illegible]~~ πολιτικῶν δυνάμεων στήν Εὐρώπη κατά τῆς Χούντας παραμένει ἀκόμα. Ἡ ἠθική συμπαράσταση ὅλων τῶν ~~[illegible]~~ τό ἐνδιαφέρον ~~[illegible]~~ σ' ὁλόκληρο τόν κόσμο δέν μειώθηκε ~~[illegible]~~ αὐτά τά Χρόνια. Οἱ Παγκόσμιες ἀναταραχές, τό ἔλλειμμα τοῦ Βιετνάμ, ὁ Πόλεμος τῆς Μέσης Ἀνατολῆς, ἡ Τσεχοσλοβακία, πραξικοπήματα καί ἀεροπειρατείες, διεθνής οἰκονομική κρίση καί σκάνδαλα τοῦ μεγέθους Γουώτεργκεϊτ, δέν στάθηκαν ἱκανά νά σβύσουνε τό ἐνδιαφέρον τῆς Παγκόσμιας Κοινῆς Γνώμης γιά τήν Ἑλλάδα.

Αὐτό εἶναι μιά Νίκη τοῦ Λαοῦ μας. Μιά Νίκη μεγάλη ὅλων τῶν δυνάμεων πού ἀντιστρατεύονται στό ἔγκλημα τῆς 21ης Ἀπριλίου.

Ποιός διαφωνεῖ ὅτι αὐτή ἡ Νίκη θά ἦτανε μεγαλύτερη ἄν οἱ πολιτικές δυνάμεις τοῦ τόπου μας εἴχανε μιά κοινή Πολιτική Γραμμή Ἀγώνα; Ποιός ~~διαφωνεῖ~~ μπορεῖ νά διαφωνήσει ὅτι καί ἡ ὀργάνωση τοῦ δυναμικοῦ Ἀγώνα στήν Ἑλλάδα θά ἦτανε ἀποδοτικότερη;

Προτοῦ προχωρήσουμε ὅμως ἄς δοῦμε τή διάταξη τοῦ ἐχθροῦ μας.

Ἄς προσπαθήσουμε νά δοῦμε τή μορφή καί τό

συμφέροντα τῶν ἀμερικανῶν τῆς Ἀθήνας.

Ἀπὸ τὸ 1967 μέχρι σήμερα χρησιμοποιοῦμε γιὰ νὰ χαρακτηρίσουμε τὴν κατάσταση ποὺ ἐπικρατεῖ στὴν Ἑλλάδα τὴ λέξη φασισμός. Δὲν ὑπάρχει καμμιὰ ἀμφιβολία ὅτι αὐτοὶ ποὺ ἐπέβαλαν τὸ καθεστὼς καὶ αὐτοὶ ποὺ τὸ στηρίζουν αὐτὴ τὴ στιγμὴ ὁδηγοῦνται στὶς πράξεις τους ἀπὸ μιὰ πνευματικὴ διαστροφὴ ποὺ ὑπαγορεύει τὴ περιφρόνηση τοῦ λαοῦ. Κανένας δὲν ἀμφιβάλλει ὅτι αὐτὰ τὰ ἄτομα σκέφτονται καὶ ἐνεργοῦν σὰν φασίστες. Ὅτι εἶναι φασίστες. Τὸ καθεστώς τους ὅμως δὲν εἶναι φασιστικό! Εἶναι κάτι χειρότερο. Καὶ εὐτυχῶς ποὺ εἶναι χειρότερο!

Γίνομαι σαφέστερος. Ὅλα τὰ φασιστικὰ καθεστῶτα εἴχανε μιὰ λαϊκὴ βάση. Ὁ Μουσσολίνι ἔφτασε στὴν ἐξουσία μὲ ἕνα λαϊκὸ κίνημα. Μέχρι τὸ 1940 διατηροῦσε μιὰ ἀρκετὰ μεγάλη λαϊκὴ βάση. Ὁ Φράγκο κατέλαβε τὴν ἐξουσία μετὰ ἕνα ἐμφύλιο πόλεμο. Εἶχε καὶ δυστυχῶς ἔχει ἀκόμα μιὰ λαϊκὴ βάση. Ὁ Χίτλερ ~~[illegible]~~ βρέθηκε στὴν ἐξουσία μὲ ἕνα πολιτικὸ ἀγῶνα καὶ εἶχε ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τὴν ὑποστήριξη μιᾶς μερίδας τοῦ Γερμανικοῦ λαοῦ.

Οἱ συνταγματάρχες στὴν Ἑλλάδα φτάσανε στὴν ἐξουσία μὲ ἕνα πραξικόπημα. Μὲ μιὰ προδοσία. Δὲν εἴχανε καὶ δὲν κατορθώσανε ν' ἀποκτήσουνε ὅλα αὐτοί τοὺς χεί ~~καμμιὰ~~ οὔτε τὴν ἐλάχιστη λαϊκὴ ὑποστήριξη.

Εἴχανε ἀπὸ τὴ πρώτη στιγμὴ κι ἐξακολουθοῦνε νὰ ἔχουνε τὸ φόβο τῆς ἐξέγερσης τοῦ λαοῦ.

Γι' αὐτὸ τὸ καθεστώς τους εἶναι σκληρότερο ἀπὸ τὰ

Φασιστικά καί γίνεται ακόμα σκληρότερο όταν αντιμετωπίζει δύσκολες καταστάσεις. Όταν κινδυνεύει.

Ποιά είναι λοιπόν ή δύναμη τού Καθεστώτος;

Πρός ποιάς μορφής καθεστώτα μπορούμε νά τό παρομοιάσουμε;

Τό Καθεστώς τής Χούντας είναι όμοιο μέ τά καθεστώτα πού υπήρχανε στίς αποικίες. Αυτά τά καθεστώτα δέν είχανε καμμιά λαϊκή βάση καί δύναμή τους ήταν ή δύναμη τού κρατικού μηχανισμού: Ό ξένος στρατός, ή Αστυνομία, ένα δίχτυ πληροφοριών στηριγμένο σέ πληροφοριοδότες-υποκείμενα καί τά οικονομικά συμφέροντα τής Μητρόπολης. Αυτή υπήρξε ή δύναμη τών αποικιοκρατικών καθεστώτων

Προσδιορίζοντάς την γινόμαστε περισσότερο αισιόδοξοι. Γινόμαστε αισιόδοξοι γιατί αυτά τά καθεστώτα δέν υπάρχουνε πιά όπου έγινε ένας σωστός αγώνας γιά τήν ανατροπή τους

Δέν στάθηκε ικανή ή δύναμη τής Αγγλίας γιά νά κρατήσει τήν Κύπρο, τής Γαλλίας γιά νά κρατήσει τήν Αλγερία κ.ο.κ.

Μετά από όλα αυτά βλέπουμε ξεκάθαρα τή μορφή τού προβλήματος καί τή γραμμή τού Αγώνα πού θ' ακολουθήσουμε. Πού πρέπει νά ακολουθήσουμε

Ό Αγώνας γιά τήν ανατροπή τής Χούντας είναι κ 80% πολιτικός αγώνας καί κατά 20% ένοπλος αγώνας στήν Ελλάδα

βέβαια ~~ο~~ πολιτικός ἀγώνας δέν μπορεῖ νά γίνει καί νά ἀποδώσει ἄν δέν ὑπάρξει στήν Ἑλλάδα συνεχής ἔνοπλος ἀγώνας. Δέν μπορεῖ νά ὑπάρξει τό 80% ἄν δέν προηγηθεῖ τό 20%. Ἀλλά καί ὁ ἔνοπλος ἀγώνας δέν θά ἀποδώσει τίποτε, ἄν δέν ἀξιοποιηθεῖ σωστά.

Ἡ Ἀντίσταση θά ὑπάρξει, θά δίνει καθημερινά τό παρόν της στήν Ἑλλάδα, θά δυναμώνει μέρα τή μέρα, ~~και~~ τά χτυπήματά της θ' ἀποδυναμώνουν τή χούντα καί θά προβληματίζουν τήν παγκόσμια κοινή γνώμη.

Θά φτάσουμε ὅμως στή Νίκη μόνο ἄν ὁ πολιτικός ἀγώνας εἶναι σωστός, ἄν δέν δώσουμε

ἄλλη βάση στή χούντα. Γιά νά πετύχουμε αὐτό πρέπει νά ὑπάρχει ἑνότητα ὅλων ἀνεξαιρέτως τῶν πολιτικῶν δυνάμεων τῆς χώρας

Ἡ Ἀντίσταση θά κάνει ἀγώνα στηριγμένη στό [illegible] τοῦ. Τά συνθήματά της ἁπλά. Ὁ στόχος της ἕνας. «Ἐλεύθερη ἔκφραση τῆς θελήσεως τοῦ λαοῦ καί σεβασμός αὐτῆς τῆς ἐλεύθερα ἐκφρασμένης θελήσεως»

Τό πρῶτο βῆμα εἶναι ἡ Ἐλευθερία. Γιά νά γίνει αὐτό τό βῆμα χρειάζεται ἑνότητα. Ἄν δέν πραγματοποιήσουμε τό πρῶτο βῆμα δέν θά ὑπάρξει δεύτερο

Ὅσοι δέν ἀποδέχονται αὐτό τό Δεσμό δίνε

Ἔλλειψη σεβασμοῦ στή Δημοκρατία. Φόβο στήν ἐπιμηχανοσέλα τοῦ Λαοῦ.
Ἀνυπαρξία πίστης στίς ἴδιες τους τίς ἰδέες.

Ὁ ἔνοπλος ἀγώνας ἐνάντια στό καθεστώς μόνο μέ αὐτή τήν ταχτική δέν θά ἐξελιχθεῖ σ' ἐμφύλιο πόλεμο. Ὅπως ἐξελίχτηκε στή Κύπρο καί στήν Ἀλγερία. Τά συνθήματα εἶναι ἁπλά καί ἀποδεχτά ἀπ' ὁλόκληρο τό Λαό. Δυό λέξεις μονάχα ΛΕΦΤΕΡΙΑ–ΑΝΕΞΑΡΤΗΣ[ΙΑ]

Τά πολιτικά προγράμματα καί οἱ ἰδεολογικές διαμάχες ἔρχονται μετά. Ἀλλοίμονο ἐ ὅσους πιστεύουν πώς μποροῦν νά κάνουν ἀγώνα ἔνοπλο γιά τήν ἐπιβολή ἑνός συγκεκριμένου πολιτικοῦ προγράμματος. Εἶναι σάν νά ἀποδέχονται δικτατορία στούς διαφωνοῦντες. Τριπλαλοίμονο σ' ἐκείνους πού κατασκευάζουν «Συντάγματα» γιά τήν αὐριανή Ἐλεύθερη Ἑλλάδα καί διακηρύσσουν αὐτή τή στιγμή πολιτικά προγράμματα χρησιμοποιώντας τή λέξη Ἀντίσταση γιά νά ἐξαπατοῦν τό Λαό. Ξέρουνε πώς εἶναι ἀνίκανοι νά κάνουν Ἀντίσταση.

Ἡ πολιτική τους εἶναι ὁ καιροσκοπισμός ἤ καί ἀκόμα χειρότερο Προδοσία.

Αὐτούς τούς ἀκολουθοῦνε ὅσοι ἀπό δειλία φωνάζουν προσχήματα γιά νά μή στρατευτοῦνε στήν Ἀντίσταση ἤ ὅσοι μπαίνουν στή περιοχή τῆς φανερότητας ἀναχρονιστικῶς τέρα ἀνθρώπου πού πραγματικά ἀπέτυχαν ~~σ~~ ἐπαναστάτες μά πού αὐτοί ποτέ δέν θά μπορέσουνε νά κατορθώσουνε.

~~Μή ἀποδέχονται ἀποδέχονται~~ ὅσοι βρίσκονται σ' αὐτές τίς θέσεις καλύτερα νά σκεφτοῦνε πώς μιά ζωή δέ φτάνει γιά νά ὁλοκληρωθεῖ ἕνας ἀγώνας. Φτάνει ὅμως γιά νά γίνει ἕνα σωστό βῆμα. Χριστός, Ρήγας Φεραῖος, Ζαπάτα Λένιν, Κερμπί, Ἀλεντέλ, Χο Τσί Μίνχ. Ὁλοκληρώσανε τό ἔργο τους; Γιά νά ὁλοκληρωθεῖ ἕνας ἀγώνας χρειάζονται πολλές ζωές.
Ἄς τό θυμοῦνται πάντα αὐτοί καί ἄς μή παραχαράσσονται

5. Στή μνήμη τοῦ Ἀ. Παναγούλη

σ' την περιοχή της αντιπολιτεύσεως!!!!

τόσο πολύ ὑπεραπλοποιήσεις καί σιχαμερά ψέμα.

Πολύ περισσότερο εἶναι αὐτοί πού ἐμφανίζονται σάν ὑπερεπαναστάτες ~~καί τό~~ μοιάζουνε τόσο ~~[illegible]~~ μέ ἐκείνους πού τόσο ὄμορφα περιγράφει ὁ Σαίξπηρ ~~[illegible]~~ σέ στίχους βαλμένους στό στόμα τοῦ Ἄμλετ

Σάν κάποιους ἀχρείους
πού τήν ἀγκαθωτή σοῦ δείχνουν ἀνηφόρα
πού ὁδηγεῖ στούς οὐρανούς
ἐνῶ ἐκεῖνοι, σάν ἄσωτοι, ἀσυλλόγιστοι κι ἀκόλαστοι
πατοῦν τήν ἀνθοσπαρμένη ὁδό τῶν ἀπολαύσεων
γιά τίς δικές τους διδαχές ἀδιαφορώντας.—

Εἶμαι βέβαιος ὅτι ὅλες οἱ ὑπεύθυνες πολιτικές δυνάμεις τῆς χώρας συμφωνοῦνε στό Στόχο τοῦ Ἀγώνα

Συμφωνοῦνε στό πρῶτο βῆμα.

«Ἐλεύθερη ἔκφραση τῆς θέλησης τοῦ Λαοῦ καί σεβασμός αὐτῆς τῆς ἐλεύθερα ἐκφρασμένης θέλη[σης]»

~~[illegible]~~ Εἶμαι βέβαιος ἀκόμα ὅτι συμφωνοῦνε στό Δρόμο πού πρέπει ν' ἀκολουθήσει αὐτός ὁ ἀγώνας.

Κανένας συμβιβασμός μέ τή Χούντα. Καμμιά δικαίωση στό ἔγκλημα τῆς 21ης Απριλίου 1967. Ἀνένδοτη ἄρνηση συμμετοχῆς σέ ὁποιεσδήποτε διαδικασίες «ἐξέλιξης» χαράζει ἡ συμμορία τῶν ἐπιόρκων

Ἕνωση Κέντρου, Ε.Ρ.Ε., Ε.Δ.Α., Κ.Κ.Ε. καί οἱ ἄλλ[ες] πολιτικές δυνάμεις πιστεύω ὅτι συμφωνοῦν. Ἐμπρός λοιπόν γιά τήν ἀξιοποίηση τῆς συμφωνίας

Νομίζω ὅτι ὁ ἐπιτυχής Δρόμος εἶναι αὐτός πού θά ~~[illegible]~~ δείξανε οἱ ἀντιστασιακές δυνάμεις στί[ς]

Ἰταλία στό τέλος τοῦ Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου. Τό Κομιτάτο Ἐθνικῆς Ἀπελευθερώσεως — Comitato Liberazione Nazionale — (C.L.N.) τήν ἑνότητα δέν μποροῦν νά τήν διασπάσουν ὅσοι βρίσκονται στήν περιοχή τῆς ἐλευθερότητας. Ἄν δέν ἀναπνέουνε θά παραμείνουν γιά πάντα σ' αὐτή τήν περιοχή. Θά εἶναι οἱ ψυχαγωγοί ἄλλων ὅσων ἀγωνίζονται.

Ἐμπρός λοιπόν ἄς μή χαθεῖ οὔτε μιά στιγμή — Ἑνότητα — Ἀγώνας — Νίκη.

20 Φλεβάρη 1973

Ἀλέξανδρος Παναγούλης

Ἡ κατάστασή του μέσα στίς φυλακές μέρα μέ τή μέρα ἐπιδεινώνεται. Ὁ ἴδιος σέ μιά δραματική του ἔκκληση σ' ὅλο τόν ἐλεύθερο κόσμο, ἀναφέρει:

«Καλῶ ὅλους τούς ἐλεύθερους ἀνθρώπους νά ἐξασκήσουν κάθε πίεση πάνω στήν στρατιωτική κυβέρνηση τῆς Ἀθήνας, γιά νά μοῦ βγάλουν τίς χειροπέδες πού μόνιμα βρίσκονται στά ἤδη παραμορφωμένα ἀπό τήν ἀκινησία χέρια μου. Νά μοῦ ἐπιτρέψουν νά περπατάω ἔστω καί γιά λίγο ἔξω ἀπό τό γεμάτο βρωμόνερα μπουντρούμι πού μ' ἔχουν. Νά μοῦ ἐπιτρέψουν νά δῶ τόν ΗΛΙΟ. Νά συντομέψουν τήν ἐκτέλεσή μου...»

Κι ἐκκλήσεις συνεχίζουν νά ἔρχονται ἀπ' ὅλο τόν κόσμο.

Σάν αὐτή πού ἔκανε ἡ «Δημοκρατική ἕνωση» καί πού δημοσιεύτηκε στό περιοδικό «Δημοκρατία» πού κυκλοφοροῦσε παράνομα ἀπό Ἕλληνες δημοκράτες. «Ἡ Δ.Ε. κάνει ἔκκληση σ' ὅλους τούς ἐλεύθερους ἀνθρώπους καί στίς ὀργανώσεις πού σκοπό τους ἔχουν τήν προάσπιση τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων νά ἀσκήσουν ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΗ ΠΙΕΣΗ στή χούντα γιά τή σωτηρία τοῦ Ἀλέξανδρου Παναγούλη καί ὅλων ὅσων βρίσκονται στή θέση του. Ἡ χούντα θανατώνει τόν ὅμηρό της μ' ἕναν διαρκή καί ἀπεχθή τρόπο.

Ἄν τώρα ἀδρανήσουμε, ἡ ὅλη μέχρι τώρα προσπάθεια γιά τή σωτηρία τῆς ζωῆς του θά καταλήξει στό νά ἔχουμε ἐπιτύχει τοῦτο: Νά ἀλλάξουμε τόν τρόπο τῆς ἐκτέλεσής του».

Καί ἡ ἀπάντηση ἐρχόταν ἀπ' τό φερέφωνο τῆς χούντας καί τόν θεωρητικό της.

«Ἡ ἐσωτερική μας κατάστασις χαρακτηρίζεται ἀπό ἀπόλυτον σταθερότητα. Οὔτε πολιτική οὔτε ἄλλη δύναμις εἶναι εἰς θέσιν νά τήν ἀπειλήσουν.

Ἐκδηλώσεις ὡς ἡ τοποθέτησις κάποιου θορυβώδους μικροσκοπικοῦ ἐκρηκτικοῦ μηχανήματος ἤ ἡ ἀπόδρασις τοῦ Α. Παναγούλη, εἶναι πυροτέχνημα χωρίς καμμίαν, μά ἀπολύτως καμμίαν, πολιτικήν βαρύτητα».

Ἀπόσπασμα ἀπό ἄρθρο τοῦ Σ. Κωνσταντόπουλου
μέ τίτλο: Ἡ Ὑπόθεσις Παναγούλη
(μῦθοι καί πραγματικότης)

●

Στίς 19 Αὐγούστου 1973, ὁ δικτάτορας δίνει ἀμνηστία. Σχετικά διαβάζουμε σέ μιά ἀνακοίνωση τῆς Ε.Κ. – Ε.ΔΗ.Ν ἐξωτερικοῦ.

«Ἡ ἀπόλυσίς του ἔγινε ἀκριβῶς στίς 2.34 μ.μ. ἀπό τίς στρατιωτικές φυλακές Μπογιατίου, ὅπου ἐκρατεῖτο. Στήν εἴσοδο τῶν φυλακῶν τόν περίμεναν ἡ μητέρα του Ἀθηνᾶ, οἱ συνήγοροί του, μερικοί φίλοι καί δημοσιογράφοι.

Ἀνάμεσα στούς ἀσπασμούς καί τίς ἀγκαλιές μέ τ' ἀγαπημένα του πρόσωπα τοῦ ἀπευθύναμε τίς πρῶτες ἐρωτήσεις:

–Κύριε Παναγούλη πῶς νιώθετε;

Μᾶς κοίταξε γιά λίγο σαστισμένος κι ὕστερα εἶπε ἀποφασιστικά:

"ΔΕΝ ΕΧΩ ΜΕΤΑΝΙΩΣΕΙ. ΔΕΝ ΥΠΕΓΡΑΨΑ ΚΑΜΙΑ ΔΗΛΩΣΗ ΜΕΤΑΝΟΙΑΣ ΚΑΙ ΒΓΗΚΑ ΑΠΟ ΤΗ ΦΥΛΑΚΗ ΜΕ ΤΟ ΓΕΝΙΚΟ ΜΕΤΡΟ ΤΗΣ ΑΜΝΗΣΤΙΑΣ."

●

Μετά τήν ἀποφυλάκισή του πηγαίνει στήν Τρίπολη κι συναντᾶ τόν ἀδερφό του Στάθη, πού ὑπηρετοῦσε τή θητεία του.

(Ὁ Στάθης Παναγούλης πού κι αὐτός εἶχε ἀγωνιστεῖ κι εἶχε προσφέρει πολλά στόν ἀγώνα κατά τῆς λαομίσητης δικτατορίας εἶχε ἀποφυλακιστεῖ κι αὐτός στίς 23 Αὐγούστου 1973 βάσει τοῦ Διατάγματος περί γενικῆς ἀμνηστείας).

Κατόπιν ὁ Ἀλέκος πραγματοποίησε περιοδεία στήν Κρήτη ὅπου συναντήθηκε μέ παλιούς συναγωνιστές του. Ἀπό διασταυρωμένες πληροφορίες στή διάρκεια τῆς παραμονῆς του στήν Κρήτη «κάποιοι» προσπάθησαν νά τόν δολοφονήσουν.

Ὁ Ἀλέκος ἔφυγε τόν Ὀκτώβρη τοῦ '73 γιά τήν Ἰταλία, τή μέρα πού δικαζόταν καί πάλι ὁ Στάθης κι ἐνῶ εἶχε κάνει ἐπανειλημμένα δηλώσεις κατά τίς δικτατορίας, ἀψηφώντας

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΥΠΟΥ

Ἡ Γενική Γραμματεία τῶν Ὀργανώσεων τῆς ΕΚ-ΕΔΗΝ ἐξωτερικοῦ ἔδωσε στή δημοσιότητα τήν ἀκόλουθη ἀνακοίνωση μετά τήν ἀπελευθέρωση τῶν πολιτικῶν κρατουμένων στήν Ἑλλάδα.

Ἡ ἀπελευθέρωση τῶν πολιτικῶν κρατουμένων ἀποτελεῖ νίκη τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ καί δικαίωση τοῦ ἀνένδοτου ἀγώνα του γιά τήν Ἐθνική Ἀνεξαρτησία, τή Λευτεριά καί τή Δημοκρατία.

Μετά τήν ἀποτυχία τῆς σκηνοθεσίας τοῦ ψευτο-δημοψηφίσματος, μέ τήν όποία περίμεναν ἡ χούντα καί οἱ ξένοι πάτρωνές της νά ἐξαπατήσουν τή διεθνή κοινή γνώμη, ἀντιληφθήκανε ὅτι ἔπρεπε ν'ἀναγγείλουν κάποιο ἄλλο, πιό ἐντυπωσιακό μέτρο, γιά νά μειώσουν στό ἐξωτερικό τήν ἀποκρουστικότητα της φασιστικης κατοχης καί νά καθησυχάσουν τό Λαό στό ἐσωτερικό. Ἡ ραγδαία ἐπιδείνωση της Ἑλληνικης οἰκονομίας, ἡ κάθετη πτώση τοῦ ἀμερικανικου γοήτρου, ἰδιαίτερα του προέδρου Νίξον πού εἶναι ἀπό τούς κύριους ὑποστηρικτές τῆς χούντας ἡ προσπάθεια της νά προσεγγίσει τήν Εὐρωπαϊκή Οἰκονομική Κοινότητα γιά ν'ἀποσπάσει οἰκονομική βοήθεια πού ἀδυνατεί νά της χορηγήσει ἡ προστάτιδά της Ἀμερική καί τέλος ἡ ἀποτυχία ὅλων τῶν προηγούμενων προσπαθειών της χούντας νά σπάσει τό ἠθικό των πολιτικων κρατουμένων καί νά τούς ἀναγκάσει νά ζητήσουν συγγνώμη καί ἐπιείκεια, ὅλα αὐτά ἀνάγκασαν τό φασιστικό καθεστώς νά ἐπισπεύσει τήν ἐξαγγελία των μέτρων αὐτῶν.

Ἀπορρίπτουμε τόν ὅρο "ἀμνηστεία". Ἀμνηστεία μποροῦν νά χορηγήσουν μόνο νόμιμες κυβερνήσεις γιά παράνομες πράξεις. Ἡ χούντα δέν εἶναι νόμιμη κυβέρνηση καί ἡ ἀντίσταση ἐναντίον της ἀποτελεῖ νόμιμο συνταγματικό καθηκον κάθε Ἕλληνα πολίτη.

Ἡ ἀμνήστευση τῶν βασανιστῶν καί ἐκβιαστῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, πού ἐπιδιώκει ἡ χούντα νά καθιερώσει ταυτόχρονα μέ τήν ἀπελευθέρωση των πολιτικων κρατουμένων, ἀποτελει πράξη ἀνήθικη, ἀνοικτή ὁμολογία των ἐγκλημάτων πού διέπραξε γιά νά σφετεριστει τήν ἐξουσία καί ἀποκαλύπτει τό αἴσθημα της ἐνοχης πού τή βαραίνει καί του πανικου πού τήν κατέχει.

Μέ τά μέτρα αὐτά δέν μετατρέπεται φυσικά τό φασιστικό καθεστώς οὔτε σέ ἑλληνικό, οὔτε σέ δημοκρατικό. Τό περιβάλλει τό μίσος του Ἑλληνικου Λαου καί ἡ περιφρόνηση της διεθνους κοινης γνώμης. Στηρίζεται μόνο στήν ὠμή βία καί τή ξένη ὑποστήριξη. Παραμένει ἕνα καθεστώς ξένης φασιστικης κατοχης που καμιά μεταμφίεση ἡ μετονομασία δέν μπορει νά καλύψει τό πραγματικό χαρακτηρα του.

Ἡ ἠθική καί πολιτική ἀπομόνωση τῆς χούντας, ὁ ἀνένδοτος ἀγώνας γιά τήν πλήρη ἀποκατάσταση ἀληθινῶν δημοκρατικῶν θεσμων καί ἡ ἑνότητα ὅλων στό κοινό καί ἀνυποχώρητο αὐτό στόχο ἀποτελουν τό μόνο σωστό, τίμιο καί σώφρωνα δρόμο γιά τή νίκη. Ὅταν ὅλοι οἱ Ἕλληνες ἑνωμένοι συνεχίσουν μέ αὐξανόμενη ἀγωνιστικότητα καί ἀκλόνητη πίστη τόν ἀγώνα καί ἀρνηθοῦν ὁποιαδήποτε ἔμμεση ἤ ἄμεση συμμετοχή στίς παγίδες καί διαδικασίες πού ἐξαγγέλλει ἡ χούντα γιά νά ἐξωραΐσει τό ἀποκρουστικό προσωπειο της, τότε δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ἡ νίκη της δημοκρατίας θά εἶναι ὁριστική καί ὁ θρίαμβος του Λαοῦ ἀπόλυτος.

Κλίνουμε μέ εὐλάβεια τό γόνυ στά θύματα τῆς φασιστικῆς τυραννίας, σ'αὐτούς πού δολοφονήθηκαν ἄνανδρα ἤ ἔχασαν τή ζωή τους ἀπό τά βασανιστήρια καί τίς κακουχίες της κράτησής τους καί χαιρετίζουμε μέ συγκίνηση τούς ἀπελευθερωθέντες πολιτικούς κρατουμένους. Τό παράδειγμά τους, τό θάρρος τους, ἡ πίστη τους καί ἡ ἀποφασιστικότητά τους μας ἐμπνέουν καί μας καθοδηγοῦν.

Ζυρίχη 22 Αὐγούστου 1973

ΕΚ-ΕΔΗΝ ἐξωτερικοῦ

EK-ΕΔΗΝ • INFORMATIONSDIENST DER ZENTRUMSUNION - MUENCHEN

δελτίο ΕΝΗΜΕΡΩΣΕΩΣ

Έτος 3ον 'Αρθ. 25-26

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Μόναχο, Αὔγουστος Σεπτέμβριος 73

τούς κινδύνους καί τίς συνέπειες.

●

Ὁ Ἀλέκος Παναγούλης ἐπέστρεψε στήν Ἑλλάδα, μετά τήν πτώση τῆς χούντας, στίς 13 Αὐγούστου 1974, ἐπέτειο τῆς ἀπόπειρας κατά τοῦ δικτάτορα Παπαδόπουλου.

Στό ἀεροδρόμιο τόν ὑποδέχτηκαν ἡ μητέρα του, ἡ «ἡρωική κυρία Ἀθηνᾶ», ὁ Στάθης, στελέχη τῆς Ε.Κ. καί τῆς Ε.ΔΗ.Ν. – οἱ Ἐλ. Βερυβάκης, κ. Ἀνδρουτσόπουλος, κ. Ξύδης, κ. Τηνιακός, Σωτ. Στουπάκης, Ἰ. Κλωνιζάκης, Χ. Παπαμάργαρης κ.ἄ. – καί πολλοί φίλοι. Ἀνάμεσά τους ὁ πρώην δεσμοφύλακάς του Γιῶργος Μωράκης, πού τόν εἶχε βοηθήσει νά δραπετεύσει ἀπ' τό Μπογιάτι, πράξη πού τοῦ εἶχε στοιχίσει 18 χρόνια φυλακή. Ἐπίσης στήν ὑποδοχή ἦταν πάρα πολλοί νέοι πού κρατοῦσαν πλακάτ μέ ἐπιγραφές ὅπως «Τό Πολυτεχνεῖο χαιρετάει τόν τυραννοκτόνο».

Σέ μιά στιγμή πού ὁ ἐνθουσιασμός κορυφώθηκε τό πλῆθος τόν σήκωσε στά χέρια, τοῦ φόρεσαν ἕνα δάφνινο στεφάνι καί τόν ἔβγαλαν ἔξω φωνάζοντας συνθήματα – «Ἕνας εἶναι ὁ ἀρχηγός ὁ κυρίαρχος λαός», κλπ. καί χειροκροτῶντας τον.

Ὅταν δέ τόν ρώτησαν:

– Τί πιστεύεις γιά τή σημερινή κατάσταση;

Ἀπάντησε:

– Ὅταν ἔχουμε κερδίσει τή νίκη μέ τή σύνεση καί τήν περηφάνια τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ καί μόνον, δέν μποροῦμε, ν' ἀφήσουμε κανένα νά τήν καπηλευτεῖ. Πρέπει νά μείνουμε ἑνωμένοι. Οἱ δημιουργοί πού θέλουν νά διεγείρουν τό πεζοδρόμιο εἶναι ἠλίθιοι καί ἐπικίνδυνοι.

Ἀμέσως ἐνεργοποιήθηκε πρός τήν πλευρά τῆς σταθεροποίησης τῆς δημοκρατίας στήν Ἑλλάδα.

Ἀπ' τίς πρῶτες ἐνέργειές του ἦταν ἡ ἀνασύσταση τοῦ Ἐθνικοῦ Συμβουλίου καί τῶν διαφόρων ὀργάνων τῆς Ε.ΔΗ.Ν., ἀπό παλιούς καί νέους δημοκράτες ἀγωνιστές ὅπως οἱ Γιάννης Κλωνιζάκης, Δημήτρης Παντελῆς, Διονύσης Γιακουμῆς, Σταῦρος Γαλανόπουλος κ.ἄ. Τό Ε.Ε. τῆς Ἑλλ. Δημ. Νεολαίας τόν ἐξέλεξε δέ Γ. Γραμματέα τῆς ὀργάνωσης, σάν ἀναγνώριση τῆς προσφορᾶς καί τῶν ἀγώνων του.

Ἀπό τήν ἐνθουσιώδη ὑποδοχή πού τοῦ ἐπιφύλαξε ὁ ἑλληνικός λαός κατά τήν ἐπιστροφή μετά τήν πτώση τῆς χούντας.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΝΕΟΛΑΙΑ
(Ε.Δ.Η.Ν.)
ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ἀριθμ. 61

Ἡ Ἑλληνική Δημοκρατική Νεολαία (Ε.Δ.Η.Ν.) τακτικό μέλος τῆς Διεθνοῦς Ἕνωσης Σοσιαλιστικῶν καί Σοσιαλδημοκρατικῶν Νεολαιῶν (IUSY), πιστεύοντας ἀκράδαντα στήν ἀναγκαιότητα τῆς Ἑνότητας τῶν Δημοκρατικῶν Δυνάμεων τῆς μή δογματικῆς ἀριστερᾶς.

Χαιρετίζει τήν διατήρηση τῆς ἑνότητας στόν πολιτικό χῶρο τῆς ΕΝΩΣΗΣ ΚΕΝΤΡΟΥ, γιά τήν ὁποία ἀγωνίστηκε μέ ὅλες της τίς δυνάμεις.

Καλεῖ τήν προσωρινή ἡγεσία τῆς Ε.Κ., πραγματική ἡγεσία

ἀγῶνα αὐτές τίς στιγμές, σέ γρήγορο προχώρημα ἀγωνιστικῆς κινητοποίησης μέσα στά πλαίσια μιᾶς ὑπεύθυνης πολιτικῆς γιά τήν Κοινωνικοποίηση τῆς Δημοκρατίας, τήν προστασία τῶν συμφερόντων τοῦ ἐργαζομένου Λαοῦ καί τήν ἀπομάκρυνση κάθε κινδύνου ἀπό τόν δρόμο τῆς Δημοκρατικῆς ἐξέλιξης.

Καλεῖ ὅλες τίς Δημοκρατικές πολιτικές Δυνάμεις τῆς χώρας νά προχωρήσουν μέ ἀποφασιστικότητα, ὑπευθυνότητα καί χωρίς συμβιβασμούς, στό ξεκαθάρισμα τοῦ Κρατικοῦ Μηχανισμοῦ ἀπό τά Δικτατορικά κατάλοιπα.

Θεωρεῖ ἀντιδημοκρατικές τίς ἐπιδιώξεις τῶν κομμάτων πού ἡ ὀργάνωσή τους δέν βασίζεται σέ πραγματικές δημοκρατικές διαδικασίες.

Ἡ Ε.Δ.Η.Ν. φιλοδοξεῖ νά γίνη ἡ μαχητική καί ὑπεύθυνη πρωτοπορία ἑνός κινήματος γιά τήν Κοινωνικοποίηση τῆς Δημοκρατίας καί τήν προστασία τῶν Ἐλευθεριῶν τοῦ Λαοῦ.

Ἀπευθύνει θερμό χαιρετισμό πρός ὅλους τούς Ἕλληνες πού συνεπεῖς στίς δημοκρατικές τους πεποιθήσεις ἀρνήθηκαν κάθε συμβιβασμό μέ τήν ΧΟΥΝΤΑ.

Μέ συγκίνηση στρέφομε τήν σκέψη μας σ' ὅλους ὅσους ὑποφέρανε στίς φυλακές καί στίς ἐξορίες τῆς Δικτατορίας ὅπως καί στόν Ἑλληνισμό τοῦ Ἐξωτερικοῦ, μέ τήν ἀναμφισβήτητη προσφορά του στόν κοινό ἀγῶνα. Ἀποκορύφωμα αὐτῆς τῆς προσφορᾶς ἡ θυσία τοῦ αὐτοπυρποληθέντος ΕΔΗΝΙΤΗ ΚΩΣΤΑ ΓΕΩΡΓΑΚΗ πού πάντα θά ζῆ στήν μνήμη μας.

Ἐθελοντές σ' αὐτό τόν ἀγῶνα οἱ νέοι, ἐργάτες τοῦ πνεύματος καί τῆς ὕλης, θά προχωρήσωμε χωρίς συμβιβασμούς, χωρίς φτηνούς φανατισμούς καί δημαγωγίες, γιά τήν ὑλοποίηση τοῦ Σοσιαλιστικοῦ μας ὁράματος.

Διά τό Ἐθνικόν Συμβούλιον
Ὁ Γεν. Γραμματεύς

Ἀλέξανδρος Παναγούλης

Τά Μέλη
Γιάννης Κλωνιζάκης
Σ. Οἰκονόμου
Κ. Ξύδης
Γ. Φιλιππακόπουλος
Σταῦρος Γαλανόπουλος
Δημήτριος Παντελῆς
ἐκπρόσωπος ὀργανώσεων ἐξωτερικοῦ
Ε.Κ.-Ε.Δ.Η.Ν.

Νέε Φίλε, ἂν θέλεις νά γίνεις πραγματικός σύντροφος ἀγώνων στίς τάξεις τῆς ΕΔΗΝ, πρέπει νά ξέρεις ὅτι:

Ἡ ΕΔΗΝ ἀποτελεῖ μιά ὑπεύθυνη παρουσία στό Νεολαιΐστικο Κίνημα. Χρυσός Κανόνας τῆς ὀργανωτικῆς της γραμμῆς εἶναι ἡ στελέχωσή της ἀπό Νέους πού πραγματικά πιστεύουν στίς ἀρχές της.

Τήν Ε.Δ.Η.Ν δέν ἐνδιαφέρουν οἱ παροδικοί ἐνθουσιασμοί καί ἡ κραυγαλέα ἀλλά χωρίς περιεχόμενο συνθηματολογία.

Νέοι συνάδελφοι, μή ξεχνᾶτε ποτέ, πώς ἡ ΕΔΗΝ εἶναι χῶρος ὑπεύθυνου πολιτικοῦ καί κοινωνικοῦ προβληματισμοῦ τῶν Νέων ἀνθρώπων καί ταυτόχρονα ἔπαλξη ἀγώνων μιᾶς συνεχοῦς κοινωνικῆς ἀντιπολίτευσης πού μέ εἰρηνικά μέσα θά ὁδηγήσει στήν ὑλοποίηση τῶν προοδευτικῶν καί γι' αὐτό μή δογματισμένων ἀρχῶν, μιᾶς κοινωνικοποιημένης Δημοκρατίας.

Ἀντίπαλοι στόν πολυμέτωπο ἀγώνα μας εἶναι ὁ φορμαλισμός τῆς «Δημοκρατίας», τά νεφελώματα τῆς ἀνευθυνότητας καί ὁ Δογματισμός, σ' ὅποια περιοχή τοῦ πολιτικοῦ φάσματος κι ἄν γεννιέται.

Χτίζουμε ἕνα χῶρο, πού χρησιμοποιώντας πολυμεταχειρισμένες κι ἀλληλοσυγκρουόμενες ἴσως, ἀλλά καθιερωμένες λέξεις, μποροῦμε νά τόν ὀνομάσουμε χῶρο τοῦ μή δογματισμένου προοδευτισμοῦ ἤ χῶρο τῆς μή δογματισμένης ἀριστερᾶς. Αὐτή ἡ ἀπουσία τοῦ δογματισμοῦ εἶναι ἐγγύηση γιά ἕνα σωστό προχώρημα, στό μακρύ καί δύσκολο δρόμο τῆς προσφορᾶς.

Ἡ ΕΔΗΝ ἀγωνίζεται γιά τήν πολιτική ἑνότητα τῶν Εὐρωπαϊκῶν λαῶν. Πιστεύουμε πώς μόνο ἑνωμένη ἡ Εὐρώπη κι ἀγκαλιάζοντας τόν μεσογειακό χῶρο, θά μπορέσει νά χαράξει μιά ἀνεξάρτητη πολιτική. Εἶναι αὐτό τό πρῶτο βῆμα ἀλλά καί ἡ ἀπαραίτητη προϋπόθεση γιά τό γκρέμισμα τῆς Διπολικῆς νεοαποικιοκρατίας πού καταπιέζει τήν Εὐρώπη μας ἀλλά καί τόν Κόσμο μετά τόν Β' Παγκόσμιο Πόλεμο.

Ἡ ΕΔΗΝ εἶναι τακτικό μέλος τῆς IUSY (Διεθνής Ἕνωση Σοσιαλιστικῶν Νεολαιῶν).

Οἱ σχέσεις τῆς ΕΔΗΝ μέ τά πολιτικά Κόμματα, στηρίζεται στήν χωρίς φανατισμούς ὑπεύθυνη καί καλοπροαίρετη κριτική τῆς ἑκάστοτε πολιτικῆς τους γραμμῆς.

Ο ΓΕΝΙΚΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ
Ἀλέξανδρος Παναγούλης

Στίς 17 Νοέμβρη 1974 ὁ Ἀλέκος ἐκλέχθηκε βουλευτής μέ τήν «Ε.Κ.» στή Β΄ Περιφέρεια Ἀθηνῶν καί συνέχισε τούς ἀγῶνες του καί μέσα στό κοινοβούλιο.

Ἡ ἰδεολογική του θέση ἦταν ὁ πολυκομματικός σοσιαλισμός. Ὑποστήριζε τήν πολιτική τῆς ἐθνικῆς ἀνεξαρτησίας στά ἐξωτερικά θέματα καί τούς ἀγῶνες τοῦ λαοῦ γιά Λευτεριά καί Δικαιοσύνη. Εἶχε συχνά διαφωνίες μέσα στίς κομματικές ὀργανώσεις καί ἐπέμενε νά διατηρήσει τήν Ε.Δ.Η.Ν. πού δεχόταν συνεχή πόλεμο ἀπό διάφορους χαφιέδες ἰδιοτελεῖς παράγοντες.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΝΕΟΛΑΙΑ
(Ε.ΔΗ.Ν)
Ἀκαδημίας 61, 5ος ὄροφος
Τηλ. 605-503

Ἀθήνα 19 - 2 - 1975

Σχετικά μέ ἀνακοίνωση τῆς καλουμένης κεντρικῆς ἐπιτροπῆς ΕΚ-ΝΔ Θεσσαλονίκης ἔχουμε νά δηλώσουμε τά παρακάτω:

Αὐτοί οἱ κύριοι πιστεύουν ὅτι μπορεῖ νά ὑπάρξει πραγματικό κίνημα νέων μόνο καί μόνο μέ τήν κάλυψη μιᾶς σφραγίδας καί μιᾶς αὐθαίρετης ἀνακοίνωσης, ἄς εἶναι βέβαιοι ὅτι ἡ Ε.ΔΗ.Ν θά ἀντιμετωπίζει σοβαρά καί ὑπεύθυνα τά ὀργανωτικά προβλήματα τῆς νεολαίας καί σύντομα θά ἔχουν τήν ἀπάντηση πού τούς ἀξίζει.

Ἡ Ε.ΔΗ.Ν θά κάνει γρήγορα γνωστό σ' ὁλόκληρο τόν Ἑλληνικό λαό τόν ὑπεύθυνο τρόπο μέ τόν ὁποῖο ὀργανώνεται καί τότε αὐτοί ποῦ πιστεύουν πώς τήν πολιτική τῆς ὕπαρξη μποροῦν νά τονίσουν μέ τήν ἀνεύθυνη χρησιμοποίηση μιᾶς σφραγίδας καί τοῦ τίτλου τοῦ κόμματος θά καταλάβουν πώς μπαίνουν στήν περιοχή τοῦ γελοίου.

Ἡ Νομαρχιακή ἐπιτροπή Ε.ΔΗ.Ν Θεσ/νίκης καί ἡ περιφερειακή ἐπιτροπή Β. Ἑλλάδας θά ἀνακοινωθοῦν ἐντός μηνός ὁπότε καί θά πραγματοποιηθεῖ ἡ πρώτη ἐπίσημη ἐκδήλωση τῆς Ε.ΔΗ.Ν στή Θεσ/νίκη. Αὐτή ἡ ἐκδήλωση θά εἶναι δική μας ἀπάντηση.

Διά τό Ἐθνικό Συμβούλιο
Ὁ Γεν. Γραμματεύς
Ἀλ. Παναγούλης.

'Από τόν προεκλογικό ἀγώνα τοῦ 'Αλέκου.

Ὁ 'Αλέκος ἦταν ἐπίμονος ἄνθρωπος, δυναμικός ἀλλά καί εὐαίσθητος, τίμιος καί αὐθόρμητος, παρών σέ κάθε ἐκδήλωση ὑπέρ τῆς δημοκρατίας, προασπιστής κάθε δικαιώματος τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ.

'Αναφέρουμε χαρακτηριστικά:

– Στίς 1 Νοέμβρη 1974 ἐκδήλωση τῆς Ε.ΔΗ.Ν γιά τόν Γεώργιο Παπανδρέου. Ὁμιλητής ὁ 'Αλέκος Παναγούλης.

– Στίς 21 'Απριλίου 1975 διέσωσε μιά τραυματισμένη κοπέλα κατά τήν ἐπέμβαση τῆς 'Αστυνομίας μετά τά γεγονότα στήν 'Αμερικάνικη Πρεσβεία.

– Στὶς 19 Μαΐου 1975 δημιουργεῖται σοβαρὸ ἐπεισόδιο μὲ ἀστυφύλακα καθὼς ὁ Ἀλέκος θέλησε νὰ συμπαρασταθεῖ στὸν ἀγώνα τῶν μαθητριῶν τῆς Σχολῆς Μαιῶν.

«Ἤμουν στὸ ἀρχηγεῖο Χωροφυλακῆς μὲ τὸν συνάδελφο κ. Θ. Ἀναγνωστόπουλο. Περνώντας κατὰ τὴν ἐπιστροφὴ ἔξω ἀπὸ τὸ ὑπουργεῖο ὅπου εὑρίσκοντο οἱ ἀπεργοῦσες μαῖες, ἀναγνωρίστήκαμε ἀπ' αὐτὲς καὶ μᾶς σταμάτησαν γιὰ νὰ μᾶς ἐπιδώσουν μία καταγγελία ποὺ ἤδη κατετέθη στὴ Βουλὴ μὲ ὑπογραφὲς 15 βουλευτῶν. Ἐπιδίδοντάς μου τὴν ἀναφορά, μὲ ὕφος κόσμιο καὶ ἤρεμο μοῦ ἐξέθεσαν πόσο προκλητικὴ ἦταν ἡ στάση τῶν ἀστυνομικῶν ἀπέναντί τους, τονίζοντάς μου ὅτι μερικοὶ ἀπ' αὐτοὺς «τὶς ἔφτυναν». Αὐτὸ μοῦ τὸ ἐπιβεβαίωσαν καὶ οἱ παριστάμενοι δημοσιογράφοι ὅπως ἐπίσης καὶ τὸ γεγονὸς ὅτι οἱ ὑπάλληλοι τοῦ ὑπουργείου ἐνοχλοῦσαν ἀπὸ τὰ παράθυρα.

Γιὰ νὰ μὴν εἶναι μάλιστα δυνατὸ νὰ κάνουν οἱ κοπέλες καταγγελία ἐναντίον συγκεκριμένου προσώπου οἱ ἀστυνομικοὶ εἶχαν *καλυμμένες* τὶς ἐπωμίδες τους ὥστε νὰ μὴ φαίνονται τὰ στοιχεῖα τους.

Τὴ στιγμὴ ποὺ ἔπαιρνα τὴν καταγγελία τους λέγοντάς τους ὅτι δὲν γνωρίζω σὲ βάθος τὸ πρόβλημά τους καὶ κατὰ συνέπεια τὸ μόνο ποὺ θὰ μποροῦσα νὰ κάνω ἦταν νὰ καταθέσω τὴν ἀναφορά τους στὴ Βουλή, ἦρθε τρέχοντας πρὸς τὸ μέρος μου ὁ Ὀλλανδὸς δημοσιογράφος κ. Κουράντ ἀκολουθούμενος ἀπὸ ἀστυνομικοὺς ποὺ τὸν τραβοῦσαν καὶ μοῦ εἶπε:

– Σᾶς παρακαλῶ κ. Παναγούλη προστατεῦστε με.

Ταυτοχρόνως ὁμάδα δημοσιογράφων ἑλληνικῶν ἐφημερίδων διαμαρτύρονταν διότι ὁ ἐπικεφαλῆς τῆς ἀστυνομικῆς δυνάμεως τοὺς διέτασσε νὰ ἀπομακρυνθοῦν.

Ρώτησα τὸν ἐπικεφαλῆς ἀστυνομικὸ ἂν γνωρίζει ὅτι ὁ κ. Κουράντ – γνωστὸς γιὰ τὸν ἀγώνα του κατὰ τῆς δικτατορίας καὶ γιὰ τὸ φὶλμ τῆς σφαγῆς τοῦ Πολυτεχνείου – εἶναι ξένος ἀνταποκριτής. Τοῦ ἔδειξα μάλιστα τὴν εἰδικὴ ταυτότητα τοῦ κ. Κουράντ καὶ εἰδικὰ τὴν ὀπισθία πλευρὰ ὅπου ἀναφέρεται ὅτι οἱ ἀρχὲς πρέπει νὰ τὸν διευκολύνουν στὸ ἔργο. Ὁ ἀστυνομικὸς μοῦ ἀπάντησε «κοφτά».

– Ἔκαναν τὴ δουλειά τους. Τώρα νὰ φύγουν.

Μὲ τὴ μεγαλύτερη δυνατὴ εὐγένεια τοῦ εἶπα ὅτι ὁ δημοσιογράφος εἶναι ἐκεῖνος ποὺ ξέρει πότε τελειώνει ἡ ἀποστολή του.

Ἡ ἀπάντησή του σέ ὕφος σκαιό ἦταν:
– Δηλαδή μᾶς λέτε ὅτι μπορεῖ νά μείνει ἐδῶ καί γιά ἕξη μῆνες...
Τοῦ ἀπάντησα: «Φυσικά, ἐφόσον αὐτό ἀπαιτεῖ ἡ ἀποστολή του καί δέν δημιουργεῖ προβλήματα στή δημοσία τάξη».
Στή διάρκεια τῆς συζητήσεως μας τοῦ ἔδειξα τίς ἐπωμίδες τῶν ἀστυνομικῶν ὀργάνων μέ τά καλυμμένα στοιχεῖα πού μέ ἀντιμετώπιζαν εἰρωνικά καί παρενέβαιναν στή συζήτηση μέ τρόπο ἀποδεικνύοντα παντελῆ ἔλλειψη πειθαρχίας πρός τόν παριστάμενο ἀνώτερο ἀξιωματικό, προκλητικότητα καί διάθεση προσβολῆς πρός ἐμέ καί τόν συνάδελφό μου κ. Θ. Ἀναγνωστόπουλο.

Πρό αὐτῆς τῆς προκλητικότητος δήλωσα στόν ἐπικεφαλῆς ἀστυνόμο Α´ ὅτι βρίσκομαι καί ἐγώ ἐκεῖ σάν δημοσιογράφος – τοῦ εἶχα ἤδη δείξει τό δελτίο ταυτότητος ξένου ἀνταποκριτή τό ὁποῖο ἔχω – καί ὅτι δέ θά ἀπομακρυνθῶ μαζί μέ τούς ἄλλους δημοσιογράφους ἔστω καί ἄν κακοποιηθῶ. Ζήτησα δέ τά στοιχεῖα τῶν ἀστυνομικῶν μέ τίς κεκαλυμμένες ἐπωμίδες. Οἱ ἀστυνομικοί εἰρωνικά μοῦ ἔδειχναν τίς καλυμμένες τους ἐπωμίδες λέγοντας «πάρτε τά στοιχεῖα μας» καί μέ κύκλωναν μέ ἀπειλητικές διαθέσεις. Τότε πῆρα τήν ἐπωμίδα τοῦ ἀστυφύλακος Ι 45 τήν ὁποία καί ἔχω σάν τεκμήριο. Ἀλλά οἱ ἀστυνομικοί ἄρχισαν νά μέ τραβοῦν γιά νά μοῦ πάρουν πίσω τά στοιχεῖα τοῦ συναδέλφου τους καί μέ ἀνάγκασαν νά τούς ἀπευθύνω χαρακτηρισμούς πού πρῶτος θά ἔπρεπε νά τούς ἀπευθύνει ὁ ἀρχηγός τῆς Ἀστυνομίας Πόλεων.

Χαρακτηριστικά σημειώνω τή φράση τοῦ κ. Κουράντ, πού τήν ἐπανελάμβανε ἔκπληκτος μέ τήν ξενική προφορά του: «Εἶναι ἴδιοι, εἶναι τό ἴδιο».

Εἶναι γεγονός ὅτι ὅλοι οἱ παριστάμενοι – καί ἐπικαλοῦμαι τή μαρτυρία τῶν δημοσιογράφων, τοῦ συναδέλφου κ. Ἀναγνωστοπούλου καί τῆς Μελίνας Μερκούρη πού ἦταν παροῦσα – ἐξέφρασαν – γιά τούς ἀστυνομικούς – τήν ἄποψη ὅτι «εἶναι φορεῖς τοῦ πνεύματος τῆς δικτατορίας».

Καί ὁ κ. Παναγούλης κατέληξε: Πληροφορήθηκα πρό ὀλίγου ἀπό δημοσιογράφο ὅτι σχετικά μέ τό ἐπεισόδιο αὐτό ἐκδόθηκε κάποια ἀνακοίνωση ἀπό τήν ἀστυνομία ἤ τό ὑπουργεῖο Δημοσίας Τάξεως. Ἄν εἶναι ἀκριβές, αὐτό, καί μόνη ἡ σπουδή

τους ἀποδεικνύει καί τήν ἐνοχή καί τήν περιφρόνησή τους σέ δύο βουλευτές πού ἔζησαν τό ἐπεισόδιο καί ὅμως δέν τούς ζήτησαν τήν ἄποψή τους. Θά ὑπάρξει ὅμως ἡ κατάλληλη ἀπάντηση σ' αὐτή τήν ἀνακοίνωση.

●

– Τόν Ἀπρίλη τοῦ '75 σέ ἐκδήλωση πού διοργάνωσε ἡ Ε.ΔΗ.Ν. Θεσ/νίκης στή μνήμη ἑνός ἄλλου ξεχασμένου ἥρωα ἀγωνιστή τοῦ Ε.ΔΗ.Ν.-ίτη Κώστα Γεωργάκη. Ὁ Ἀλέκος Παναγούλης τίμησε τούς γονεῖς του στούς ὁποίους ἀπένειμε ἐκ μέρους τῆς Ε.ΔΗ.Ν. χρυσό μετάλλιο.

– Συμμετεῖχε σέ πολλά διεθνῆ συνέδρια καί συνδιασκέψεις ὅπως ἡ Πανευρωπαϊκή Συνδιάσκεψη γιά τήν Κύπρο, ἡ Παγκόσμια Συνδιάσκεψη Νεολαιῶν γιά τή Χιλή κλπ., ἐνῶ παράλληλα συνέχιζε τούς ἀγῶνες του καί μέσα στό Κοινοβούλιο, καταθέτοντας ἐπερωτήσεις πού πολλές φορές ἀνατάραζαν τά «λιμνάζοντα ὕδατα» τῆς Κυβέρνησης.

– 13 Μαΐου 1975: Ὁ Παναγούλης σέ σύσκεψη τῶν Σοσιαλιστικῶν Νεολαιῶν γιά τόν ἀγώνα κατά τοῦ Φράνκο.

– 14 Σεπτεμβρίου 1975: Ἐπαφές μέ ἐκπροσώπους τῶν Νέων Σοσιαλιστῶν τῆς Δυτικῆς Γερμανίας.

Καί τόσα ἄλλα, πού ἡ ἀπαρίθμησή τους καί μόνο θά χρειαζόταν πολλές σελίδες. Γιά τήν ἀποσαφήνιση τῶν θέσεών του καί τῆς πολιτικῆς του φυσιογνωμίας παραθέτουμε μιά σειρά ἀπό ἄρθρα καί συνεντεύξεις.

●

ΑΡΘΡΟ ΤΟΥ Γ.Γ ΤΗΣ ΕΔΗΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΠΑΝΑΓΟΥΛΗ ΠΟΥ ΔΗΜΟΣΙΕΥΤΗΚΕ ΣΤΟ ΙΤΑΛΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ «EUROPEO».

Ἕνα τελεσίγραφο ρίχνει τή σκιά του καί πάλι στό νευραλγικό χῶρο τῆς Ἀνατολικῆς Μεσογείου.

Στά μέσα τοῦ Σεπτέμβρη τό πρόβλημα τῆς Κύπρου θά βρίσκεται γιά μιά ἀκόμα φορά στίς πρῶτες σελίδες τῶν ἐφημερίδων. Ὄχι ἀσφαλῶς γιά νά πανηγυριστεῖ ἡ λύση τοῦ Κυπριακοῦ ἀλλά γιά νά πληροφορηθεῖ ἡ παγκόσμια κοινή γνώμη τούς λόγους μιᾶς νέας αἱματοχυσίας μέ δυσμενεῖς ἐκπτώσεις στόν εὐρύτερο μεσογειακό χῶρο.

Ὁ Ἀλέκος Παναγούλης στὴν ἐκδήλωση ποὺ διοργάνωσε ἡ Ε.ΔΗ.Ν. γιά νά τιμήσει τούς γονεῖς τοῦ ἥρωα Ε.ΔΗ.Ν-ίτη Κώστα Γεωργάκη, πού αὐτοπυρπολήθηκε στά χρόνια τῆς μαύρης δικτατορίας στή Γένοβα, ὅπου σπούδαζε.

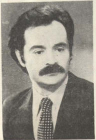

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΝΑΓΟΥΛΗΣ

Τὸ ὄνομά του ἔγινε σύμβολο ἀγώνα κατὰ τῆς τυραννίας καὶ ἔξω ἀπὸ τὰ ἑλληνικὰ σύνορα.

17 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1968
Η ΧΟΥΝΤΑ ΤΟΝ
ΚΑΤΑΔΙΚΑΣΕ ΔΥΟ
ΦΟΡΕΣ ΣΕ ΘΑΝΑΤΟ

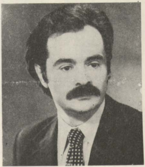
17 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1974
Ο ΛΑΟΣ ΜΕ ΤΗΝ
ΨΗΦΟ ΤΟΥ ΘΑ ΚΑΤΑ
ΔΙΚΑΣΗ ΤΟ ΦΑΣΙΣΜΟ

Δεῖξτε πῶς ὁ Λαὸς δὲν ξεχνᾶ αὐτὸν ποὺ θέλησε νὰ τὸν ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὴν τυραννία.

ΨΗΦΙΣΤΕ
ΑΛΕΞ. ΠΑΝΑΓΟΥΛΗ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΝΑΓΟΥΛΗΣ

ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΓΕΝΙΑΣ ΓΙΑ ΕΝΑ ΚΑΛΛΙΤΕΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΑΥΡΙΟ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΝΑΓΟΥΛΗΣ
Ὑποψήφιος Βουλευτὴς
τῆς Β' περιφερείας Ἀθηνῶν
ΕΝΩΣΕΩΣ ΚΕΝΤΡΟΥ

'Ο 'Αλέξανδρος Παναγούλης γεννήθηκε στὴν 'Αθήνα τὸ 1939. Σὰν φοιτητὴς τοῦ 'Εθνικοῦ Μετσοβείου Πολυτεχνείου ἀναμείχτηκε στὸ φοιτητικὸ συνδικαλισμό. Τὸ 1963 ἔλαβε μέρος στὸ πρῶτο Παμφοιτητικὸ Συνέδριο σὰν ἐκπρόσωπος τῆς 'Ανώτατης Σχολῆς Μηχανολόγων - 'Ηλεκτρολόγων καὶ σὰν ἐκπρόσωπος τοῦ Συλλόγου Σχολῶν 'Εθνικοῦ Μετσοβείου Πολυτεχνείου.

Μέλος τοῦ Κεντρικοῦ Συμβουλίου τῆς ΟΝΕΚ 1962—1963. 'Ιδρυτικὸ στέλεχος τῆς ΕΔΗΝ καὶ τώρα Γενικὸς Γραμματέας τοῦ 'Εθνικοῦ της Συμβουλίου.

Μέλος τῆς 'Εκτελεστικῆς 'Επιτροπῆς τῆς Διεθνοῦς ΕΝΩΣΗΣ ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΩΝ ΝΕΟΛΑΙΩΝ. Συγγραφέας τῆς ποιητικῆς συλλογῆς «"Αλλοι θ' ἀκολουθήσουν» ποὺ βραβεύτηκε μὲ τὸ διεθνὲς βραβεῖο «VIAREGGIO» καὶ τῆς ποιητικῆς συλλογῆς «Μέσα ἀπὸ φυλακὴ σᾶς γράφω στὴν 'Ελλάδα» ποὺ βραβεύτηκε μὲ τὸ «ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΒΡΑΒΕΙΟ ΤΗΣ ΑΝΤΙΦΑΣΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗΣ» στὴν 'Ιταλία. ("Ενα ἀπὸ τὰ σημαντικώτερα βραβεῖα τῆς 'Ιταλίας).

Συγγραφέας πολιτικῶν ἄρθρων καὶ διαπεπιστευμένος ἀνταποκριτὴς ξένων περιοδικῶν γιὰ τὴν 'Ελλάδα.

'Απὸ τοὺς θεμελιωτὲς καὶ ἐπικεφαλῆς τῆς ὀργάνωσης «ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ». Καταδικάστηκε δυὸ φορὲς σὲ θάνατο τὸν Νοέμβρη τοῦ 1968 σὰν ἀρχηγὸς τοῦ Λ.Α.Ο.Σ. (Λαϊκὸς 'Αντιστασιακὸς 'Οργανισμὸς Σαμποτάζ). Εἶναι ἡ δυναμικὴ ὀργάνωση τῆς «ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗΣ» καὶ ἀποτελεῖται ἀπὸ τὶς Λαϊκὲς 'Αντιστασιακὲς 'Ομάδες Σαμποτάζ (Λ.Α.Ο.Σ.)

'Ο καταδικασμένος σὲ θάνατο ἀγωνιστὴς δὲν ἐκτελέστηκε χάρις στὴ διεθνῆ κινητοποίηση. Διαμαρτυρίες κομμάτων καὶ ὀργανώσεων, Λαϊκὲς συγκεντρώσεις διαμαρτυρίας σ' ὁλόκληρο τὸν κόσμο, διαβήματα Κυβερνήσεων, ἐκκλήσεις ὑπογραμμένες ἀπὸ ἐξέχουσες προσωπικότητες. 'Ανάμεσα στοὺς τελευταίους ὁ Πάπας καὶ ὁ τότε Γενικὸς Γραμματέας τῶν 'Ενωμένων 'Εθνῶν U. THANT. 'Η περήφανη στάση τοῦ 'Αλ. Παναγούλη μπροστὰ στοὺς στρατοδίκες τῆς χούντας καὶ ὁ χωρὶς συμβιβασμοὺς ἀγώνας του στὰ πέντε χρόνια τῆς ἀπομόνωσης καὶ τῶν βασανιστηρίων στὸ Μπογιάτι, τοῦ δώσανε τὴ μορφὴ τοῦ ἥρωα.

ΑΛ. ΠΑΝΑΓΟΥΛΗΣ : Προσφορὰ τῆς νέας γενιᾶς στὸν ἀγώνα τοῦ Λαοῦ μας γιὰ Λευτεριά, Δημοκρατία, Κοινωνικὴ δικαιοσύνη καὶ πρόοδο.

ΟΤΑΝ ΟΙ ΛΑΟΙ ΞΥΠΝΟΥΝ ΟΙ ΤΥΡΑΝΝΟΙ ΠΕΘΑΙΝΟΥΝ

Τὸ βροντοφώνησε στὸ "Εκτακτο Στρατοδικεῖο τῆς 'Αθήνας τὸν Νοέμβρη τοῦ 1968 κατὰ τὴν ἀπολογία του.

Καὶ ἔκλεισε τὴν ἀπολογία του φτύνοντας κατάμουτρα τὴ χούντα, μὲ μιὰ φράση ποὺ συγκίνησε ὁλόκληρη τὴν ἀνθρωπότητα :

«Γνωρίζω ὅτι βαδίζω πρὸς τὸ ΕΚΤΕΛΕΣΤΙΚΟ ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ ἀλλὰ γνωρίζω ἐπίσης ὅτι τὸ ὡραιότερο Κύκνειο "Ασμα κάθε πραγματικοῦ ἀνθρώπου, εἶναι ὁ ἐπιθανάτιος ρόγχος μπροστὰ στὸ ἐκτελεστικὸ ἀπόσπασμα μιᾶς τυραννίας».

ΑΛ. ΠΑΝΑΓΟΥΛΗΣ : Αὐτὸς ποὺ θὰ βρεθεῖ πάντα στὸ πλευρὸ τῶν ἐργαζομένων τάξεων τοῦ Λαοῦ μας.

ΑΛ. ΠΑΝΑΓΟΥΛΗΣ : Μιὰ ὑπεύθυνη καὶ ἀγωνιστικὴ παρουσία μέσα στὴ Βουλή.

ΑΛ. ΠΑΝΑΓΟΥΛΗΣ : Γεννημένος ἀπὸ τὸ ΛΑΟ μας γαλουχημένος μὲ ἀγῶνες, χαλυβδωμένος ἀπὸ τὸν πόνο καὶ τὴν ἀγάπη τοῦ Λαοῦ μας, ΕΓΓΥΗΣΗ καὶ ΕΛΠΙΔΑ γιὰ ἕνα ΚΑΛΛΙΤΕΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΑΥΡΙΟ.

— 'Η παρουσία του ΣΤΗ ΒΟΥΛΗ ἐγγύηση πὼς τὰ ἐγκλήματα τῆς χούντας δὲν θὰ μείνουν ἀτιμώρητα.

Στίς 9 τοῦ Σεπτέμβρη ἀρχίζει στή Νέα Ὑόρκη ὁ τρίτος γύρος τῶν συνομιλιῶν μεταξύ τῶν Τουρκοκυπρίων καί Ἑλληνοκυπρίων. Σ' αὐτή τή συνάντηση ὅμως δέν πρόκειται νά συζητηθοῦν προτάσεις. Ἡ πραγματικότητα εἶναι ὅτι θά δοθεῖ ἕνα τελεσίγραφο πού κάτω ἀπό τήν ἀπειλή του θά βρεθεῖ τόσο ἡ Κύπρος ὅσον καί ἡ Ἑλλάδα.

Τό ὄχι τοῦ Μακάριου εἶναι κάτι περισσότερο ἀπό βέβαιο. Πολλοί ὑποστηρίζουν ὅτι ὁ Πρόεδρος τῆς Κυπριακῆς Δημοκρατίας θά φτάσει στήν παραίτηση. Προσωπικά δέν τό πιστεύω. Ἄν ὅμως ὁ Ἀρχιεπίσκοπος παραιτηθεῖ αὐτό θά ἔχει διαφορετική σημασία ἀπό ἐκείνη πού δίνουν οἱ συντάξαντες τό τελεσίγραφο. Δέ θά ὑπάρχει στήν παραίτηση τό στοιχεῖο τῆς φυγομαχίας. Ἡ παραίτηση δέ θά εἶναι «νίπτω τάς χεῖρας μου» τοῦ Πιλάτου. Θά εἶναι ἡ ἀρχή ἑνός ἀγῶνα πού δέ θά δεσμεύεται ἀπό τίς ἄγκυρες τῆς Διπλωματίας καί τῆς Πολιτικῆς. Αὐτό σημαίνει ὅτι ὁ ἀγώνας θά εἶναι περισσότερο σκληρός καί ὅτι θά ἔχουν κοπεῖ γιά μακρό χρονικό διάστημα οἱ γέφυρες γιά μιά συνεννόηση καί εἰρηνική ἐπίλυση τοῦ προβλήματος.

Ἡ Ἀμερικανική πολιτική πιστεύει ὅτι ὁδηγώντας μέ τρόπο σπασμωδικό τό κυπριακό σέ μιά λύση ἀντίθετη μέ τή θέληση τόσο τῶν Τουρκοκυπρίων ὅσο καί τῶν Ἑλληνοκυπρίων θά ἔχει καί περισσότερο ὄφελη. Πιστεύει ὅτι ἔτσι θά ὁδηγήσει σέ ἀποδυνάμωση τῆς συντηρητικῆς παράταξης πού μέ μεγάλη πλειοψηφία κυβερνᾶ τήν Ἑλλάδα καί ἐξαναγκάζει τό σταμάτημα τῆς κλιμάκωσης τῆς ἐξωτερικῆς της πολιτικῆς γιά μιά ὁριστική της ἔξοδο ἀπό τό ΝΑΤΟ.

Μέσα σ' αὐτά τά πλαίσια πρέπει νά δοῦμε καί τήν ἐνθάρρυνση ἀπό Ἀμερικανικῆς πλευρᾶς τῶν τάσεων γιά διάσπαση τοῦ κόμματος τοῦ κ. Καραμανλῆ πράγματι μέ ἐνίσχυση Νατοϊκῶν Κύκλων ἐπιχειρεῖται ἡ δημιουργία ἑνός νέου κόμματος στό χῶρο τῆς Δεξιᾶς. Πιστεύεται ὅτι σ' αὐτό θά βρεθοῦν τό 3% περίπου τῶν Βουλευτῶν τῆς Ν.Δ. πού ἀντιτίθενται στήν πολιτική τοῦ κ. Καραμανλῆ.

Αὐτή τήν προσπάθεια μέ φανατισμό ἐνθαρρύνουν καί οἱ μοναρχικοί πιστεύοντας πώς ἡ ἀποδυνάμωση τῶν σημερινῶν πολιτικῶν κομμάτων θά ὁδηγήσει σέ μιά ἐπάνοδο τῆς μοναρχίας στήν Ἑλλάδα. Μέσα σ' αὐτό τό κύκλωμα πρέπει νά δοῦμε καί τίς τόσο δυσεξήγητες ἐνέργειες τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐθνικῆς Ἀμύνης κ. Ἀβέρωφ.

Ἄλλο ὄφελος ποὺ πιστεύουν ὅτι θὰ ἀποκομίσουν οἱ Ἀμερικανοὶ εἶναι τὸ σταμάτημα τῆς τόσο ἀνησυχαστικῆς πολιτικῆς ἀστάθειας στὴν Τουρκία. Τὴν τελευταία μόνο ἑβδομάδα ἡ τουρκικὴ λίρα ὑποτιμήθηκε δυὸ φορές.

Ταυτόχρονα ἡ Τουρκία εἶναι ὑποχρεωμένη νὰ καλύπτει τὰ 2/3 καὶ πλέον τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ λεγόμενου τουρκοκυπριακοῦ κράτους ποὺ δημιούργησε στὴν Κύπρο. Ἂς σκεφτοῦμε πέρα ἀπὸ αὐτὸ τὴν ἴδια στιγμὴ τὶς οἰκονομικὲς δαπάνες τῆς Τουρκίας γιὰ διατήρηση στὴν Κύπρο ἑνὸς μεγάλου μέρους τῶν ἐνόπλων δυνάμεων.

Οἱ ἀντιδράσεις στὸ Νατοϊκὸ τελεσίγραφο ἔγιναν φανερὲς μὲ τὴν τελευταία ἀπόφαση τοῦ ἀδέσμευτου χώρου ποὺ κατηγορηματικὰ ὑποστηρίζουν τὴν ἐφαρμογὴ τῶν ἀποφάσεων τοῦ ὀργανισμοῦ τῶν Ἡνωμ. Ἐθνῶν.

Ἡ διχοτόμηση τοῦ νησιοῦ ποὺ αὐτὴ τελικὰ ζητάει δὲν ἀποτελεῖ λύση ἀλλὰ ἀρχὴ μιᾶς μόνιμης ἀνωμαλίας ποὺ ἀναπόφευκτα θὰ ὁδηγήσει σὲ πολεμικὴ σύγκρουση Ἑλλάδας καὶ Τουρκίας.

Οἱ Τουρκοκύπριοι εἶναι ἀντίθετοι μὲ τὴ λύση ποὺ θέλουν νὰ τοὺς ἐπιβάλλουν ἡ Τουρκία καὶ τὸ ΝΑΤΟ.

Ἡ ἴδια ἡ Τουρκία βλέπει αὐτὴ τὴ λύση σὰν ἕνα σταθμὸ στὴν προσπάθειά της γιὰ πλήρη τουρκοποίηση τῆς Κύπρου.

Εἶναι χαρακτηριστικὴ μιὰ τελευταία δήλωση τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς ἀξιωματικῆς ἀντιπολίτευσης Γ. Μαύρου.

«Εἶναι γνωστὸ σὲ ὅλους ὅτι ἡ ἐπιχείρηση «ΑΤΤΙΛΑΣ Νο 2» ἦταν ἕτοιμη ἀπὸ πολὺ καιρό. Κανεὶς σ' ὅλο τὸν κόσμο δὲν δικαιολόγησε τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ Τουρκία ἀπόρριψε τὸ ἑλληνικὸ αἴτημα νὰ ἀναβληθεῖ γιὰ 36 ὧρες ἡ συζήτηση τῆς πρότασης Γκιουνές. Ἡ Τουρκία ἑτοίμαζε ἤδη ἀπὸ τὸ 1963 τὴν κατάληψη τοῦ νησιοῦ, καὶ γι' αὐτὸ κατασκεύαζε πλοῖα γιὰ τὴν ἀπόβαση, ποὺ δὲν εἶχαν καμιὰ σχέση μὲ τὸ πρόγραμμα τοῦ πολεμικοῦ ἐξοπλισμοῦ τοῦ ΝΑΤΟ».

Ἀκόμη ἡ αἴτηση τῆς ἀντιπολίτευσης γιὰ ἔκτακτη σύγκλιση τῆς Βουλῆς δείχνει πὼς ἡ διαρροὴ τοῦ περιεχομένου τοῦ τελεσίγραφου ἀφαίρεσε στοὺς κατασκευαστές του τὴ δυνατότητα αἰφνιδιασμοῦ. Γιὰ μιὰ ἀκόμα φορὰ ἡ πολιτικὴ τῆς κηδεμονίας τῶν μεγάλων προσθέτει ἕνα ἔγκλημα στὰ τόσα ἄλλα τῶν τελευταίων χρόνων.

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΤΟΥ Γ.Γ. ΤΗΣ ΕΔΗΝ ΣΕ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΗΣ ΒΟΡ. ΕΛΛΑΔΑΣ

1. ΕΡΩΤ. Ἀρχικά θά ἤθελα τή γνώμη σου γιά τό πῶς θλέπεις τά Ἑλληνικά πράγματα διεθνῶς, τήν Ἑλλάδα σέ σχέση μέ τήν Εὐρώπη, τόν Ἀμερικανικό παράγοντα, τό Κυπριακό, τήν Τουρκία;

ΑΠΑΝΤ. Πιστεύω ὅτι εἶναι σφάλμα νά θέλουμε νά δοῦμε τήν Ἑλλάδα μέσα στόν εὐρύτερο εὐρωπαϊκό καί μεσογειακό χῶρο. Μετά τό Β' Παγκόσμιο πόλεμο ὁλόκληρη ἡ Εὐρώπη βρίσκεται κάτω ἀπό τά δεσμά μιᾶς διπολικής νεοαποικιοκρατίας. Ἡ οἰκονομική δύναμη τῆς Εὐρώπης εἶναι ταυτόχρονα καί ἡ ἀδυναμία της, γιατί στερεῖται πρῶτες ὗλες. Κατά συνέπεια ἡ Εὐρώπη εἶναι δύσκολο ν' ἀσκήσει δική της πολιτική. Τό θέμα εἶναι πῶς θά μπορέσει ν' ἀσκήσει δική της πολιτική ἡ Εὐρώπη.

Λέγοντας ὅμως Εὐρώπη πρέπει νά ἐννοοῦμε ταυτόχρονα τό μεσογειακό χῶρο καί τό χῶρο τῆς βόρειας Ἀφρικῆς καί Ἀνατολικῆς Ἀσίας γιά νά δεχτοῦμε πῶς θά εἶναι δυνατή ἡ ἄσκηση πολιτικῆς.

Ὁ Κίσσιγκερ ἀπ' τή μιά μεριά μέ τήν Καρτεσιακή λογική του, πῶς ἐφόσον ἡ Εὐρώπη στηρίζεται στήν Ἀμερικανική δύναμη δέν μπορεῖ ν' ἀσκήσει δική της πολιτική πού ν' ἀντιστρατεύεται τά συμφέροντα τῶν ΗΠΑ, ὁ Μπρεζνιέφ ἀπό τήν ἄλλη μέ τήν ἴδια λογική ὅσον ἀφορᾶ π.χ. τήν Τσεχοσλοβακία, ἀποδυναμώνουν καθημερινά τήν Εὐρώπη μέ ἀποτέλεσμα νά καταδυναστεύονται οἱ λαοί της. Καί ὑπάρχει ἀκόμη τό πολυεθνικό κεφάλαιο πού σάν παράγοντας κι αὐτό θά ἐνισχύσει τούς δυό ἄλλους. Ὡστόσο αὐτός ὁ τρίτος παράγοντας δέν εἶναι δυνατό ν' ἀπιλοποιηθεῖ ἐφόσον π.χ. ἡ ΕΣΣΔ γιά τήν ἀξιοποίηση τῆς Σιθηρίας ἀπευθύνθηκε στό πολυεθνικό κεφάλαιο ὅπως καί ἡ Γιουγκοσλαβία γιά τήν ἀνεύρεση πετρελαίου στίς ἀκτές της.

2. ΕΡΩΤ. Πιστεύεις δηλαδή πῶς ἡ λύση στά ἑλληνικά προβλήματα εἶναι ἡ ἰδέα τῆς Εὐρώπης ἢ τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς, καί πιστεύεις πῶς οἱ Εὐρωπαῖοι θά ἀντιστηρίξουν πραγματικά τήν Ἑλλάδα στά προβλήματά της καί δέ θά περιοριστοῦν σ' ἕνα παιχνίδι σκοπιμότητας; Τί γνώμη ἔχεις γιά τόν τρίτο κόσμο;

ΑΠΑΝΤ. Ὁ τρίτος κόσμος περιλαμβάνει κυρίως χῶρες πού δέν εἶχαν περιληφθεῖ στό παιχνίδι τῆς Γιάλτας γιατί τότε ἦταν ἀποικίες τῶν νικητριῶν δυνάμεων. Πέρα ἀπ' αὐτό ὁ τρίτος κό-

σμος μέ τίς πραγματικά άντικειμενικές καί σωστές θέσεις πού παίρνει σέ διεθνή θέματα μπορεί νά συμμετέχει στή διαδικασία ένός πολιτικού παιχνιδιού, χωρίς όμως νά έχει δυνατότητα ν' άποτελέσει ένα ούσιαστικό παράγοντα άναμέτρησης.

Σέ τελευταία άνάλυση τήν έξωτερική πολιτική δέν τή χαράζουν οί συναισθηματισμοί. Τή χαράζουν τά συμφέροντα. Μ' αύτό τόν τρόπο δέν ύπάρχει ούτε φιλελληνισμός ούτε φιλοτουρκισμός, ύπάρχουν συμφέροντα τής κάθε χώρας. Γι' αύτό όταν μιλάμε γιά Εύρώπη μιλάμε καί γιά Μεσόγειο καί γιά Β. 'Αφρική καί τίς δυτικές άκτές τής 'Ασίας γιατί μόνο μ' αύτό τόν τρόπο ή Εύρώπη μπορεί νά βρεί τίς πρώτες ύλες πού θά τής έπιτρέπουν τήν αύτοδυναμία γιά μιά δική της πολιτική. Δέν ξέρουμε τί άκριβώς συζητήθηκε στό Βλαδιβοστόκ, άλλά λέγεται ότι βρισκόμαστε μπροστά σέ νέα Γιάλτα, ή σέ μιά μετά τόν Τίτο άνακατανομή. 'Αλλά άς δούμε τήν άδυναμία τής Εύρώπης καθαρά. 'Αρκεί ένα ταξίδι τού Κίσσιγκερ άπ' τήν Ούάσιγκτον στή Μόσχα γιά τήν «είρήνη» στή Μέση 'Ανατολή ή όποία όμως «είρήνη» καταλήγει στόν οίκονομικό πόλεμο τού πετρέλαιου κατά τής Εύρώπης.

"Ας δούμε ότι στίς άρχές τού 1974 ό Κίσσιγκερ δηλώνει θρασύτατα ότι οί μετά τόν πόλεμο Κυβερνήσεις τής Εύρώπης δέν είναι νόμιμες. Κι άκούστηκαν μερικές φωνές διαμαρτυρίας. 'Αλλά αύτά σημαίνουν πώς θά πρέπει νά άσκηθεί μιά τέτοια πολιτική ώστε θά βοηθήσει τούς Εύρωπαϊκούς λαούς όλους μαζί νά ξεπεράσουν αύτή τήν άδυναμία. 'Η ΕΟΚ δέ σημαίνει τίποτε άν δέ μεταμορφωθεί σέ μιά πολιτική ένότητα τής Εύρώπης. Οί ίδέες είναι μιά σημαία, χρειάζεται όμως καί μιά σωστή στρατηγική.

3. ΕΡΩΤ. Πιστεύεις δηλ. ότι ή Εύρώπη τής ΕΟΚ, ή Εύρώπη τών μονοπωλίων μπορεί νά μάς δώσει τή λύση;

ΑΠΑΝΤ. Δέν πρέπει νά δούμε τήν Εύρώπη μόνο σάν τήν Εύρώπη τών μονοπωλίων, άλλά νά δούμε τήν Εύρώπη καί τών προοδευτικών δυνάμεων πού άγωνίζονται σάν μιά άλλαγή, πού άγωνίζονται γιά περισσότερη έλευθερία. 'Υπάρχουν αύτές οί προοδευτικές δυνάμεις καί σέ κάθε χώρα μπορούν νά διαφοροποιήσουν αύτή τήν Εύρώπη. Μόνο σάν οίκονομική Κοινότητα, ή Εύρώπη μπορεί νά βελτιώσει τό βιοτικό της έπίπεδο, άλλά έτσι θά δημιουργήσει σκλάβους-χορτάτους, καί οί σκλάβοι-χορτάτοι έξυπηρετούν τίς ύπερδυνάμεις.

Τά προβλήματά της ή Εύρώπη μπορεῖ νά τά ξεπεράσει ἄν προβλέψει σέ μιά πολιτική ἕνωση πού νά περιλαμβάνονται ὅπως εἶπα οἱ χῶρες τῆς Μεσογείου, Βορείας 'Αφρικῆς καί 'Ασίας.

4. ΕΡΩΤ. Ἄς περάσουμε τώρα στόν ἐσωτερικό ἑλληνικό χῶρο κι ἄν θέλεις πές μου τή γνώμη σου, γιά τή Δημοκρατία, τήν ἀποχουντοποίηση, τήν κάθαρση, τά ἐπιμέρους προβλήματα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, πῶς τά βλέπεις ὅλα αὐτά;

ΑΠΑΝΤ. Τά βλέπω καί γώ ὅπως τά βλέπει ὁ κάθε ἁπλός ἄνθρωπος τοῦ λαοῦ. Σάν μεγάλα ἐρωτηματικά. Τί νά ποῦμε γιά τό στιγμιαῖο; Νά μήν κρίνονται λένε ὁρισμένοι οἱ ἀποφάσεις τῶν δικαστηρίων. Ναί, νά μήν κρίνονται, ἀλλά ὑπάρχει καί μιά τεράστια εὐθύνη. Ὅταν ξέρουμε ὅτι ὅλοι αὐτοί οἱ «Ύπουργοί» τῆς χούντας ἐργάζονταν κάθε μέρα γιά νά βελτιώσουν ἕνα ἔγκλημα τῆς προηγούμενης κι αὐτό γινόταν κάθε μέρα 7 ὁλόκληρα χρόνια! Αὐτή ἡ ἀπόφαση λοιπόν ἀποτελεῖ πρόκληση γιά τόν ἑλληνικό λαό.

5. ΕΡΩΤ. Ύπάρχει ἡ ἐντύπωση στό λαό, μ' ὅλα αὐτά, πώς τίποτα δέν ἄλλαξε κι αὐτή ἡ ἐντύπωση τόν διατηρεῖ ἐπιφυλακτικό. Τί γνώμη ἔχεις.

ΑΠΑΝΤ. Δέ συμφωνῶ μέ τήν ἄποψη ὅτι δέν ἄλλαξε τίποτα. Ἄλλαξαν πολλά. Καί πρῶτα πρῶτα ἔχουμε τώρα τή δυνατότητα σωστῆς ὀργάνωσης τῶν λαϊκῶν δυνάμεων, ἔχουμε τή δυνατότητα σωστῆς κλιμάκωσης ἑνός ἀγώνα γιά νά ὁλοκληρωθεῖ κάτι πού βρίσκεται στήν ἀρχή του. Ἡ ἀλήθεια εἶναι πώς βρισκόμαστε στά πρῶτα βήματα τοῦ δρόμου πού ὁδηγεῖ στή Δημοκρατία. Γνωρίζοντας τίς δυσκολίες πρέπει νά μένουμε αἰσιόδοξοι. Πρέπει νά συνειδητοποιήσει ὁ λαός μας πώς τήν ἐλευθερία εἶναι ἀνάγκη νά τήν κερδίζει κάθε μέρα. Δέ χρειάζεται ἀνυπομονησία ἀλλά ὀργάνωση καί καθημερινή πάλη.

Στόν ἀγώνα αὐτό ἕνας πολιτικός ἡγέτης ζητάει ἀπό τό λαό νά προχωρήσει μέχρι ἐκεῖνο τό σημεῖο πού μπορεῖ ὁ ἴδιος νά τόν προστατεύσει. Ὡστόσο οἱ πολιτικοί καί κοινωνικοί ἀγῶνες εἶναι πολυμέτωποι. Καί χρειάζονται αἴσθημα εὐθύνης καί στρατηγική.

Χίλιοι Μάρξ νά εἶχαν γεννηθεῖ, τή λέξη μαρξισμός δέ θά τήν ἤξερε κανένας ἄν δέν ὑπῆρχε ὁ Λένιν καί ἕνας Χριστός νά γεννιόταν κι ἕνας νά σταυρωνόταν κάθε ἑβδομάδα τή λέξη Χριστιανισμός δέ θά τήν ἤξερε κανένας ἄν δέν ὑπῆρχε ὁ Παῦλος.

Ἐκεῖνο πού μετράει εἶναι ἡ στρατηγική ψυχραιμία, καθημερινή καί ὑπεύθυνη δουλειά.

6. ΕΡΩΤ. Ὑπάρχει ἕνα πρόβλημα διάσπασης τῆς ἡγεσίας στόν εὐρύτερο δημοκρατικό χῶρο, ποιά εἶναι ἡ γνώμη σου γιά τό πρόβλημα αὐτό;

ΑΠΑΝΤ. Ἀρχικά εἶμαι ἀντίθετος στό κλίμα φανατισμοῦ στήν πολιτική. Τό φανατισμό τόν καλλιέργησαν πάντα οἱ μετριότητες. Εἶναι προτιμότερο ἕνας χῶρος νά ζεῖ μέ τήν ἐλπίδα τῆς ἕνωσης παρά μέ τό φόβο τῆς διάσπασης. Ὁ πολιτικός μας χῶρος δέν αἰσθάνεται αὐτή τή στιγμή τό φόβο τῆς διάσπασης.

Παράλληλα γιά νά ὑπάρξει μιά εὐρύτερη συνεργασία θά πρέπει νά ὑπάρξει συμφωνία στά προγράμματα καί στή στρατηγική. Πάντως τή διάσπαση προκάλεσαν ἐκεῖνοι πού πίστεψαν πώς μετά τήν πτώση τῆς χούντας ἡ κατάσταση θά ἦταν τέτοια πού θά ἐπέτρεπε ἕνα γρήγορο προχώρημα ἤ πού ὁδηγοῦνταν ἀπό τή διάθεση νά ἱκανοποιήσουν προσωπικές φιλοδοξίες. Πιό συγκεκριμένα, δέν πιστεύω πώς μέσα στό ΠΑΣΟΚ ὑπάρχουν ἰδέες πού δέν ὑπῆρχαν μέσα στήν παλιά Ἕνωση Κέντρου, ἤ δέν ὑπάρχουν σήμερα μέσα στό δικό μας χῶρο. Δέν μπορεῖ νά μιλᾶμε γιά σοσιαλισμό, χωρίς νά πιστεύουμε στό σοσιαλισμό. Πέρα ἀπ' αὐτό ἡ ἰδέα γιά κοινωνικοποίηση τῆς Δημοκρατίας ὑπῆρξε τό θεμέλιο ἑνός ἀγώνα πού ἄρχισε ἀπό πολύ παλιά στήν Ἑλλάδα, πού ἔχει τίς ρίζες του, στά πρῶτα βήματα τῶν φιλελεύθερων, στόν Παπαναστασίου, στόν Σοφούλη, τόν Καφαντάρη, στόν Πλαστήρα, στόν Γ. Παπανδρέου. Ἀκόμη ἡ κοινωνικοποίηση ὅπως τήν ὑπόσχεται ὁ κ. Ἀνδρέας Παπανδρέου κινεῖται μέσα σέ μιά ἀσάφεια, μέσα σ' ἕνα ἰδεολογικό νεφέλωμα.

7. ΕΡΩΤ. Σάν τελευταία ἐρώτηση Ἀλέκο θά ἤθελα νά μοῦ πεῖς γιά τήν ἀπόπειρα κατά τοῦ Παπαδόπουλου. Μέ ποιά συναισθήματα ἔφτασες σ' αὐτή τήν πράξη καί πώς σήμερα ὕστερα ἀπ' ὅλα ὅσα τράβηξες, βλέπεις αὐτό τό γεγονός;

ΑΠΑΝΤ. Τό βλέπω ὅπως καί τή στιγμή πού τό προετοιμάζαμε μαζί μέ τούς ἄλλους συντρόφους μας, ὅπως καί τή στιγμή πού ἐνέργησα, ὅπως καί τή διάρκεια τοῦ Στρατοδικείου. Δέ μετάνιωσα, κι οὔτε μετανιώνω. Στήν ἀπόφαση αὐτή μᾶς ὁδήγησε ἡ πλήρης ἐπίγνωση μιᾶς κατάστασης. Ἐάν τότε πετυχαίναμε σέ μιά ἑβδομάδα δέ θά ὑπῆρχε δικτατορία. Ἡ χούντα μέ τόν Παπαδόπουλο ἔμεινε στήν ἐξουσία 7 χρόνια. Χωρίς αὐτόν δέ θά

'μενε περισσότερο ἀπό 7 μῆνες. Ὁ Παπαδόπουλος ἦταν μαέστρος στούς συμβιβασμούς. Στούς διαδοχικούς συμβιβασμούς μέ τούς ὁποίους ἀποδυνάμωνε τούς ἐσωτερικούς του ἀντιπάλους.

Ὁ Παπαδόπουλος ἔμεινε ὅσο ἔμεινε γιατί κατόρθωσε νά ἀποπλανήσει τό σύνολο τοῦ πολιτικοῦ κόσμου τῆς χώρας. Ὑπάρχει μιά εἴδηση πού τή βλέπουμε πολλές φορές στίς ἐφημερίδες: «Ἀποπλάνησε νεανίδα μέ τήν ὑπόσχεση γάμου». Ὁ Παπαδόπουλος ἀποπλάνησε τό σύνολο τοῦ πολιτικοῦ κόσμου τῆς χώρας μέ τήν ὑπόσχεση τῆς προσωρινότητας, «εἶμαι μιά παρενθεσούλα», «τό συντομότερο δυνατόν» κλπ. Ἔτσι φτάσαμε ἐκεῖ πού φτάσαμε. Ἀλλά ἐγώ εἶμαι αἰσιόδοξος.

ΟΙ ΝΕΟΙ ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΟ ΦΑΣΙΣΜΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟ

Ἀπόσπασμα ἀπό τήν εἰσήγηση τοῦ Γ.Γ. τῆς Ε.ΔΗ.Ν Ἀλεξ. Παναγούλη στό διεθνές σεμινάριο τῶν σοσιαλιστικῶν ὀργανώσεων νέων τῆς Ἱσπανίας, Ἑλλάδας, Γαλλίας, Πορτογαλίας καί Ἰταλίας, πού ἔγινε στή Ρώμη.

«... Ἄν σήμερα ξαναγυρνοῦσε ὁ φασισμός στήν Ἑλλάδα θά εἴμαστε, ἀκόμα γιά μιά φορά, ἕτοιμοι γιά ἕνα καινούργιο ἀγώνα... ὁ Ἑλληνικός Φασισμός ἦταν διαφορετικός ἀπ' τό φασισμό τοῦ Μουσολίνι καί τοῦ Χίτλερ, γιατί γεννήθηκε ἀπό ἕνα πραξικόπημα καί ὄχι ἀπό ἕνα λαϊκό κίνημα. Τό ἑλληνικό καθεστώς μισήθηκε ἀπ' τήν πρώτη στιγμή ἀπ' ὅλο τόν ἑλληνικό λαό γι' αὐτό καί οἱ μέθοδοι ἐπιβολῆς του ἦταν πάρα πολύ σκληρές...

Γιά νά κάνεις ἀντίσταση δέ φτάνουν μόνο ἡ ἠθική ἀλληλεγγύη τῶν ἐλεύθερων λαῶν, οἱ εὐχές ἤ ἡ ἰδεολογία; πού εἶναι μιά σημαία, ἀλλά ἐάν θέλουμε νά δοῦμε τή σημαία αὐτή νά κυματίζει πάνω στό λόφο τοῦ τέρματος τοῦ ἀγώνα χρειάζονται στρατιῶτες γιά νά ἀγωνιστοῦν νά τήν ἀνεβάσουν ἐκεῖ.

Σήμερα πολλά πρόσωπα τοῦ φασιστικοῦ καθεστῶτος εἶναι ἀκόμη στίς θέσεις τους στό στρατό. Μετά ἀπό πολλά χρόνια δικτατορίας ὑπάρχει τώρα πολύς ἐνθουσιασμός στόν ἑλληνικό λαό. Δέν μποροῦμε ὅμως νά εἴμαστε πεσιμιστές γιατί γνωρίζουμε ὅτι τά ἐπαναστατικά σλόγκαν καί τά μαχητικά τραγούδια δέν μποροῦν νά σταματήσουν τά τάνκς... Οἱ Ἡνωμένες Πολι-

I giovani contro il fascismo per la libertà e per il socialismo

Sintesi degli Atti del Seminario internazionale delle organizzazioni giovanili socialiste della Spagna, Grecia, Francia, Portogallo, Italia Roma 14-15-16 marzo 1975

INTERVENTO DI ALESSANDRO PANAGULIS
Rappresentante dell'EDIN

« Se oggi tornasseli fascismo in Grecia, saremmo ancora una volta pronti per una nuova battaglia. Il fascismo greco era differente da quello di Mussolini e Hitler, in quanto era nato da un colpo di stato e non da un movimento popolare; il regime greco era fin da principio avversato da tutto il popolo unito e i suoi metodi erano quelli di chi ha in ogni momento paura del popolo.
Per fare una resistenza non bastano la solidarietà morale dei popoli liberi, gli auguri, gli articoli o l'ideologia, che è sì una bandiera ma che ha bisogno di soldati se la si vuole vedere sventolare sulla collina.
Oggi molti personaggi del potere fascista sono ancora al loro posti nell'esercito: il regime dei colonnelli è caduto, ma l'analogia è con il fascismo come lo fece cadere Badoglio e non come quello finito a Piazzale Loreto.
Dopo molti anni di dittatura oggi c'è ancora entusiasmo nel popolo greco: non si può però essere ottimisti quando si sa che le canzoni e gli slogans politici rivoluzionari non possono spezzare la forza dei carri armati. Le grandi potenze non accettano la sconfitta in Grecia: è questo il maggiore pericolo. Gli USA vogliono spingere per un governo autoritario ad Atene, con una parvenza di democrazia.
Per noi progressismo significa prima di tutto responsabilità, giusta informazione e forza di dire la verità.
Per quanto riguarda i fatti accaduti a Cipro, possiamo notare che gli USA si servono dello sciovinismo del governo turco, e non del popolo turco, per premere sui destini dell'isola. Questa situazione dimostra la debolezza dei popoli europei che non possono avere un loro ruolo preciso se non trovano una loro forza autonoma; c'è il problema energetico che incombe: l'Europa senza un rapporto diretto con i paesi arabi e senza il controllo del Mediterraneo non può essere libera e indipendente.
Se continuiamo a considerare l'Europa integrata in un sistema "occidentale" o "orientale" non troveremo soluzioni al nostro problema: dobbiamo accorgerci che esiste una Europa che vuole essere indipendente e sovrana, e per questo noi socialisti dobbiamo lottare ».

τεῖες τῆς Ἀμερικῆς θέλουν καί πιέζουν γιά μιά κυβέρνηση αὐταρχική μέ δημοκρατικό προσωπεῖο.

... Ὅσον ἀφορᾶ τά συμβάντα τῆς Κύπρου μποροῦμε νά σημειώσουμε ὅτι οἱ Η.Π.Α. χρησιμοποιοῦν τόν τουρκικό σωβινισμό καί ὄχι τόν τουρκικό λαό γιά νά καθορίσουν τίς τύχες τοῦ νησιοῦ. Αὐτή ἡ κατάσταση δείχνει τήν ἀδυναμία τῶν Εὐρωπαϊκῶν λαῶν νά διαδραματίσουν ἕνα ρόλο πρωταρχικό καί αὐτόνομο...

... Ὑπάρχει καί τό ἐνεργειακό πρόβλημα. Ἡ Εὐρώπη χωρίς ἄμεσες σχέσεις μέ τά Ἀραβικά κράτη καί τόν ἔλεγχο τῆς Μεσογείου δέν μπορεῖ νά εἶναι ἐλεύθερη οὔτε ἀνεξάρτητη.

... Ἄν συνεχίσουμε νά ἀντιμετωπίζουμε τήν Εὐρώπη σάν ἐνταγμένη σ' ἕνα σύστημα «δυτικό» ἤ «ἀνατολικό» δέ θά βροῦμε λύσεις στά προβλήματά μας.

Πρέπει νά καταλάβουμε ὅτι ὑπάρχει μιά Εὐρώπη πού θέλει καί πρέπει νά εἶναι ἀνεξάρτητη καί κυρίαρχη, πράγμα γιά τό ὁποῖο ἐμεῖς οἱ σοσιαλιστές πρέπει ν' ἀγωνιστοῦμε...»

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΠΟΥ ΔΟΘΗΚΕ ΑΠΟ ΤΟ Γ. ΓΡ ΤΗΣ ΕΔΗΝ ΣΕ ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

Πρέπει ν' ἀρχίσω ἀπό μιά ἁπλή διαπίστωση.

Δέν ὑπάρχει πολιτικό κόμμα πού σ' ὅλους τούς προεκλογικούς ἀγῶνες μέχρι σήμερα νά μή χρησιμοποίησε τίς λέξεις ἀλλαγή, ἐκσυγχρονισμός, Δικαιοσύνη, ἀξιοκρατία κλπ.

Καί κάθε κόμμα, ὅπως καί κάθε ἄτομο, βλέπει μέσα σ' αὐτές τίς λέξεις διαφορετικό περιεχόμενο. Ἀλλαγή γιά ὅσα κόμματα βρίσκονται στήν ἀντιπολίτευση σημαίνει νά βρεθοῦν αὐτά στήν ἐξουσία καί γιά τά κόμματα πού ἤδη βρίσκονται στήν Κυβέρνηση ἀλλαγή σημαίνει λιγότερη πίεση ἀπό τήν ἀντιπολίτευση, περισσότερη ἐξουσία.

Ἐκσυγχρονισμός μιά ἄλλη λέξη πού τή χρησιμοποιοῦν γιατί ἀκούγεται εὐχάριστα ἀπό τό λαό ὅπως καί οἱ λέξεις Δικαιοσύνη, ἀξιοκρατία, Ἐλευθερία. Ἔχουμε ἀκούσει μέχρι τώρα ἄτομα ἀνίκανα καί κατέχοντα ὑψηλά ἀξιώματα, νά μιλᾶνε γιά ἀξιοκρατία. Φαῦλους νά μιλᾶνε γιά Δικαιοσύνη. Τυραννίσκους νά ὁρκίζονται στό ὄνομα τῆς Ἐλευθερίας. Πρωτοπόρους τῆς ὀπισθοδρόμησης νά μιλᾶνε γιά ἐκσυγχρονισμό. Ἄτομα πού οὔτε τά συγκινεῖ οὔτε ἔχουν τή συνείδηση τῆς δύναμης καί

τῆς ἀνάγκης τῆς Δημοκρατίας νά φωνάζουνε δυνατότερα ἀπό ὅλους ὕμνους γιά τή Δημοκρατία.

Ὅσο γιά τόν προοδευτισμό τόν κακοποιοῦνε, ἄλλοι μέν πιστεύουν ὅτι τόν βρίσκουνε στήν περιοχή τῆς ἀνευθυνότητας καί τῶν ἠχηρῶν λέξεων καί ἄλλοι πού χρησιμοποιοῦνε τή λέξη ἐνῶ ἐκφράζουνε στήν πραγματικότητα ἕνα ἄκρατο συντηρητισμό.

Καί πρωτοῦ προσπαθήσω ν' ἀπαντήσω στά ἐρωτήματα τῆς «Ἀθηναϊκῆς» θά κλείσω τόν πρόλογο ἀναφερόμενος στήν τελευταία φράση τῆς τελευταίας ἐρώτησης «...... γιά τήν εὐτυχία καί πρόοδο τοῦ Λαοῦ μας».

Δυστυχισμένε Λαέ μας πόσοι σοῦ ὑποσχεθήκανε τήν εὐτυχία καί σέ φανάτισαν ξέροντας πώς ὁ φανατισμός εἶναι ἡ σπονδυλική στήλη τῆς δυστυχίας ἑνός λαοῦ. Καί εἶναι εὔκολος ὁ φανατισμός, πού τόσο πολύ τόν χρησιμοποίησε ὁ πολιτικός κόσμος αὐτῆς τῆς χώρας.

Ἴσως γιατί στόν φανατισμό ἐπιπλέουν οἱ μετριότητες.

Αὐτές τίς μετριότητες πρέπει νά ἀποκλείσει ὁ λαός μας ἀπό τήν πολιτική ζωή τῆς Χώρας.

Ἄς προσπαθήσω τώρα νά ἀπαντήσω στά ἐρωτήματα.

1. ΕΡΩΤ. Πῶς ὁραματίζεστε τή νέα Ἑλλάδα καί πῶς φαντάζεστε τόν ἐκσυγχρονισμό της;

ΑΠΑΝΤ. Μιά Ἑλλάδα ἀνεξάρτητη στή χάραξη τῆς ἐξωτερικῆς της πολιτικῆς μέ ἕνα λαό πραγματικά ἀπαλλαγμένο ἀπό τά δεσμά τῶν πολλαπλῶν Κοινωνικῶν καταπιέσεων.

Μιά Ἑλλάδα πού ὁ ἀγώνας τοῦ Λαοῦ γιά τήν Κοινωνικοποίηση τῆς Δημοκρατίας θά πάψει νά εἶναι ἀντικείμενο ἐκμετάλλευσης καί προπαγάνδας τῆς κάθε προεκλογικῆς περιόδου καί νά γίνει μιά πραγματική δύναμη γιά τήν προστασία τῶν συμφερόντων τῶν ἐργαζόμενων τάξεων.

Ὁ ἐκσυγχρονισμός τῆς πατρίδας μας θά πραγματοποιηθεῖ ὄχι μέ ψευτοεπαναστατισμούς καί μεγαλόστομες ὑποσχέσεις, ἀλλά μέ καθημερινή καί ὑπεύθυνη δουλειά γιά τή χαλιναγώγηση τῶν ἀκόμα ἰσχυρῶν δυνάμεων τῆς ὀπισθοδρόμησης.

Ὁ πιό ὑπεύθυνος φορέας τοῦ ἐκσυγχρονισμοῦ εἶναι ὁ κάθε προβληματιζόμενος ἄνθρωπος. Εἶναι οἱ νέοι ἄνθρωποι πού πραγματικά πιστεύουν στήν ἀλλαγή καί πού εἶναι ἀποφασισμένοι ν' ἀγωνιστοῦν γι' αὐτή. Ὁ ἐκσυγχρονισμός τῆς κοινωνικῆς ζωῆς θά γίνει μόνο ἀπό ὅσους ἔχουνε συνείδηση ὅτι

ἐπανάσταση δέν εἶναι μόνο μιά στιγμή ἐνθουσιασμοῦ ἤ ἕνα παιχνίδι τῆς νεότητας ἀλλά ἕνας τρόπος ζωῆς.

Ἐκσυγχρονισμός θά ὑπάρξει ὅταν καταρρεύσουνε οἱ μηχανισμοί καταπίεσης καί ἀνοίξει ὁ δρόμος τῶν Κοινωνικῶν ἀλλαγῶν.

Ἡ διαδικασία τῆς ἀλλαγῆς πρέπει νά ἔχει ρυθμό ἀνάλογο πρός τή δύναμη καί ὄχι πρός τή θέληση ἤ τήν ἐπιθυμία τῶν δυνάμεων ἀλλαγῆς. Μόνο τότε θά προχωρήσουμε χωρίς πρόσκαιρους καί ἀνεδαφικούς ἐνθουσιασμούς, χωρίς ἀπογοητεύσεις στήν ὑλοποίηση τοῦ Κοινωνικοῦ μας ὁράματος.

2. ΕΡΩΤ. Ποιά τά ἐμπόδια γιά τόν ἐκσυγχρονισμό καί πῶς μποροῦν νά ἀντιμετωπιστοῦν;

ΑΠΑΝΤ. Ὁ ἐκσυγχρονισμός τῆς Ἑλλάδας παρεμποδίστηκε μέχρι τώρα ἀπό τίς δυνάμεις τῆς ἐξουσίας. Χρειάζεται λοιπόν μιά πολιτική πού νά ξέρει καί νά μπορεῖ νά ἀσκήσει ὅσο τό δυνατό ἀποτελεσματικότερο ἔλεγχο τῆς ἐξουσίας, καί τό χάραγμα μιᾶς πορείας γιά τό πέρασμα ὅλο καί μεγαλύτερου ποσοστοῦ ἐξουσίας στά χέρια τῶν δυνάμεων ἀλλαγῆς.

Ταυτόχρονα τόν πολιτικό ἀγώνα γιά τή διεκδίκηση τῆς ἐξουσίας πρέπει νά συνοδεύει μιά σωστά ὀργανωμένη συνεχής καί ὑπεύθυνη κοινωνική ἀντιπολίτευση. Μόνο ἄν ἔχει ὑπάρξει καί ἔχει ἀποδώσει ἡ κοινωνική ἀντιπολίτευση, στή διάρκεια τῆς διεκδίκησης τῆς ἐξουσίας, θά μποροῦμε νά ἀξιοποιήσουμε τήν ἐξουσία ὅταν τήν ἔχουμε, γιά τόν ἐκσυγχρονισμό τῆς πατρίδας μας.

3. ΕΡΩΤ. Δικαιοσύνη, ἀξιοκρατία καί ἰσχυρή Δημοκρατία μποροῦν νά ὑπάρξουν στόν τόπο μας;

ΑΠΑΝΤ. Ἀσφαλῶς καί μποροῦν νά ὑπάρξουν. Εἶναι στόχοι τοῦ ἀγώνα μας. Εἶναι οἱ ἀπαραίτητες βάσεις γιά τό ξεκίνημα μιᾶς εἰρηνικῆς πάλης γιά τήν πρόοδο τοῦ λαοῦ μας.

4. ΕΡΩΤ. Ὑπάρχουν οἱ προϋποθέσεις γιά τή διασφάλιση τοῦ δημοκρατικοῦ πολιτεύματος καί τί πρέπει νά γίνει γιά νά ἀποτραποῦν τυχόν νέες δικτατορίες;

ΑΠΑΝΤ. Προϋποθέσεις γιά τή διασφάλιση ἑνός δημοκρατικοῦ καθεστῶτος ἤ ὁποιουδήποτε ἄλλου καθεστῶτος δέν ὑπάρχουν οὔτε στήν Ἑλλάδα οὔτε σέ καμιά χώρα τοῦ κόσμου. Ἡ διασφάλιση εἶναι ἔννοια στατική καί κανένα καθεστώς δέν μπορεῖ νά σταθεῖ μέσα στό χρόνο. Προσπάθεια διαφύλαξης ἑνός καθεστῶτος, ὁποιασδήποτε μορφῆς εἶναι προσπάθεια ὀπισθοδρό-

μησης. Ἡ ἀποτροπή τοῦ ὁλοκληρωτισμοῦ δέν ἐπιτυγχάνεται μέ τή συντήρηση. Ἐπιτυγχάνεται μέ τή δημιουργία ὁμαλῆς πολιτικῆς ζωῆς καί τήν ἐξασφάλιση συνθηκῶν γιά συνεχῆ ἐξέλιξη τοῦ καθεστῶτος. Πολιτικοῦ καί Κοινωνικοῦ μέσα στό χρόνο σύμφωνα μέ τίς δυνάμεις πού γεννᾶ ἡ πάντα, ἔστω καί σέ ὑπολανθάνουσα κατάσταση, ὑπαρκτή κοινωνική ἀντιπολίτευση. Μήν ξεχνᾶμε μιά ἀπό τίς τόσο ὄμορφες ἀρχές τοῦ Ρήγα Φεραίου: «Δέν μπορεῖ μιά κάποια γενιά νά ὁρίζει τελεσίδικα τό καθεστώς πού θά ζήσουν οἱ ἑπόμενες». Πρέπει λοιπόν νά ὑπάρχουνε πάντα ἀνοιχτές οἱ πόρτες τῆς ὁμαλῆς, τῆς ἀναίμακτης ἀλλαγῆς ἀκόμα καί στά βασικά χαρακτηριστικά ἑνός πολιτεύματος. Πρέπει νά καταπολεμηθεῖ ὁ φόβος τῆς ἀλλαγῆς. Αὐτός εἶναι μιά ἀπό τίς βασικότερες γεννεσιουργές αἰτίες τῆς κάθε δικτατορίας τοῦ κάθε ὁλοκληρωτισμοῦ.

5. ΕΡΩΤ. Πῶς μπορεῖ νά γίνει ἡ μετάβαση ἀπό τίς παλιές ἰδέες καί συστήματα στίς νέες προοδευτικές ἰδέες γιά τήν εὐτυχία καί τήν πρόοδο τοῦ λαοῦ μας;

ΑΠΑΝΤ. Ἡ ἀπάντηση σ' αὐτό τό ἐρώτημα βρίσκεται στά ὅσα εἴπαμε παραπάνω καί ἰδιαίτερα σ' ἐκεῖνα πού ἀναφέρονται στή στρατηγική βαθμιαίας διεκδίκησης τῆς ἐξουσίας μέ ταυτόχρονη ἄσκηση ἀντιπολίτευσης τοῦ Κοινωνικοῦ συστήματος.

●

Στίς 29 Ἰανουαρίου 1976 ὁ Ἀλέκος Παναγούλης ἀποχωρεῖ ἀπό τήν Ε.Δ.Η.Κ. καί ἀνεξαρτητοποιεῖται:

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΕΔΗΝ

Ἀθήνα 29.1.1976

Μέ πρόσκληση τοῦ Γενικοῦ Γραμματέα τῆς ΕΔΗΝ Βουλευτή Ἀθήνας Ἀλέξανδρο Παναγούλη συνῆλθε τό Ἐθνικό Συμβούλιο τῆς ὀργάνωσης καί σέ δύο συνεχόμενες συνεδριάσεις, στίς 27 καί 28 τοῦ Γενάρη ἐξέτασε τήν ὅλη πολιτική κατάσταση.

Ἡ ἀνάγκη μιᾶς τόσο πλατειᾶς ἐπισκόπησης, προέκυψε μετά τήν εἰσήγηση τοῦ Γενικοῦ Γραμματέα πού παρουσίασε

ξεκάθαρα τίς ξενοκίνητες προσπάθειες γιά άναστολή τῆς Δημοκρατικής έξέλιξης στή χώρα μας.

Πρωταρχικός σκοπός τῆς παγκόσμιας άντίδρασης, σ' αὐτό τόν τομέα, εἶναι ἡ διάβρωση τῶν πολιτικῶν κομμάτων τῆς πατρίδος μας.

Ἡ προσπάθεια ἐπένδυσης μέ μοντέρνες «προοδευτικές» λέξεις μιᾶς ἀντιδραστικῆς πολιτικῆς πού ὑπαγορεύουνε ξένα καί ἐξευρωπαϊκά συμφέροντα, πού ἐκδηλώθηκε ἀποκάλυπτα στή συνεδρίαση τῆς Κ.Ο τοῦ κόμματος ἀπό κύκλους τῆς ΕΚΝΔ στίς 26 τοῦ Γενάρη, ἀνάγκασε τόν Γενικό Γραμματέα τῆς ΕΔΗΝ νά ἀποχωρήσει.

Ἀποχώρησε γιά λόγους συνείδησης, ἀρνούμενος ὅπως τόνισε, νά πάρει μέρος σέ μιά ἐπιχείρηση ἐξαπάτησης τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ.

Θ' ἀποφύγουμε ν' ἀναφερθοῦμε στό σύνολο τῶν σημείων τοῦ πρώτου μέρους τοῦ καταστατικοῦ πού δείχνουν τήν ἀπουσία κάθε διάθεσης γιά ἄσκηση μιᾶς πραγματικά κοινωνικῆς πολιτικῆς γιά τόν λαόν μας καί τήν ἀνυπαρξία προοπτικῆς μιᾶς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς πού πραγματικά θά ἐξυπηρετεῖ μακροπρόθεσμα τά συμφέροντα τοῦ τόπου μας, τῆς Εὐρώπης καί τοῦ μεσογειακοῦ χώρου γενικώτερα.

Στή συνεδρίαση τῆς Κ.Ο ὁ Ἀλέξανδρος Παναγούλης ἀναφέρθηκε στά δυό αὐτά σημεῖα καί παρουσίασε θέσεις πού σέ ἐπανειλημμένες συνεδριάσεις εἶχε καταλήξει, πραγματικά ὁμόφωνα, τό Ἐθνικό Συμβούλιο τῆς ΕΔΗΚ.

Ἀναφέρουμε χαρακτηριστικά τίς θέσεις πού ὑποστηρίχτηκαν σχετικά μέ τήν Εὐρωπαϊκή Πολιτική.

«Πολλοί λένε πώς ἡ Εὐρώπη σήμερα εἶναι ἡ Εὐρώπη τῶν μονοπωλίων, τῶν πολυεθνικῶν ἑταιριῶν, τοῦ ΝΑΤΟ, τοῦ συμφώνου τῆς Βαρσοβίας, ἡ Εὐρώπη τῆς συμφορᾶς. Ναί ὑπάρχει αὐτή ἡ Εὐρώπη. Ἀλλά μαζί μέ αὐτή καί ταυτόχρονα μ' αὐτή ὑπάρχει καί ἡ Εὐρώπη τῶν ὀνείρων μας, τῶν ἐλπίδων μας, τῶν ἀγώνων μας. Ἡ Εὐρώπη τῶν προοδευτικῶν ἐκείνων δυνάμεων πού ἀδύναμες ἀλλά ἀποφασισμένες, ἀγωνίζονται γιά τήν ἀλλαγή. Ὑπάρχει ἡ Εὐρώπη τοῦ δικοῦ μας ΟΧΙ, σ' ὅλους ἐκείνους πού δέχονται νά εἶναι σήμερα οἱ ἐκπρόσωποι τῆς Εὐρώπης τῶν ἄλλων. Ἡ ὅσων ἑτοιμάζονται νά γίνουν αὔριο οἱ ἐκπρόσωποι τῶν «ἄλλων» στήν Εὐρώπη. Ἀνάμεσα σ' αὐτούς βρίσκονται καί ὅσοι ἐθελοτυφλῶντας δέν θέλουν νά καταλάβουν μιά στοι-

χειώδη άλήθεια; Τό πρόβλημα Εὐρώπη δέν εἶναι μόνο Ἀνατολή – Δύση, ἀλλά καί Βορρᾶς – Νότος. Ὑπάρχει ἀνάγκη γιά ἕνα Δημοκρατικό Εὐρωπαϊκό μέτωπο πού πρωταρχικό ρόλο στή δημιουργία του πρέπει νά ἔχουν οἱ Εὐρωπαῖοι τοῦ Νότου. Ὄχι γιά νά κτυπήσουν, νά πολεμήσουν, ν' ἀντιδικήσουν μέ τούς λαούς τῆς Βόρειας Εὐρώπης, ἀλλά γιά ν' ἀντιταχθοῦν στήν πολιτική μερικῶν Εὐρωπαϊκῶν κυβερνήσεων, πού δημιουργεῖ τόν κίνδυνο μιᾶς ἀκόμα διαίρεσης στόν Εὐρωπαϊκό χῶρο.

Μέ μιά τέτοια πολιτική πού ἐναντιώνεται στή Νότια καί περιφερειακή Εὐρώπη, πού ἐκμεταλλεύεται ἀδίστακτα τήν Εὐρώπη, τῆς ἐργασίας, τίς Εὐρωπαϊκές χῶρες πού γεννᾶνε μετανάστες, δέν καταλαβαίνουν ἄραγε πώς βάζουνε μιά νάρκη στά θεμέλια τῆς Εὐρώπης τοῦ αὔριο;

....

Δέν θέλουμε μιά Εὐρώπη τῶν πλουσίων πού «γενναιόδωρα» θά δέχεται νά δίνει ἐλεημοσύνη στούς πτωχούς τοῦ Νότου.

Δέν θέλουμε μιά Εὐρώπη πού θά εἶναι τό ἀφεντικό μας. Θέλουμε μιά Εὐρώπη ἑνωμένη ὅπου ὁ Βορρᾶς καί ὁ Νότος ἰσότιμα καί χωρίς ὑστεροβουλίες ἑνωμένοι, θά δώσουν τόν ἀγῶνα γιά τήν ἀνεξαρτησία ὅλων τῶν Εὐρωπαίων: τοῦ Βορρᾶ, τοῦ Νότου, τῆς Ἀνατολῆς, τῆς Δύσης.

Αὐτή ἡ Εὐρώπη δέν θά ὑπάρξει ποτέ ὅσο ὑπάρχουν Εὐρωπαῖοι πού δέχονται νά ζοῦν σέ μιά ἀποικία, νά γίνονται λακέδες καί δοσίλογοι αὐτῶν πού θέλουν τήν διατήρηση τῆς ἀποικίας.

Ἄς μήν ἔχουμε ψευδαισθήσεις. Ἡ ντροπή τοῦ δοσιλογισμοῦ δέν ἔπαψε νά ὑπάρχει μέ τό τέλος τοῦ δευτέρου παγκοσμίου πολέμου. Τήν κουβαλᾶνε μαζί τους ἀκόμα καί σήμερα αὐτοί πού συνεργάζονται γιά νά μείνει ἡ Εὐρώπη μας ἀποικία.

....

Ἀναφέρει τό καταστατικό τήν λέξη σοσιαλισμό. Δέν μᾶς φτάνει αὐτό. Εἶναι μόνο μιά λέξη. Γιά ποιό σοσιαλισμό μιλᾶτε; Γιά τόν σοσιαλισμό τοῦ Ἀμίν ἤ τοῦ Οὐίλσον; Τοῦ Καντάφι ἤ τοῦ Πάλμερ; Τοῦ Πίτερμαν ἤ τοῦ Νέννι; Τοῦ Μιττεράν ἤ τοῦ Σάραγκατ; Τοῦ Καρίγιο ἤ τοῦ Μπρέζνιεφ, τοῦ Σοάρεζ ἤ τοῦ Κινήματος τοῦ Μπάαθ; Τοῦ Τίτο ἤ τοῦ Μάο; Τοῦ Μιντώφ ἤ τοῦ Κάστρο;

....

Πόσοι παλαιότερα δέν μίλησαν γιά σοσιαλισμό; Δέν μίλησαν ἄραγε ὁ Μουσολίνι καί ὁ Χίτλερ;

....

Ὑπάρχουν καί ἄλλα ἐρωτηματικά.

Ἡ λέξη σοσιαλδημοκρατία δέν ἔχει κανένα περιεχόμενο. Δέν εἶναι ἰδέα ἀλλά συγκεκριμένο πολιτικό κίνημα πού ἐπενδύει μέ καινούργιες λέξεις παλιές συντηρητικές καταστάσεις. Στόν Εὐρωπαϊκό χῶρο εἶναι τό κίνημα – τοποτηρητής τῆς Πολιτικῆς τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν.

....

Ποιά εἶναι ἡ πολιτική τῆς Γερμανικῆς Σοσιαλδημοκρατίας; Ἀποδέχεται τήν Εὐρώπη σάν μιά ἀποικία καί μέσα σ' αὐτή διεκδικεῖ τήν θέση τοῦ εὐνοουμένου.

Ἡ ἐξωτερική πολιτική τοῦ S.P.D. εἶναι πολιτική δοσιλογισμοῦ. Ἔτσι προδίδει, ὅλους ὅσους, ἁγνά ἀγωνίζονται μέσα σ' αὐτή, γιά ἕνα καλλίτερο πανανθρώπινο αὔριο.

....

Πρέπει νά ξεκαθαρίσουμε ἀπόλυτα καί ὄχι μέ φραστικά νεφελώματα τήν πολιτική μας πάνω σ' αὐτά.

Σοσιαλισμός Ναί – Σοσιαλδημοκρατία Ὄχι.

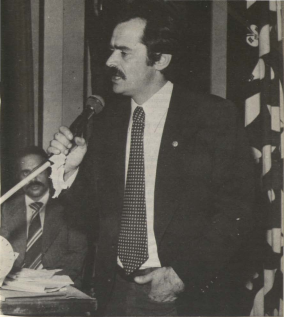
Σοσιαλισμός μέ ἀποδοχή τοῦ πλουραλισμοῦ τῶν κομμάτων καί τῆς εἰρηνικῆς πάλης γιά ἕνα σταδιακό πλησίασμα στούς στόχους ἐκείνους πού ἐξυπηρετοῦν τά πραγματικά συμφέροντα τοῦ λαοῦ μας, τά πραγματικά συμφέροντα τῶν Λαῶν.

....

Δέν μᾶς πείθει ὁ ὅρος σοσιαλισμός σάν διαβάσουμε τό πολιτικό πρόγραμμα τῆς ΕΚΝΔ. Θά χρησιμοποιήσω ἕνα μόνο παράδειγμα: Ἀναφέρεται σ' αὐτό ὅτι: «οἱ συνεταιρισμοί θά βοηθήσουν τόν σοσιαλιστικό μετασχηματισμό». Εἶναι ἀόριστο. Ποιοί συνεταιρισμοί; Αὐτοί πού ὑπάρχουν καί ὅπως σήμερα λειτουργοῦν;

Ἄν πραγματικά ἐπιδιώκαμε ἕνα προχώρημα γιά τό χτίσιμο μιᾶς πραγματικά δικαιότερης κοινωνίας, θά ἔπρεπε νά τολμούσαμε νά ποῦμε.

Ὑποχρεωτικοί συνεταιρισμοί, μέ ἀνάθεση σ' αὐτούς τοῦ διαμετακομιστικοῦ ἐμπορίου, μέ χρηματοδότηση γιά τήν κατασκευή ἐργοστασίων γιά τήν τυποποίηση τῶν προϊόντων τους. Ἔτσι θά κάναμε τόν ἀγρότη μας μέτοχο καί στό ἐμπόριο καί στήν Βιομηχανία.

Ὁ Ἀλέκος Παναγούλης μιλώντας στήν πρώτη ἐκδήλωση πού διοργάνωσε τό Ἐθνικό Συμβούλιο τῆς Ε.ΔΗ.Ν. γιά νά τιμήσει τόν «Γέρο τῆς Δημοκρατίας», τόν Γεώργιο Παπανδρέου.

Κάτι ἀκόμα. Θά ἔπρεπε νά τολμούσαμε νά ποῦμε πώς οὔτε ἔτσι δέν μποροῦν νά ζήσουν οἱ συνεταιρισμοί ἄν δέν καθοριστεῖ ἀνώτατο καί κατώτατο ὅριο γαιοκτησίας.

....

Μιλάτε γιά συνδικαλισμό. Γιά ποιόν συνδικαλισμό ὅμως;

Χρειάζεται μιά βαθύτερη μελέτη καί ἕνας πληρέστερος προσδιορισμός τῶν μέτρων πού πρέπει νά παρθοῦν γιά νά γίνουν τά συνδικάτα οὐσιαστικοί παράγοντες τῆς Δημοκρατικῆς καί Κοινωνικῆς ἐξέλιξης.

....

Κανένα πολιτικό κόμμα μέχρι σήμερα δέν διακήρυξε ὅτι εἶναι κατά τῆς Δικαιοσύνης, ὅτι εἶναι ὑπέρ τῆς ἐξαθλίωσης τοῦ Λαοῦ. Ὅτι εἶναι ὑπέρ τῆς τυραννίας ἤ ὅτι ἐργάζεται ἐνάντια στά συμφέροντα τοῦ Λαοῦ καί τοῦ Ἔθνους.

Γι' αὐτό δέν μέ φτάνουν τά λόγια. Πολύ περισσότερο οἱ ἀοριστολογίες.

Δέν μέ πείθει τό πολιτικό πρόγραμμα καί ταυτόχρονα προσβάλουν τήν νοημοσύνη μου τά ἰδεολογικά νεφελώματα τῆς σοσιαλδημοκρατίας. Αὐτό εἶναι γιά μένα πρόβλημα συνείδησης. Ἡ ὅλη συζήτηση μοῦ δημιουργεῖ τήν ἐντύπωση μιᾶς προσπάθειας γιά ἐξαπάτηση τοῦ Λαοῦ. Ἀρνοῦμαι νά πάρω μέρος σ' αὐτή.

....

Περιληπτικά ἀναφέραμε μερικά σημεῖα οὐσιαστικῶν διαφωνιῶν στό πρῶτο μέρος τοῦ Καταστατικοῦ. Στήν συζήτηση τοῦ δεύτερου μέρους ὁ Ἀλέξανδρος Παναγούλης ἔχοντας ἀποχωρήσει δέν πῆρε μέρος.

Θεωροῦμε ὅμως σκόπιμο ν' ἀναφερθοῦμε σ' αὐτό, ἐπειδή ἔγιναν προσπάθειες νά περιοριστεῖ ἡ διαφωνία τοῦ Γενικοῦ Γραμματέα τοῦ Ἐθνικοῦ Συμβουλίου τῆς ΕΔΗΝ στά ὀργανωτικά θέματα τῆς Νεολαίας μονάχα.

Ἡ ΕΔΗΝ ἀπό τήν πρώτη μετά τήν πτώση τῆς χούντας ἀνακοίνωσή της τόνιζε. «Ἡ ΕΔΗΝ φιλοδοξεῖ νά γίνει ἡ μαχητική καί ὑπεύθυνη πρωτοπορία ἑνός κινήματος γιά τήν κοινωνικοποίηση τῆς Δημοκρατίας καί τήν προστασία τῶν ἐλευθεριῶν τοῦ Λαοῦ» καί τέλειωνε μέ τήν ἐπιγραμματική δήλωση. «Ἐθελοντές σ' αὐτό τόν ἀγῶνα οἱ Νέοι, ἐργάτες τοῦ πνεύματος καί τῆς ὕλης θά προχωρήσουμε χωρίς συμβιβασμούς, χωρίς φτη-

νούς φανατισμούς καί δημαγωγίες γιά τήν ὑλοποίηση τοῦ σοσιαλιστικοῦ μας ὁράματος».

Ἀμέσως μετά τήν διακήρυξη αὐτῶν τῶν θέσεων, ἡ ΕΔΗΝ ἔγινε ἀντικείμενο μιᾶς ἀσταμάτητης ὕπουλης καί ἀνέντιμης πολεμικῆς πού ξεκινοῦσε μέσα ἀπό τούς κόλπους τῆς ΕΚΝΔ. Στά πλαίσια αὐτῆς τῆς πολεμικῆς εἶταν καί ἡ προγραμματισμένη κατασκευή πολυωνύμων νεολαιίστικων ὀργανώσεων πού προσπαθοῦσαν ν' ἀποκτήσουν ὑπόσταση μέ τήν οἰκονομική ἐνίσχυση καί τήν ὑψηλή κηδεμονία κύκλων τῆς ΕΚΝΔ.

Ἡ τέτοια τακτική δέν μπόρεσε νά πτοήσει τούς ἁγνούς ὁραματιστές καί ὑπεύθυνα προβληματιζόμενους νέους τῆς ΕΔΗΝ.

Νά λοιπόν ἡ ἀπάντησή της στήν προσπάθεια ἐκείνων πού θέλουν τούς νέους ἀπλούς κλακαδόρους τοῦ δικοῦ τους καριερισμοῦ. Στήν περιληπτική διακήρυξη τῶν ἀρχῶν της πού κυκλοφόρησε μαζί μέ τήν αἴτηση ἐγγραφῆς τῶν μελῶν της, τονίζε ἀνάμεσα στά ἄλλα.

«Ἡ ΕΔΗΝ ἀποτελεῖ μιά ὑπεύθυνη παρουσία στό Νεολαιΐστικό Κίνημα. Χρυσός Κανόνας τῆς ὀργανωτικῆς της γραμμῆς εἶναι ἡ στελέχωσή της ἀπό Νέους πού πραγματικά πιστεύουν στίς ἀρχές της. Τήν ΕΔΗΝ δέν ἐνδιαφέρουν οἱ παροδικοί ἐνθουσιασμοί καί ἡ κραυγαλέα ἀλλά χωρίς περιεχόμενο συνθηματολογία.

Νέοι συνάδελφοι, μή ξεχνᾶτε ποτέ, πώς ἡ ΕΔΗΝ εἶναι χῶρος ὑπευθύνου πολιτικοῦ καί κοινωνικοῦ προβληματισμοῦ τῶν Νέων ἀνθρώπων καί ταὐτόχρονα ἔπαλξη ἀγώνων μιᾶς συνεχοῦς κοινωνικῆς ἀντιπολίτευσης πού μέ εἰρηνικά μέσα θά ὁδηγήσει στήν ὑλοποίηση τῶν προοδευτικῶν καί γι' αὐτό μή δογματισμένων ἀρχῶν, μιᾶς κοινωνικοποιημένης Δημοκρατίας.

Ἀντίπαλοι στόν πολυμέτωπο ἀγώνα μας εἶναι ὁ φορμαλισμός τῆς «Δημοκρατίας», τά νεφελώματα τῆς ἀνευθυνότητας καί ὁ Δογματισμός, σ' ὁποια περιοχή τοῦ πολιτικοῦ φάσματος κι' ἄν γεννιέται.

Χτίζουμε ἕνα χῶρο, πού χρησιμοποιώντας πολυμεταχειρισμένες κι' ἀλληλοσυγκρουόμενες ἴσως, ἀλλά καθιερωμένες λέξεις, μποροῦμε νά τόν ὀνομάσουμε χῶρο τοῦ μή δογματισμένου προοδευτισμοῦ ἤ χῶρο τῆς μή δογματισμένης ἀριστερᾶς. Αὐτή ἡ ἀπουσία τοῦ δογματισμοῦ εἶναι ἐγγύηση γιά ἕνα σωστό προχώρημα, στό μακρύ καί δύσκολο δρόμο τῆς προσφορᾶς.

....
Εἶναι αὐτό τό πρῶτο βῆμα ἀλλά καί ἡ ἀπαραίτητη προϋπόθεση γιά τό γκρέμισμα τῆς διπολιτικῆς νεοαποικιοκρατίας πού καταπιέζει τήν Εὐρώπη μας ἀλλά καί τόν κόσμο μετά τόν Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο.

....
Οἱ σχέσεις τῆς ΕΔΗΝ μέ τά πολιτικά Κόμματα, στηρίζεται στήν χωρίς φανατισμούς ὑπεύθυνη καί καλοπροαίρετη κριτική τῆς ἑκάστοτε πολιτικῆς τους γραμμῆς».

Αὐτή εἶταν ἡ περήφανη ἀπάντηση σ' αὐτούς πού μονάχα σάν τόν κισσό μποροῦν ν' «ἀνέβουν».

Ἀπό τότε πραγματικά οἱ σχέσεις τῆς ΕΔΗΝ μέ ὅλα τά πολιτικά κόμματα στηρίχτηκαν στήν χωρίς φανατισμούς ὑπεύθυνη καί καλοπροαίρετη κριτική τῆς ἑκάστοτε πολιτικῆς τους γραμμῆς.

Μέσα στό χῶρο τῆς ΕΚΝΔ ἡ ΕΔΗΝ πάντα προσπάθησε νά βοηθήσει γιά τήν δημιουργία μιᾶς σωστῆς καί πραγματικά δημοκρατικῆς κομματικῆς ὀργάνωσης γιά τήν υἱοθέτηση σωστῶν ἰδεῶν καί γιά τήν ὑλοποίησή τους μ' ἕνα πολιτικό πρόγραμμα σύμφωνο μέ τά συμφέροντα τοῦ λαοῦ μας.

Σ' ὅλες τίς συναντήσεις τοῦ Γενικοῦ Γραμματέα τῆς ΕΔΗΝ μέ τόν Ἀρχηγό τῆς ΕΚΝΔ τονίσθηκε ὁ κίνδυνος πού δημιουργοῦσαν γιά τίς προοδευτικές δυνάμεις τῆς χώρας, αὐτοί πού πρακτορεύουν εὐσυνείδητα τόν χῶρο μας.

Τό Ἐθνικό Συμβούλιο τῆς ΕΔΗΝ ἔχοντας ἀπόλυτη ἐπίγνωση τῶν τραγικῶν ἐξελίξεων πού ἀπεργάζονται γιά τόν τόπο μας ξένες δυνάμεις καί οἱ ντόπιοι συνεργάτες τους, καλεῖ τόν Γεώργιο Μαῦρο νά ἀναλάβει χωρίς κανένα δισταγμό καί γιά νά ἐπιτευχθεῖ ἡ πραγμάτωση μακροπροθέσμων στόχων, τή σταυροφορία γιά τήν ἑνότητα τῶν προοδευτικῶν δυνάμεων τῆς χώρας.

Αὐτή ἡ ἑνότητα εἶναι δυνατή καί θά ὑπάρξει καί θά διαρκέσει καί θά προσφέρει στόν τόπο καί στό Λαό ἄν τολμήσει νά ἀπομακρύνει χωρίς καθυστέρηση τούς πράκτορες πού ντύνονται τόν μανδύα τοῦ ψευτοπροοδευτισμοῦ.

Ὁ Γενικός Γραμματεύς
Ἀλέξανδρος Παναγούλης
Βουλευτής Ἀθηνῶν

Τό Ἐθνικό Συμβούλιο

Λίγο καιρό μετά τὴν ἀποχώρησή του καί συγκεκριμένα στίς 19 Ἀπριλίου, ἀρχίζουν νά δημοσιεύονται στά «Νέα» τά ἀρχεῖα τῆς Ε.Σ.Α., τά ὁποῖα εἶχε ἀνακαλύψει ὁ Ἀλέκος σέ συνεργασία μέ Ε.Δ.Η.Ν. -ίτες συναγωνιστές του.

●

Πέραν τῶν «ἀρχείων τῆς Ε.Σ.Α.», ὁ Ἀλέκος εἶχε στά χέρια του ἀποκαλυπτικά ντοκουμέντα γιά τὴν Κύπρο, γιά τίς σχέσεις μέ τή χούντα μελῶν τῆς κυβέρνησης, βιομηχάνων καί προσωπικοτήτων ἀκόμη καί ἀπό τό χῶρο τῆς ἀντιπολίτευσης.
Ἰδιαίτερη σημασία ἀπέδιδε σ' ἕνα κείμενο «τελέξ» στὴν ἀγγλική, ἀναφερόμενο σέ τρεῖς χῶρες (Ἑλλάδα, Τουρκία, Ἰσραήλ) καί κρυπτογραφημένο – πού θεωρεῖτο σάν ἔγγραφο τῆς ΣΙΑ.
Ἐπίσης μιά σειρά ντοκουμέντα ἀπ' τή δικτατορία γιά τόν κ. Ἀβέρωφ καί ἔγγραφα πού ἀποδείκνυαν τή συνεργασία σημαντικοῦ στελέχους «ὁμάδας» τῆς ἀντιπολίτευσης μέ τή χούντα.

●

Αὐτά πού ἔδωσε στή δημοσιότητα ὁ Ἀλέκος ἀποτελοῦν πολύ μικρό μέρος τῶν «ἀρχείων τῆς ΕΣΑ» καί τά ἔδωσε γιά νά προετοιμάσει τό ἔδαφος γιά μεγαλύτερες ἀποκαλύψεις. Γεγονός πάντως εἶναι ὅτι ἡ δημοσίευση προκάλεσε ποικίλες ἀντιδράσεις.

Καί στίς 23 Ἀπριλίου ὁ ἐπίτροπος τοῦ διαρκοῦς Στρατοδικείου, κ. Μ. Τούβελος, ἐκδίδει ἀπαγορευτική διαταγή γιά τή δημοσίευση τῶν ἀρχείων.

Τά «ἀρχεῖα τῆς ΕΣΑ» ὁ Ἀλέκος δέν τά ἀνακάλυψε τυχαῖα, χρησιμοποίησε ὅλο του τό θάρρος κι ὅλη του τὴν ἐξυπνάδα, γιά νά πετύχει. Ἤθελε δέ στὴν ἀρχή, νά ἐκδώσει ἕνα περιοδικό ὅπου νά τά δημοσιεύσει. Μάλιστα σκόπευε τό πρῶτο τεῦχος νά ἔχει στό ἐξώφυλλο τή χειρόγραφη ἐπιστολή τοῦ ἀνθρώπου πού ἦταν ὁ πιό ἐκτεθειμένος. Τά σχέδιά του

αὐτά, ματαιώθηκαν λόγω τῆς ἔλλειψης χρημάτων καί γι' αὐτό ἀπευθύνθηκε στά «ΝΕΑ».

Ὑπεύθυνο δέ γιά τή διακοπή τῆς δημοσίευσης θεωροῦσε ὁ ἴδιος, τόν ὑπουργό Ἀμύνης κ. Ἀβέρωφ. Τίς ἡμέρες τοῦ Πάσχα, ὁ Ἀλέκος ἔφυγε στό Παρίσι καί συμμετέσχε σ' ἕνα ἀντιφασιστικό συνέδριο. Σ' ὅλο τό χρονικό διάστημα πού προηγήθηκε τῆς ἀναχώρησής του, ἀπό διασταυρούμενες πληροφορίες ὁ Ἀλέκος εἶχε δεχτεῖ πολλές ἀπειλές.

Ὅταν οἱ Λαοὶ ξυπνοῦν οἱ Τύραννοι πεθαίνουν

Ὁ Ἀλέκος μέ τά μέλη τοῦ Ἐθνικοῦ Συμβουλίου τῆς Ε.ΔΗ.Ν. Διονύση Γιακουμή, Κώστα Ξύδη, Σταῦρο Γαλανόπουλο καί Γιῶργο Φυλιπακόπουλο, σέ μιά ἐπίσκεψή τους στόν ἀρχηγό τῆς ἀξιωματικῆς ἀντιπολίτευσης κ. Γεώργιο Μαῦρο.

῞Ωρα 2.10΄ π.μ. τῆς 1ης Μαΐου. Ὁ ᾿Αλέκος Παναγούλης ἑτοιμάζεται νά πάει στό σπίτι του μετά ἀπό μιά εὐχάριστη βραδιά πού πέρασε στοῦ «Ψαρόπουλου» μέ στενούς του φίλους.

᾿Ανέβηκε μέ τό αὐτοκίνητό του, ἕνα Φίατ Μιραφιόρι 131 S, τήν ὁδό Συγγροῦ, ἔστριψε δεξιά καί μπῆκε στήν ὁδό ᾿Αθανασίου Διάκου καί στή συνέχεια στό ρεῦμα τῆς λεωφόρου Βουλιαγμένης.

Ἡ κίνηση τῶν αὐτοκινήτων ἦταν πολύ ἀραιή καί ὁ δρόμος φωτιζόταν πολύ καλά.

Στό σημεῖο δέ κοντά στό ἐργοστάσιο «Δαρζέντα», κοντά σέ 2 πρατήρια βενζίνης, τό αὐτοκίνητο ξέφυγε ἀπό τόν ἔλεγχο τοῦ ᾿Αλέκου καί προσέκρουσε μέ δύναμη πάνω στό τσιμεντένιο στηθαῖο πού βρίσκεται στόν ἀριθμό 272 τῆς λεωφόρου Βουλιαγμένης.

᾿Αρκοῦσαν λίγα δευτερόλεπτα καί τό κορυφαῖο παλικάρι τῆς ἀντίστασης, ἔπαψε νά ζεῖ. Ἔπαψε νά ζεῖ 48 ὧρες πρίν κάνει τίς σημαντικές, ἀποκαλύψεις πού σχεδίαζε νά κάνει στή Βουλή σχετικά μέ τά «ἀρχεῖα τῆς Ε.Σ.Α.».

Τόν μετέφεραν, νεκρό πιά, δύο αὐτόπτες μάρτυρες μ᾿ ἕνα ταξί στό Ρυθμιστικό Κέντρο.

Ἡ τραγική καί χαροκαμένη μάνα του εἰδοποιεῖται ἀπό κάποιον ἄγνωστο λίγο ἀργότερα.

Τήν ὑπόθεση ἀνέλαβε ἀπ᾿ τίς 4 π.μ. ὁ γνωστός Εἰσαγγελέας Ποινικῆς ᾿Αγωγῆς κ. Δημ. Τσεβᾶς.

Δέ θά ἀναφέρουμε λεπτομέρειες γιά τήν ὅλη ὑπόθεση τῆς δολοφονίας, γιατί γιά δολοφονία νομίζουμε ὅτι πρόκειται κι ὄχι γιά τροχαῖο ἀτύχημα ὅπως διαστήκε νά συμπεράνει ἡ κυβέρνηση.

Θά προσπαθήσουμε ἁπλά νά δώσουμε τήν πολιτική βαρύτητα τοῦ γεγονότος καί νά ἐπισημάνουμε ἴσως ὁρισμένα

Ἕλληνικὲ Λαέ,

Τὰ ξημερώματα τῆς ἐργατικῆς Πρωτομαγιᾶς οἱ σκοτεινὲς δυνάμεις τῆς ἀνωμαλίας δολοφόνησαν τὸν ἀγωνιστὴ τῆς Δημοκρατίας Ἀλέξανδρο Παναγούλη.

Ἡ ζωή του ἦταν ἕνας συνεχὴς ἀγῶνας. Ἐνάντια στοὺς τυράννους, ἐνάντια στοὺς καπηλευτὲς τῆς Δημοκρατίας.

Ὁ Ἀλέκος Παναγούλης ὑπῆρξε ἡ μεγάλη προσφορὰ τοῦ Λαοῦ μας τὰ χρόνια τῆς ἑφτάχρονης Δικτατορίας.

Δὲν τὸν λύγισαν τὰ βασανιστήρια τῆς χούντας. Οἱ ἐξαντλητικὲς ἀπεργίες πείνας. Καὶ μὲ πίστη καὶ θάρρος, ἐνῶ τὸ Στρατοδικεῖο τῆς ξενόδουλης χούντας τὸν καταδίκαζε δύο φορὲς σὲ θάνατο βροντοφώναξε:

> **«Τὸ ὡραιότερο κύκνειο ἆσμα κάθε ἀγωνιστῆ τῆς Δημοκρατίας εἶναι ὁ ἐπιθανάτιος ρόγχος του μπροστὰ στὸ ἐκτελεστικὸ ἀπόσπασμα».**

Ἡ προσφορά του ὅμως δὲν σταματᾶ ἐδῶ.

Ὁ Λαὸς μὲ τὴν ψῆφο του τὸν ἔκλεξε ἀντιπρόσωπό του στὸ κοινοβούλιο. Καὶ ὁ Ἀλέξανδρος Παναγούλης, μὲ τὴν ὑπευθυνότητα ποὺ τὸν χαρακτήριζε, ξεκίνησε ἕνα καινούργιο ἀγῶνα. Ἀγῶνα πιὸ δύσκολο καὶ πολὺ πιὸ ἐπικίνδυνο: Μιὰ «πάλη γιὰ ἕνα σταδιακὸ πλησίασμα στοὺς στόχους ἐκείνους ποὺ ἐξυπηρετοῦν τὰ πραγματικὰ συμφέροντα τοῦ Λαοῦ μας, τὰ πραγματικὰ συμφέροντα τῶν Λαῶν . . ».

Ἕλληνικὲ Λαέ, Νειᾶτα τῆς Ἑλλάδας

Σὲ τοῦτο τὸ μαρτυρικὸ τόπο ἡ πάλη γιὰ Λευτεριά - Ἀνεξαρτησία - Δημοκρατία βρίσκει ἀντιμέτωπες καὶ τέλεια ὀργανωμένες τὶς σκοτεινὲς δυνάμεις τῆς ἀντίδρασης.

Στὶς ἐπάλξεις αὐτοῦ τοῦ ἀγώνα, τοῦ δύσκολου μὰ ὡραίου ἔπεσε παλεύοντας πάντα γιὰ τὴν ἀλήθεια - ὁ Ἀλέξανδρος Παναγούλης.

Ἀλλὰ ὅπως μᾶς μηνάει μ' ἕνα ποίημά του:

«Ὁ θάνατος δίνει σ' ἄλλους ζωὴ
Κάποιος γεννιέται.
Μὴ σᾶς πειράζει
Μ' αὐτὸν συνεχίστε
Ὄνειρα πάρτε νέα μορφὴ
Ἡ ζωὴ συνεχίζει».

Ε. ΔΗ. Ν.

Ἑλληνικὴ Δημοκρατικὴ Νεολαία

πράγματα, ὅπως θά ταίριαζε στό βιβλίο τοῦτο.

Τόν τόπο τῆς δολοφονίας ἐπισκέφτηκαν διαδοχικά ὅλοι οἱ ἐκπρόσωποι τῶν ἑλληνικῶν κομμάτων καί σημαίνουσες προσωπικότητες τῆς δημόσιας ζωῆς μας.

Τό ἐρώτημα ἤδη εἶχε τεθεῖ: Ἐπρόκειτο γιά ἐγκληματική ἐνέργεια ἤ γιά τροχαῖο ἀτύχημα;

Ἄσχετα μέ τή βουλευτική του ἰδιότητα ὁ Ἀλέκος εἶχε κιόλας καταχτήσει τή λαϊκή φαντασία κι εἶχε μεταβληθεῖ σ' ἕνα σύμβολο μιᾶς ἀδάμαστης ἀγωνιστικῆς καί ἀσυμβίβαστης ἐπιμονῆς, πού τόν θαύμαζαν ἀκόμη καί οἱ βασανιστές του.

Μέ τήν ἀνεύρεση τῶν «ἀρχείων τῆς Ε.Σ.Α.» εἶχε αναμφισβήτητα δημιουργήσει ἕνα τεράστιο πολιτικό καί ἠθικό θέμα.

Ἦταν ἀγωνιστής καί εἶχε ἀποδείξει ἔμπρακτα πόσο θαρραλέος εἶναι καί πώς οἱ ἀπειλές δέν τόν σταματοῦν καί δέν τόν τρομάζουν, τή στιγμή μάλιστα πού ἑτοιμαζόταν νά φέρει στό φῶς στοιχεῖα πού θά βοηθοῦσαν στήν πολιτική καί ἠθική κάθαρση αὐτοῦ τοῦ τόπου. Καί δυό μέρες πρίν μιλήσει, τό στόμα του κλείνει γιά πάντα.

Σαφέστατα λοιπόν ἐδῶ ἔχουμε τό κλασικό πρότυπο τῆς πολιτικῆς δολοφονίας. Γιατί ἀντίθετα, ἐάν ἐπρόκειτο γιά ἁπλό «τροχαῖο ἀτύχημα» θά ἀποτελοῦσε μιά πολύ περίεργη, μιά πολύ σατανική σύμπτωση. Γιατί τά στοιχεῖα μᾶς πείθουν γιά τήν ὕπαρξη ὀργανωμένου σχεδίου.

●

Γιά ὀργανωμένο σχέδιο μίλησε ὁ ἰατροδικαστής, καθηγητής κος Ντουράντε πού ἀσχολήθηκε μέ τίς ὑποθέσεις ΦΕΛΤΡΙΝΕΛΛΙ καί ΠΑΖΟΛΙΝΙ, ὁ μηχανικός τῆς ΦΙΑΤ Μπιγκόντσι καί ὅλοι οἱ ἄλλοι εἰδικοί πού ἔκαναν πραγματογνωμοσύνη. Γιά ἔγκλημα μίλησε καί ἡ προσωπική του φίλη Ὀριάνα Φαλάτσι.

●

τρα. Ἡ ἀφήγηση κράτησε ἀπό τίς 2 μετά τά μεσάνυχτα μέχρι τίς 6 τό πρωΐ. Ἡ Ὀριάνα καθόταν στό γραφεῖο πού λίγες ὧρες νωρίτερα εἶχε ἐγκαταλείψει ὁ Ἀλέκος Παναγούλης. Οἱ λέξεις ἔβγαιναν ἀπό τά χείλη της ἀργά. Καί, πέρα

ἀπό μιά ἀνθρώπινη ἐξομολόγηση, τό κείμενο αὐτό ἔχει τήν ἀξία ἑνός τρομεροῦ κατηγορητηρίου κατά τῆς Ἐξουσίας, πού ἔκλεψε τή ζωή ἑνός παλικαριοῦ.

●

Τό κείμενο πού ἀκολουθεῖ εἶναι μαγνητοφωνημένη ἀφήγηση τῆς Ὀριάνα Φαλάτσι στόν Κλαούντιο Σέρρα, συνεργάτη τῆς ἐπιθεώρησης «Εὐρωπαῖος» τοῦ Μιλάνου πού ἦρθε στήν Ἀθήνα γιά νά τή συναντήσει. Ἡ ἀφήγηση ἔχει ξεχωριστή σημασία, τόσο γιά ὅσα ἀποκαλύπτονται, ὅσο καί γιά τίς συνθῆκες κάτω ἀπό τίς ὁποῖες ἔγινε. Συναντήθηκαν στό γραφεῖο τοῦ Ἀλέκου Παναγούλη, στήν ὁδό Κολοκοτρώνη, ὅπου ἡ Φαλάτσι ἔμεινε ὅλες τίς μέρες πού ἀκολούθησαν τήν τραγωδία, παρά τίς συμβουλές πού τῆς ἔδιναν νά πάρει μέ-

ΑΘΗΝΑ, Μάϊος.

Ἀντί νά τοῦ στείλω λουλούδια ἔβαλα νά τυπώσουν πέντε χιλιάδες ἀφίσες γιά τήν ἡμέρα τῆς κηδείας του. Ἔβαλα σ' αὐτές τή φωτογραφία του πού μοῦ ἄρεσε περισσότερο, ἕνα ἀπό τά ποιήματά του πού ἀγαπῶ ξεχωριστά, καί μιά φράση πού μοῦ ἦρθε αὐθόρμητα στό νοῦ, ὅταν ἔμαθα ὅτι τόν σκότωσαν, καί πού τώρα ἔχει γίνει σύνθημα, πού τό ἐπαναλαβαίνουν ὅλοι. Ἡ φωτογραφία τόν δείχνει τήν ἡμέρα πού βγῆκε βουλευτής, καί χαμογελᾶ σ' αὐτήν σάν παιδί εὐτυχισμένο, ἐνῶ σηκώνει ψηλά τή γροθιά, σύμβολο νίκης. Τό ποίημα λέει: *«Μήν κλάψεις γιά μένα – Μάθε ὅτι πεθαίνω – Δέν μπορεῖς νά μέ βοηθήσεις – Φύλαξε, ὅμως, αὐτό τό λουλούδι – Αὐτό πού μαραίνεται, σοῦ λέω – Πότισέ το»*. Ἡ φράση, πού τώρα τήν ἐπαναλαμβάνουν ὅλοι, σάν σύνθημα εἶναι ἡ ἑξῆς: Τό 1968 ὁ Ἀλέξανδρος Παναγούλης καταδικάστηκε σέ θάνατο, γιατί ἀναζητοῦσε τήν ἐλευθερία. Τό 1976 ὁ Ἀλέξανδρος Παναγούλης πέθανε, γιατί ἀναζητοῦσε τήν ἀλήθεια καί τήν εἶχε ἀνακαλύψει.

Ξέρεις γιά ποιά ἀλήθεια σοῦ μιλῶ: Γιά τήν ἀλήθεια πού ὅλοι θά θέλαμε νά μάθουμε, στήν Ἰταλία, παραδείγματος χάρη, ὅταν μιλάμε γιά τά σκάνδαλα τῆς CIA, τῆς Λόκχηντ, τῆς SID (τῆς Ἰταλικῆς ΚΥΠ). Αὐτός στήν Ἑλλάδα τή βρῆκε κυρίως στό θέμα τῆς ΕΣΑ καί τῶν εὐθυνῶν γιά τήν εἰσβολή στήν Κύπρο.

Δέν μπορῶ νά σοῦ πῶ πῶς, οὔτε κάτω ἀπό ποιές συνθῆκες. Μπορῶ νά σοῦ πῶ μονάχα ὅτι δέν τήν ἀνακάλυψε τυχαία, ὅτι χρησιμοποίησε ὅλο του τό θάρρος, ὅλη του τήν ἐξυπνάδα, γιά νά πετύχει. Μοῦ μίλησε γι' αὐτήν ἀμέσως, καί τά μάτια του ἔλαμπαν ἀπό παιδιάστικη χαρά. Στή Ρώμη, μοῦ φαίνεται. «Ἄλλο πράγμα ἡ ἔκθεση Πάϊκ, ἄλλο πράγμα ἡ ἔκθεση Τσέρτς», μοῦ εἶπε. Ἦταν κτυπημένα γραμμένα ἀπό τό χέρι τῶν ἐνόχων, καί μέ τίς ὑπογραφές τους. Μέ θαυμασμό καί κατάπληξη τόν ρώτησα: «Μά πῶς θά τά χρησιμοποιήσεις;» Μοῦ ἀπάντησε: «Θά ἐκδώσω ἕνα ἑβδομαδιαῖο περιοδικό. Τό πρῶτο τεῦχος θά ἔχει στό ἐξώφυλλο τή χειρόγραφη ἐπιστολή τοῦ ἀνθρώπου πού εἶναι ὁ πιό ἐκτεθειμένος. Στό δεύτερο τεῦχος ἴσως μέ σταματήσουν. Ἀλλά θά ἔχω ἀποκαλύψει τά σπουδαιότερα».

Γιά ἕνα μήνα δέ συζητούσαμε τίποτε ἄλλο. Τό κύριο πρόβλημα γι' αὐτόν ἦταν νά βρεῖ τά χρήματα πού χρειάζονταν γιά νά βγεῖ τό περιοδικό. Δέν ἦταν ὁ τύπος πού κάνει συμβιβασμούς, τό ξέρεις. Πραγματικά γρήγορα κατάλαβε ὅτι δέ θάβρισκε ποτέ τά χρήματα, ἤ ὅτι δέν θάβρισκε ἀρκετά χρήματα ἔγκαιρως, καί ἔτσι ἀποφάσισε νά δώσει τά «Νέα» ὁρισμένα ντοκουμέντα. Ἦταν τά λιγότερο ἐντυπωσιακά, τά «ὀρεκτικά», νά ποῦμε. Ἦταν ὅμως ἀρκετά γιά νά προκαλέσουν θύελλα, καί στήν ἔκτη συνέχεια ὁ Ἀθέρωφ ἐπενέβη. Ὁ Ἀθέρωφ, ὁ ὑπουργός Ἀμύνης. Ὁ ἐχθρός του. Ὅταν ἄρχισε ἡ δημοσίευση, ὁ Ἀλέκος ἦταν στήν Ἰταλία. Κατά τήν ἄφιξή του, μοῦ εἶπε ὅτι εἶχε ἔρθει γιά νά γράψει ἕνα βιβλίο. Κατάλαβα, ὅμως, ἀμέσως ὅτι ὁ λόγος ἦταν ἄλλος, ὅτι εἶχε ἀνάγκη νά μείνει μερικές ἑβδομάδες μακριά ἀπό τήν Ἑλλάδα, ὅπου ἔνιωθε ὅτι κινδυνεύει.

Δέν τοῦ ζήτησα νά μοῦ τό ἐπιβεβαιώσει αὐτό, γιατί ἤξερα ὅτι δέν τοῦ ἄρεσε νά μέ κάνει νά συμμετέχω στίς ἔγνοιες του καί νά βασανίζομαι. Ἀλλά ἡ πραγματικότητα ἦταν ὁλοφάνερη. Ξενηδοῦσε στά μάτια μου, μέρα μέ τή μέρα. Ἐκεῖνος ἔμενε, φυσικά, στό σπίτι μου. Στήν Ἰταλία, τό σπίτι μου, ἦταν καί δικό του, καί στήν Ἑλλάδα, τό σπίτι του ἦταν καί σπίτι μου ἀπό τόν καιρό πού ἀφέθηκε ἐλεύθερος καί ἔφυγε στό ἐξωτερικό. Ὅταν ἔβγαινα, μοῦ ἔλεγε: «Κλείδωσε τήν πόρτα ἀπ' ἔξω». Ἕνα πρωί, τοῦ ἀπάντησα: «Καί ἄν χρειαστεῖ νά τό σκάσεις;» Ἔδειξε ἀμηχανία καί ὕστερα ἀπάντησε: «Δέν ἔχει σημασία, κλείδωσε». Ἔτσι δέ θά μπῶ στόν πειρασμό νά ἀνοίξω σέ ἐνδεχόμενους ἐπισκέπτες».

Ἦταν νά γυρίσει στήν Ἑλλάδα σέ 30 μέρες. Τήν 30ή, μοῦ εἶπε: «Μπορῶ νά ἀναβάλω τήν ἀναχώρησή μου γιά 24 ὧρες». Τήν ἑπομένη, μοῦ εἶπε: «Μπορῶ νά μείνω ἄλλο ἕνα 48ωρο». Τή μεθεπομένη, μοῦ εἶπε καί πάλι: «Θά μποροῦσα νά μείνω ἄλλη μιά ἑβδομάδα». Τότε βεβαιώθηκα ὅτι στήν Ἑλλάδα κινδύνευε πραγματικά ἡ ζωή του. Ἀλλά δέν τόν παρακάλεσα νά μείνει στήν Ἰταλία. Δέν ἐπέτρεπα ποτέ στόν ἑαυτό μου νά τοῦ δίνει συμβουλές. Ἔπειτα, ἄν τόν συμβούλευα κάτι, αὐτός θά ἔκανε ἀκριβῶς τό ἀντίθετο. Ἦταν ἕνας ἀπ' αὐτούς πού πρέπει νά τούς ἀφήνεις νά πεθάνουν, ἅμα τό ἀποφασίσουν. Γιατί, ἄν τό ἀποφάσισαν, αὐτό σημαίνει ὅτι ἔτσι ἔπρεπε νά γίνει. Εἶχα πάρει ἕνα σκληρό μάθημα, ὅταν ἐκεῖνος ἦταν ἐξόριστος στήν Ἰταλία, τό 1973 καί τό 1974 καί ἀγωνιζόταν ἐναντίον τῶν συνταγματαρχῶν. Κάθε λίγο ἐξαφανιζόταν. Καί σχεδόν πάντοτε ἤξερα ποῦ πήγαινε. Πήγαινε στήν Ἑλλάδα, μέ ἕνα πλαστό διαβατήριο. Ἔβγαινε στό ἀεροδρόμιο τῆς Ἀθήνας, μ' αὐτά τά μουστάκια κι αὐτή τήν πίπα, μέ τά ὁποῖα μποροῦσε νά τόν ἀναγνωρίσει καθένας ἀπό μακριά καί περνοῦσε περήφανα μέσα ἀπό τά δίκτυα τῆς ἀστυνομίας, κάτω ἀπό τά βλέμματα ἐκείνων πού ἤθελαν νά τόν σκοτώσουν.

Γυρνοῦσε πάντα γελαστός. Ὄχι, ἦταν φορές πού γυρνοῦσε μέ κλάματα. Ὅπως τότε, πού εἶχε βρεῖ ὅλες τίς πόρτες κλειστές. Αὐτοί, πού τώρα ἀποκαλοῦν τούς ἑαυτούς τους «φίλους» του, καί χύνουν κροκοδείλια δάκρυα, ἐκμεταλλευόμενοι τό θάνατό του (ὅπως ὁ Παπανδρέου, πού ὁ Ἀλέκος δέν τόν ἐκτιμοῦσε, καί πού, τώρα πού ἐκεῖνος εἶναι νεκρός, αὐτός θέλει νά τόν οἰκειοποιηθεῖ), δέν τοῦ ἄνοιγαν καί τόν ἔδιωχναν λέγοντας: «Ἔξω οἰκογένεια». Γύρισε ἀκόμη καί ἀπό τήν Ἰσπανία, ὅπου πῆγε μ' ἕνα πλαστό διαβατήριο, γιά νά βοηθήσει τήν ἀντίσταση ἐναντίον τοῦ Φράνκο. Πάντα γυρνοῦσε. Κι αὐτή τή φορά δέ γύρισε. Τήν ἡμέρα τῆς κηδείας του ἦταν νά συναντηθοῦμε στή Ρώμη. Θά ἔφερνε τίς φωτοτυπίες τῶν ντοκουμέντων, γιά νά τίς φυλάξει σέ σίγουρο μέρος στή Δυτική Εὐρώπη. Θά μοῦ ἔλεγε ἐπίσης ὅ,τι δέν μποροῦσε νά μοῦ πεῖ ἀπό τό τηλέφωνο. Εἶναι αὐτονόητο ὅτι ἀπό τό τηλέφωνο ἔμαθα ἀρκετά. Ἀπό τή στιγμή πού γύρισε στήν Ἀθήνα καί ἄρχισε νά γράφει τό βιβλίο του, οἱ ἀπειλές ξανάρχισαν.

Στά τέλη Ἀπριλίου, τοῦ τηλεφώνησα στήν Ἀθήνα ἀπό

τή Νέα Ύόρκη. Τόν ρώτησα: «Πώς πάει;» Μοῦ ἀπάντησε: «Πολύ ἄσχημα». «Γιατί;» «Εἶμαι πολύ, πολύ λυπημένος καί πολύ, πολύ ἀνήσυχος». Γιά νά τόν διασκεδάσω, τοῦ εἶπα ὅτι οἱ Ἰταλοί φασίστες μέ «καταδίκασαν σέ θάνατο». Εἶπα «νά τόν διασκεδάσω», γιατί συνηθίζαμε νά περιορίζουμε τή σημασία αὐτῶν τῶν πραγμάτων, νά τά παίρνουμε στ' ἀστεία. Ὅμως ἐκεῖνος ἀντέδρασε διαφορετικά. «Καί μένα», μοῦ ἀπάντησε. Τοῦ εἶπα, προσπαθώντας νά κάνω χιοῦμορ: «Οἱ Ἰταλοί φασίστες;». «Ὄχι, οἱ ντόπιοι», εἶπε ἐκεῖνος. «Γιά τά ντοκουμέντα;» τόν ξαναρώτησα. «Ναί. Ἀλλά δέ θέλω νά στά πῶ τώρα. Θά μιλήσουμε γι' αὐτά στή Ρώμη».

Ἀπό τή Νέα Ὑόρκη τοῦ τηλεφώνησα πάλι τή μέρα πού ἔφευγα γιά νά ξαναγυρίσω στήν Ἰταλία. Ἦταν Παρασκευή, 30 Ἀπριλίου, λίγες ὧρες πρίν ἀπό τό θάνατό του. Ἦταν ἕνα σύντομο τηλεφώνημα, πού ἔφτανε ὅμως γιά νά μέ κάνει νά καταλάβω ὅτι τά πράγματα δέν πήγαιναν καλύτερα. Ὁ τόνος τῆς φωνῆς του ἦταν περίεργος. Ὄχι, δέν ἦταν περίεργος. Ἔδειχνε λύπη. Ὄχι, ὄχι λύπη. Παραίτηση. Ὅταν τόν ρώτησα ἄν συνεχίζονταν οἱ ἀπειλές, ἀπάντησε: «Καί βέβαια!». Ἕνα ρίγος διέτρεξε τό σῶμα μου. Ψιθύρισα: «Πρόσεχε». Μέ φωνή πού ἔδειχνε λύπη, ὄχι παραίτηση, μοῦ ἀπάντησε: «Ὅμως, ἄν θέλουν νά τό κάνουν, θά τό κάνουν». Τό ἑπόμενο πρωινό ἤμουνα στή Ρώμη. Σκέφτηκα νά τόν εἰδοποιήσω γιά νά ἐπιβεβαιώσουμε τό ραντεβού τῆς Τετάρτης. Ἄπλωσα τό χέρι μου νά πιάσω τό ἀκουστικό καί πρίν τό σηκώσω τό τηλέφωνο χτύπησε. Ἦταν ὁ ἄλλοτε δικηγόρος τοῦ τέως Βασιλιά Κωνσταντίνου, πού τόν εἶχα γνωρίσει πρίν ἀπό τρία χρόνια, μέ ἀφορμή μιά συνέντευξη πού δέ δόθηκε. Φαινόταν ἀναστατωμένος. Μοῦ εἶπε, μοῦ φώναξε μᾶλλον: «Τί μπορεῖτε νά μοῦ πεῖτε γιά τό θάνατο τοῦ Παναγούλη;». Κατά παράδοξο τρόπο ἔμεινα ἤρεμη. Τοῦ ἀπάντησα ἀνόητα: «Ὁ Παναγούλης εἶναι πολύ καλά. Μίλησα μαζί του πρίν ἀπό λίγο». Καί κεῖνος πρόσθεσε: «Ὄχι, ὄχι, φαίνεται ὅτι εἶναι νεκρός. Σ' ἕνα αὐτοκινητιστικό ἀτύχημα».

Πέταξα τό τηλέφωνο. Τά χέρια μου ἦταν παγωμένα, οἱ παλάμες μου ἱδρωμένες, μ' ἐκεῖνα τά κρύα καί ἱδρωμένα χέρια σχημάτισα δυό ἀριθμούς: ἕναν τοῦ Μιλάνου κι ἕναν τῆς Ρώμης. Ἀπό τό Μιλάνο μοῦ εἶπαν, ὅτι ἡ πληροφορία ὑπῆρχε, ἀλλά τό ραδιόφωνο δέν τήν εἶχε ἐπιβεβαιώσει. Ἀπό τή Ρώμη

μοῦ ἀπάντησαν: «Μιά στιγμή, τώρα ἀκριβῶς ἐλέγχουμε τήν πληροφορία». Ἦταν οἱ συντάκτες τοῦ Πρακτορείου Ἄνσα. Ἀφοῦ διασταύρωσαν τήν πληροφορία εἶχαν τήν ἀπάντηση: «Ναί, δυστυχῶς, εἶναι ἀλήθεια». Ἀμέσως κάλεσα ταξί κι ἔτρεξα πάλι στό ἀεροδρόμιο. Ἔτσι ὅπως ἤμουν ντυμένη ἐκείνη τή στιγμή καί χωρίς ἀποσκευές. Στό ἀεροπλάνο ἦσαν ὅλοι εὐγενικοί. Μοῦ ἔδωσαν μιά θέση μακριά ἀπό τούς ἄλλους γιά νά μπορέσω νά κλάψω, ὅπως ὑποθέτω. Ὅμως κάτι τέτοιο δέν ἔγινε. Ἔκλαψα ἀργότερα, ὅταν ἤμουν ἐντελῶς μόνη. Κι ἐκεῖνος ἔτσι ἔκανε.

Στό ἀεροδρόμιο τῆς Ἀθήνας μέ περίμεναν οἱ φίλοι του. Ὑπῆρχαν καί φωτογράφοι πού μέ βομβάρδιζαν μέ τά φλάς. Κι ἐγώ ντρεπόμουν, ἔνιωθα γελοία. Μέ τούς φίλους ἀνεβήκαμε βιαστικά στό αὐτοκίνητο γιά νά κατευθυνθοῦμε στό νεκροταφεῖο. Σέ κάποιο σημεῖο τοῦ δρόμου πού ὁδηγεῖ στήν πόλη εἴδαμε κόσμο συγκεντρωμένο. Ρώτησα γιατί... «Ἐκεῖ συνέβη», μοῦ ἀπάντησαν. Ζήτησα νά σταματήσουν καί πέρασα ἀνάμεσα στόν κόσμο. Γρήγορα μετάνιωσα γιατί πολλοί ἄρχισαν νά μουρμουρίζουν: «Ἡ Φαλάτσι, ἡ Φαλάτσι». Τό μέρος ἦταν κλεισμένο ἀπό ἕνα κορδόνι ἀστυνομικῶν καί πίσω ἕνα κιγκλίδωμα ἀπό σιδερικά, πράσινου χρώματος.

Δυό ὄργανα μέ σταμάτησαν μέ τή βιαιότητα πού χαρακτηρίζει τούς ἀστυνομικούς, πιάνοντάς με ἀπό τή μέση. Δέ θυμᾶμαι καλά ὅ,τι συνέβη ἀλλά οἱ φίλοι λένε, ὅτι ἔριξα ἀρκετά μακριά τόν ἄλλο. Κατόπιν πλησίασα σέ κεῖνον τόν πράσινο σωρό, σέ ἀπόχρωση μπιζελιοῦ. Ἦταν ἡ Ἀνοιξη του, ἡ Φιατ του. Τήν ὀνόμαζε Ἄνοιξη, γιατί εἶχε ἕνα γλυκό πράσινο ἀνοιξιάτικο χρῶμα.

Τήν εἶχε ἀγοράσει πρίν λίγο καιρό. Τήν εἶχε διαλέξει πράσινη «ὅπως ἡ Ἄνοιξη», γιατί μ' αὐτό τό χρῶμα δέν ὑπῆρχε ἄλλη Φιάτ στήν Ἀθήνα. Ἔτσι ἦταν εὔκολο ν' ἀναγνωρίσει κανείς καί ἀπό μακριά τό αὐτοκίνητο τοῦ Ἀλέκου. Ξαφνικά τό θυμήθηκα. Θυμήθηκα ἀκόμη καί κάτι ἄλλο πού μοῦ εἶχε πεῖ ἀπό τό τηλέφωνο. «Κάποιος πού μέ ἀγαπᾶ πολύ, μέ ἀκολουθεῖ συχνά τό βράδυ, ὅταν ἐπιστρέφω στό σπίτι μέ τήν Ἄνοιξη. Ξέρεις, ἡ Ἄνοιξη διακρίνεται καί στό σκοτάδι».

Ἐδῶ καί τρία χρόνια περίμενα, θέλω νά πῶ ἔτρεμα αὐτή τή στιγμή. Ἐδῶ καί τρία χρόνια ἔλεγα στόν ἑαυτό μου: ἀργά ἤ

γρήγορα θά συμβεῖ. Ὁρισμένοι ἄνθρωποι γεννιοῦνται μέ μιά μοίρα ἀπό τήν ὁποία δέν μποροῦν νά ξεφύγουν... Πάντα ἦταν τυχερός. Εἶχε γλιτώσει ἀπό τήν ἐκτέλεση, εἶχε ἐπιζήσει ἀπό τά ἀπάνθρωπα βασανιστήρια. Καί εἶχε γίνει ποιητής, ἀκριβῶς ἐξαιτίας αὐτῶν τῶν βασανιστηρίων. Εἶχε βγεῖ μετά πέντε χρόνια, ἀπό μιά φριχτή φυλακή, ὅπου φαινόταν, ὅτι θά ἔμενε γιά ὅλη του τή ζωή ἤ θά πέθαινε ἐκεῖ μέσα. Εἶχε βγεῖ σῶος ἀπό παγίδες καί ἀπόπειρες. Εἶχε ἐκλεγεῖ βουλευτής στήν ἐπέτειο τῆς θανατικῆς καταδίκης του. Ἦταν ἀγαπητός, σεβαστός, χαϊδεμένος ἀπό μερικούς μέχρι τό ἔπακρο. Ἀλλά ἐγώ δέν ἔτρεφα αὐταπάτες. Ἔστω καί συγκεχυμένα ἔνιωθα ὅτι ἀργά ἤ γρήγορα ἡ μοίρα του θ' ἄλλαζε. Ὅτι ἀκριβῶς ἐπειδή εἶχε τόση τύχη, θά τήν ἔχανε αἰφνίδια, ἀπό κάποιο χτύπημα, ἀπό κάποιο παραλογισμό πού γι' αὐτόν ἦταν ἡ φυσιολογική πιά στάση. Καί δέν ἔκανε τίποτα γιά ν' ἀποφύγει κάτι τέτοιο. Προκαλοῦσε κάθε μέρα τή μοίρα του γιά νά καταλήξει δολοφονημένος. Τό οργισμένο θάρρος του, ἡ ἄρνησή του γιά συμβιβασμούς, ὁ ἀτελεύτητος πόλεμος πούχε ἀνοίξει μέ τούς ἰσχυρούς, τούς δειλούς, τούς ὑποκριτές, δέν εἶχε γνωρίσει ποτέ ἀνακωχή. Ἀντί νά κατευνάσει τόν ἐνθουσιασμό πού τοῦ εἶχε κοστίσει τόσα βάσανα, μόλις βρέθηκε ἐλεύθερος, ξεκίνησε ἀπό τήν ἀρχή. Ἀκριβῶς, ὅπως μέ μιά τίγρη πού νομίζεις ὅτι τῆς ἔκοψες τά νύχια, ἀλλά πού αὐτά ,ξαναφυτρώνουν πιό μεγάλα, πιό γερά.

Ἴσως δέν μπορῶ νά ἐκφραστῶ. Δέ βρίσκομαι σέ ἠρεμία, ὅπως βλέπεις. Ἔχω νά κοιμηθῶ τέσσερις μέρες... Ἐκεῖνο πού θέλω νά σοῦ ἐξηγήσω εἶναι δύσκολο, ἀλλά μπορῶ νά στό συνοψίσω ἔτσι: δέν ὑπάρχει ἔκπληξη μέσα μου. Ἡ μάλλον, ὑπάρχει μιά ἔκπληξη. Πῶς δέ βρίσκομαι κι ἐγώ σέ κάποιο θαλαμίσκο τοῦ ψυγείου σ' αὐτό τό νεκροτομεῖο. Καί δέν εἶμαι βέβαιη ὅτι αἰσθάνομαι ἄνετα. Αὐτές καί τόσες φορές, πού ἤμασταν μαζί, δέ μᾶς παρακολούθησε κάποιο αὐτοκίνητο γιά νά μᾶς σκοτώσει. Ἡ πρώτη φορά ἦταν τό Σεπτέμβρη τοῦ 1973, δώδεκα μέρες ἀφότου εἶχε ἀποφυλακιστεῖ ἀπό τό Μπογιάτι. Στήν οὐσία εἶχα μετακομίσει στήν Ἀθήνα. Ὄχι μόνο γιατί μοῦ τόχε ζητήσει ὁ ἴδιος, ὄχι μόνο γιατί ἤθελα νά βρίσκομαι κοντά του, ἀλλά καί γιατί νόμιζα ὅτι τόν βοηθάω μέ τήν παρουσία μου. Θέλω νά πῶ τοῦτο: Θά ἀπέφευγαν νά τόν σκοτώσουν ἐάν θά ἔπρεπε παράλληλα νά σκοτώσουν καί μένα. Ἀπό τότε ἤθελαν νά τόν

Ἡ τραγική μάνα τοῦ Ἀλέκου, κα Ἀθηνᾶ Παναγούλη, μαζί μέ τήν Ὀριάνα Φαλάτσι, μπροστά στό φέρετρο τοῦ γιοῦ της.

δολοφονήσουν. Καί πῶς δολοφονεῖται ἕνας ἄνθρωπος γύρω ἀπό τόν ὁποῖο ἔχει ὑφανθεῖ ἡ κωμωδία τῆς ἐπιείκειας, τῆς «ἀπελευθέρωσης»; Μ' ἕνα ἀτύχημα, ἀκριβῶς.

Ἔμενα στό σπίτι του, στή Γλυφάδα. Κάποια μέρα ἐξέφρασα τήν ἐπιθυμία νά γνωρίσω τήν Κρήτη Μ' ἐπῆγε. Ἐκεῖ τοὖπα ὅτι ἤθελα νά ἐπισκεφτῶ τό Ἀνάκτορο τῆς Κνωσοῦ. Μᾶς γύρισε ἀπ' ἐκεῖ κάποιος φίλος του δικηγόρος. Ὁ δρόμος γιά τό Ἡράκλειο εἶναι φαρδύς ἀσφαλτοστρωμένος, μέ τέσσερις λωρίδες. Γρήγορα ἀντιληφθήκαμε ὅτι κάποιο αὐτοκίνητο μᾶς παρακολουθοῦσε, μέ δύο τύπους μέσα πού 'μοιαζαν ἀστυνομικοί. Πρέπει νά ξέρεις ὅτι οἱ ἀστυνομικοί ἔχουν μιά ξεχωριστή φάτσα. Σ' ὅλο τόν κόσμο. Δέν καταλαβαίνω γιατί στό σύγγραμμα τοῦ Λομπρόζο δέν ὑπάρχει ἰδιαίτερο κεφάλαιο πού νά περιγράφει τά χαρακτηριστικά τοῦ ἀστυνομικοῦ. Τούς ἀναγνωρίζω ἀμέσως ἀπό τή φάτσα καί τά παπούτσια. Ἀκόμη καί γιατί μέ εἶχε διδάξει ὁ Ἀλέκος.

Τό αὐτοκίνητο αὐτό μᾶς ἀκολουθοῦσε καί πότε πότε ἀνέπτυσσε ταχύτητα καί ριχνόταν ἐναντίον μας. Μολονότι ὑπῆρχαν τέσσερις λωρίδες στό δρόμο. Ἐμεῖς καταφέρναμε νά τούς ἀποφεύγουμε, ἀναπτύσσοντας μεγαλύτερη ταχύτητα, ἀλλά σέ κάποιο σημεῖο ἐκεῖνοι κατάφεραν νά μᾶς διπλαρώσουν ἀπό τά ἀριστερά καί νά μᾶς σπρώχνουν πρός τό βάραθρο. Συνεχίσαμε ἔτσι ἐπί μιά ὥρα. Σωθήκαμε, ὡς ἐκ θαύματος, ἀπό ἕνα περιπολικό τῆς ἀστυνομίας. Μέσα ἦταν δύο ἀστυνομικοί μέ στολή. Ἐρχόταν ἀπό τήν ἀντίθετη κατεύθυνση. Τό κάλεσα, κάνοντας μέ τό χέρι σινιάλο. Μᾶς ἔφτασε σύντομα. Ἐμᾶς ἀναζητοῦσε. Κι ἔτσι μᾶς προστάτευσε χωρίς νά ξέρει τό πλῆρωμα ποιά ἀκριβῶς προστασία μᾶς ἔδωσε.

●

Γιά ὀργανωμένο σχέδιο δολοφονίας μίλησε κι ὁ ἑλληνικός λαός καί ἡ ἑλληνική νεολαία πού ἄλλωστε εἶχε συνηθίσει σέ τέτοιου εἴδους «τροχαῖα ἀτυχήματα».

Ὁ χαμός τοῦ Ἀλέκου πάγωσε καί τήν πρωτομαγιάτικη συγκέντρωση πού γινόταν στό Πεδίο τοῦ Ἄρεως.

«Ὁ Παναγούλης ζεῖ», «Ὁ λαός δέν ξεχνᾶ, ὀργανώνεται νικᾶ».

Μέ τίς κραυγές αὐτές ὑποδέχτηκαν οἱ χιλιάδες συγκεν-

τρωμένοι, τήν ἐπίσημη ἀναγγελία τοῦ θανάτου τοῦ Ἀλέκου.

Ὁ ἐκπρόσωπος τῆς Ε.Δ.Η.Ν., φανερά συγκινημένος, εἶπε, μεταξύ τῶν ἄλλων:

«Ἕλληνες καί Ἑλληνίδες,

Ὁ Ἀλέξανδρος Παναγούλης εἶναι νεκρός. Σέ τροχαῖο ἀτύχημα μᾶς εἶπαν, ὅτι ἔπεσε, ἀλλά ὅμως ἐσύ Ἑλληνικέ Λαέ εἶσαι μαθημένος σ' αὐτοῦ τοῦ εἴδους τά τροχαῖα ἀτυχήματα. Τάχεις δεῖ. Σοῦ εἶναι γνωστοί οἱ ἔνοχοι, ξέρεις καί τήν αἰτία. Τήν ἔμαθες τήν ἀφορμή μέ τόν Λαμπράκη, τόν Μανδηλαρᾶ καί πλῆθος ἄλλων ἀγωνιστῶν.

Ὁ Ἀλ. Παναγούλης ὅμως, δέν πέθανε. Ζεῖ, ἔζησε καί θά ζεῖ μέσα στίς καρδιές μας, μέσα στό πνεῦμα μας, σάν φωτεινό παράδειγμα.

Ἄς βροντοφωνάξουμε ὅπως θά ἤθελε Ἐκεῖνος.

Ζήτω ἡ Ἐλευθερία

Ζήτω ἡ Δημοκρατία».

●

Ἄς παρακολουθήσουμε τί γράφει ὁ Γκουίντο Τσιόφφι στήν ἐφημερίδα «Ἐλευθεροτυπία» (3.5.76) γιά τίς πρῶτες ἀντιδράσεις μετά τό τραγικό γεγονός:

Κι ἐνῶ αὐτά συνέβαιναν στά ἀνατολικά προάστια ἡ ΕΔΗΝ δραστηριοποιόταν στήν Ἀθήνα, σπασμωδικά καί κεραυνοβολημένη στήν ἀρχή – μεθοδικά στή συνέχεια. Ὁ Γκουίντο Τσιόφφι παρακολούθησε ἀπό κοντά τά γεγονότα καί γράφει τό «χρονικό» τους:

10.00: Μέσα ἀπό τήν ἀστυνομοκρατούμενη («διά τήν ἀποφυγήν τυχόν ἐπεισοδίων») Ἀθήνα, ὁμάδες φοιτητῶν πού εἶχαν συγκεντρωθεῖ στά Προπύλαια τοῦ Πανεπιστημίου, φτάνουν στήν πανεργατική συγκέντρωση, στό Πεδίο τοῦ Ἄρεως. Τά πανώ εἶναι ξεδιπλωμένα, κάποιος προσπαθεῖ νά «ρίξει» συνθήματα, ἀλλά τό νέο τοῦ θανάτου τοῦ Ἀλέκου Παναγούλη, ἔχει παγώσει ὅλο τόν κόσμο καί τά συνθήματα βγαίνουν μουδιασμένα, ἄτονα. Ἀντίθετα, ὁμάδες τῶν 5 – 10 ἀτόμων, κάνουν «πηγαδάκια» συζητώντας τό θέμα.

Κύριο ἐρώτημα, πού βγαίνει ἀπ' ὅλα τά στόματα: ἀτύχημα ἤ «ἀτύχημα»; Ἡ ἔλλειψη πληροφορήσεως πέρα ἀπό τή λακω-

νική πρώτη έπίσημη ανακοίνωση, κάνει νά κυκλοφοροῦν οἱ πιό απίθανες φῆμες, πού αναλύονται έξονυχιστικά ένώ από τά μεγάφωνα ακούγονται – μάταια – οἱ ὁμιλητές.

Ὕστερα ἀπό λίγο κυκλοφορεῖ ἀπό στόμα σέ στόμα, καί τό γεγονός τοῦ θανάτου τοῦ Σιδέρη Ἰσιδωρόπουλου, τῆς ὀργανώσεως Κ.Ο. ΜΑΧΗΤΗΣ. Ἀνοιχτά πιά, ὅλοι ἐκφράζουν τό ἐρώτημα: ἄν καί τά δύο γεγονότα εἶναι δολοφονίες ποῦ πᾶμε;

11.30: Ἀπό τά μεγάφωνα μιά φωνή σπασμένη στή συγκίνηση, πού ἀνήκει σέ μέλος τῆς ΕΔΗΝ, ἀναγγέλλει ὅτι: «Ὁ Ἀλέκος Παναγούλης πέθανε». Αὐθόρμητο τό σύνθημα ἀπό χιλιάδες στόματα: «Ὁ Παναγούλης ζεῖ» θυμίζει παλιότερες ἐποχές, καί ἐντείνει τόν παραλληλισμό μέ τή δολοφονία τοῦ Λαμπράκη τό 1962.

Ὁ ἐκπρόσωπος τῆς ΕΔΗΝ, διαβάζει, πάντα ἀπό τό μικρόφωνο, τήν πρώτη ἀνακοίνωση τῆς ὀργανώσεώς του. Σέ κάποιο σημεῖο λέει: «... Σκοτώθηκε σέ τροχαῖο ἀτύχημα...». Ταυτόχρονα, ἀπό μυριάδες στόματα, βγαίνει τό σύνθημα «Ὄχι στή νέα τρομοκρατία», πού δείχνει καλύτερα ἀπό κάθε ἄλλο, τί συμπέρασμα βγάζει ὁ λαός ἀπό τά γεγονότα. Φωνές ἀκούγονται «κάτω τό παρακράτος» καί κανένας δέ φαίνεται νά πείθεται ὅτι ἦταν ἀτύχημα.

14.30: Στήν ὁδό Κολοκοτρώνη 12, κάτω ἀπό τά γραφεῖα τῆς ΕΔΗΝ, βρίσκεται ἕνα μπλέ Φίατ τῆς Ἀσφάλειας (ἀπό ἐκεῖνα πού ἀγοράστηκαν καί χρησιμοποιήθηκαν τόν καιρό τῆς δικτατορίας), μέ τρεῖς κυρίους ντυμένους πολιτικά πού παρακολουθοῦν μέσα ἀπό τά ἀπαραίτητα μαῦρα γυαλιά ποιός μπαίνει καί ποιός βγαίνει.

Στά γραφεῖα, μέσα ἀπό τήν ὀμίχλη τοῦ καπνοῦ, μάτια κόκκινα ἀπό τό κλάμα, πρόσωπα κατσουφιασμένα καί μιά ἐρώτηση στά χείλια ὅλων: Ποιός σκότωσε τόν Ἀλέκο. Κάποιος, πιό ψύχραιμος, προσπαθεῖ νά κανονίσει μερικά πρακτικά ζητήματα ἀπό τό τηλέφωνο. Τελειώνει τή συνδιάλεξη καί ἀναγγέλλει:

– Ὁ Ἀλέκος θά μπεῖ σέ ψυγεῖο. Ὁ Ἰατροδικαστής... ἀρνεῖται νά κάνει ταρρίχευση γιατί φοβᾶται ὅτι μπορεῖ νά καταστρέψει πολύτιμα στοιχεῖα, ἀφαιρώντας τά σπλάχνα.

Ἔρχεται ἡ εἴδηση ὅτι ὁ βουλευτής Μπαντουβᾶς μιλώντας στό Ἡράκλειο κατήγγειλε ὅτι πρόκειται γιά πολιτική δολοφονία. Κανείς δέ φαίνεται διατεθειμένος νά ἐκφράσει ἀντίθετη ἄποψη.

15.00: Στά κεντρικά γραφεία τῆς ΕΔΗΝ, στήν Ἀκαδημίας. Μετά ἀπό πρόσκληση τῆς ὀργανώσεως ἔχουν ἔρθει κιόλας μιά ἀντιπροσωπεία τῆς νεολαίας τοῦ ΠΑΣΟΚ καί ἕνας ἀπό τήν ΚΝΕ. Περιμένοντας καί τίς ἄλλες νεολαῖες, κάποιος προσπαθεῖ νά ἀνοίξει μιά συζήτηση, γιά νά περάσει ἡ ὥρα. Ἡ προσπάθεια πέφτει στό κενό, ὅταν κάθε φράση φέρνει ἕνα κῦμα νευρικοῦ γέλιου ἀμηχανίας. Τά παιδιά τῆς ΕΔΗΝ δηλώνουν ἀπερίφραστα ὅτι δέν πρόκειται ποτέ νά πιστέψουν τήν ἐκδοχή τοῦ ἀτυχήματος. Κάποιος θυμᾶται ὅτι δυό τρεῖς μέρες πρίν σκοτωθεῖ, ὁ Παναγούλης, εἶχε ἐκφράσει τό φόβο ὅτι μέχρι τή Δευτέρα θά εἶναι νεκρός. Τό ἴδιο εἶχε πεῖ καί σέ ἄλλο στέλεχος τῆς ΕΔΗΝ. Τό συμπέρασμα βγαίνει ἀμέσως: τόν εἶχαν ἀπειλήσει.

15.30: Οἱ ἄλλες νεολαῖες δέν ἔχουν ἔρθει ἀκόμα. Τό τηλέφωνο χτυπᾶ συνεχῶς, εἶναι πολίτες ἀπ' ὅλη τήν Ἑλλάδα, πού προσπαθοῦν νά μάθουν κάτι περισσότερο ἀπό τήν ἐπίσημη ἀνακοίνωση. Ὁ θυρωρός ἔχει ἀνέβει γιά 8η τουλάχιστον φορά, φωνάζοντας ὅτι τό κτίριο ἔπρεπε νά εἶχε κλείσει ἀπό τή μία. Στό τέλος φεύγει καί ἀκούγεται νά λέει: «Μά δέν μποροῦσαν νά τόν σκοτώσουν ἄλλη μέρα;». Κανείς δέν ἔχει διάθεση νά «στήσει καυγᾶ» μαζί του.

16.00: Πληροφορίες ἀπό βουλευτές τῆς ΕΔΗΚ, τονίζουν μερικά στοιχεῖα πού μποροῦν νά χαρακτηριστοῦν τουλάχιστον ὕποπτα στό ἀτύχημα. Ἡ ΕΔΗΝ ζητάει ὅποια ἄλλη νεολαία μπορεῖ, νά στείλει ἐκπροσώπους της νά φυλάνε τό αὐτοκίνητο τοῦ Παναγούλη ἀπό τυχόν ἀπόπειρες ἐξαφανίσεως στοιχείων. Ρυθμίζεται ἀμέσως.

Ὁ θυρωρός κλείδωσε τήν ἐξώπορτα καί πῆγε γιά ὕπνο. Ἡ νεολαία ΠΑΣΟΚ προσφέρει τά δικά της γραφεία γιά νά πραγματοποιηθεῖ ἡ συνάντηση. Φεύγουν ὅλοι μαζί ἀφήνοντας στήν ἐξώπορτα ἕνα σημείωμα γιά ὅσους ἔρθουν ἀργότερα.

17.00: Μέ μόνες ἀπουσίες τήν ΟΝΝΕΔ καί τήν ΕΧΟΝ πού δέν μπόρεσαν νά εἰδοποιηθοῦν, ὅλες οἱ νεολαῖες τῶν κομμάτων τῆς Βουλῆς ἔχουν συγκεντρωθεῖ στά γραφεῖα τοῦ ΠΑΣΟΚ. Θέμα τῆς συζητήσεως ἡ ἔκδοση κοινῆς ἀνακοινώσεως. Ἡ κουβέντα τραβάει σέ μάκρος καθώς ἡ ΕΔΗΝ ἐπιμένει ὅτι πρόκειται γιά δολοφονία καί θέλει νά περιληφθεῖ αὐτό στήν ἀνακοίνωση. Οἱ ὑπόλοιποι ὑποστηρίζουν ὅτι ἐκτός ἀπό τίς προσωπικές – ὑποκειμενικές – ἐκτιμήσεις, δέν ὑπάρχουν ἀκόμα στοιχεῖα πού νά ἐπιτρέπουν νά διατυπωθεῖ τέτοια κατηγορία. Στό μεταξύ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΝΕΟΛΑΙΑ
ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΤΥΠΟΥ

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΤΥΠΟ

Τό 'Εθνικό Συμβούλιο τῆς Ε.ΔΗ.Ν σέ συνεδρίαση του κατόπιν συνεννοήσεως μέ τήν Οἰκογένεια Παναγούλη καθόρισε τό πρόγραμμα τῆς Ταφῆς τοῦ τραγικοῦ Γενικοῦ Γραμματέα της ΔΑΕΚΟΥ:

I. 'Η σωρός του θά ἐκτεθεῖ σέ λαϊκό προσκύνημα στήν Μητρόπολη ἀπό τίς 09.00-04.00μ.μ.
2. Τιμητική φρουρά θά ἐναλάσσεται ἀπό όλες τίς νεολαῖες καί ἀπό ἐκπρόσωπους τῶν 'Αντιστασιακῶν 'Οργανώσεων.
3. 'Η νεκρώσιμη ἀκολουθία θά ἀρχίσει στίς 5.00μ.μ
4. Στό χῶρο τῆς ἐκκλησίας ἔχουν προβλεθεῖ οἱ θέσεις γιά τούς συγγενεῖς, τούς ἐπίσημους, τίς ξένες ἀντιπροσωπεῖες καί τούς στενούς συνεργάτες του.
5. 'Η πομπή θά κατευθυνθεῖ ἀπό τήν Μητρόπολη πρός τό Πρῶτο Νεκροταφεῖο, πού παραχωρήθηκε τάφος ἀπό τόν Δήμο 'Αθηναίων.
6. Τήν περιφρούρηση τῆς πομπῆς ἀνέλαβαν οἱ νεολαῖες.
7. Τήν σωρό θά πλαισιώνουν ἐπίσης δεξιά καί ἀριστερά ἐκπρόσωποι τῶν διαφόρων νεολαίων καί τῆς Ε.Φ.Ε.Ε.
8. 'Η σωρός θά ἀκολουθεῖται ἀπό τήν οἰκογένεια του καί ἀπό ἄμεσους ἀντιστασιακούς συνεργάτες του, τούς ἐπίσημους καί τούς ἐκπροσώπους ξένων χωρῶν.
9. 'Η μεταφορά τῆς σωροῦ θά γίνη ἀπό τό Νεκροτομεῖο διά τῶν ὁδῶν Μικρᾶς 'Ασίας Παπαδιαμαντοπούλου-Βασ. Σοφίας-"Οθωνος Μητροπόλεως-Ναός.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ___________ & ΠΑΡΑΚΛΗΣΗ

Γιά λόγους στενότητος χώρου καί ἀποφυγῆς συνωστισμοῦ δέν θά εἶναι δυνατή ἡ εἴσοδος τῶν παρακολουθούντων τήν κηδεία ἐντός τοῦ Νεκροταφείου. Θέλουμε νά κατανοήσετε τήν παράκληση αὐτή καί σᾶς Εὐχαριστοῦμε.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΝΕΟΛΑΙΑ Ε.ΔΗ.Ν.

ἔρχεται ἡ εἴδηση ὅτι θά φτάσουν σέ λίγο δύο Ἰταλοί γιατροί, προσκεκλημένοι τῆς οἰκογένειας Παναγούλη, γιά νά παραστοῦν στή νεκροψία. Τελικά, τό κοινό ἀνακοινωθέν ἐκφράζει ἁπλῶς τή θλίψη γιά τό χαμό τοῦ ἀγωνιστή Παναγούλη καί ζητεῖ νά ριχτεῖ ἄπλετο φῶς στίς συνθῆκες τοῦ θανάτου του.

Ἐνῶ τό ἀνακοινωθέν δακτυλογραφεῖται, οἱ ἐκπρόσωποι τῆς ΕΔΗΝ παρουσιάζουν ἕνα - ἕνα τά στοιχεῖα πού συνηγοροῦν – κατ' αὐτούς – στήν ἐκδοχή τῆς δολοφονίας. Οἱ ἄλλες ὀργανώσεις κρατοῦν σημειώσεις, γίνεται μιά μικροσυζήτηση, ἀλλά κανείς δέν μπορεῖ νά ἀρνηθεῖ ὅτι ὑπάρχουν πολλά σκοτεινά σημεῖα. Ὅπως τονίζει κάποιος: «Ἔχουν γίνει τόσα «τροχαῖα δυστηχήματα» πού κανείς ποτέ δέ θά μπορέσει νά ἀφαιρέσει κάθε ἀμφιβολία».

Κατά τίς 7 τό βράδι, ἕνας ἕνας, ὅλοι φεύγουν γιά τίς ὀργανώσεις τους. Μόνη ἐξαίρεση τά παιδιά τῆς ΕΔΗΝ., πού δέν μποροῦν νά συνέλθουν ἀπό τό σόκ. Τελικά, σάν φόρο τιμῆς – καί ὑποχρέωση τιμῆς – γιά τό νεκρό φίλο τους, ἀποφασίζουν νά πάνε νά ξενυχτήσουν δίπλα στό αὐτοκίνητό του, γιά νά μήν τό πειράξει κανείς. Κι ἄς εἶναι νησιωτικοί καί ταλαιπωρημένοι ὅλη μέρα.

●

Τό Ὑπουργεῖο Δημοσίας Τάξεως, λίγες ὧρες μετά τό θάνατο τοῦ Ἀλέκου, εἶχε δώσει στή δημοσιότητα τήν ἑξῆς ἀνακοίνωση:

«Ὁ βουλευτής Ἀλέξανδρος Παναγούλης ἐφονεύθη τήν 2αν πρωϊνήν σήμερον εἰς τροχαῖον αὐτοκινητιστικόν ἀτύχημα ἐπί τῆς Λεωφόρου Βουλιαγμένης εἰς τό ὕψος τῆς στάσεως Δαρζέντα.

Ἀπό τήν διεξαχθεῖσαν προανάκρισιν προέκυψεν ὅτι ὁ Παναγούλης ὁδηγῶν μόνος τό ὑπ' ἀριθ. ΕΤ5708 ἰδιωτικόν αὐτοκίνητον τύπου φιάτ 131, κατήρχετο μέ ὑπερβολικήν ταχύτητα πρός τήν κατεύθυνσιν τῆς θαλάσσης, ἐπιδιώκων ἐνδεχομένως νά προσπεράση ἕτερον αὐτοκίνητον κατερχόμενον εἰς τό ἀριστερόν αὐτοῦ.

Πλησίον τοῦ τόπου τοῦ ἀτυχήματος τό ἕτερον αὐτοκίνητον ἠλάττωσε ταχύτητα διά νά στρέψη ἀριστερά κι ἴσως ὁ Παναγούλης αἰφνιδιασθείς ἐκ τῆς στιγμιαίας τροχοπεδήσεως

τοῦ προπορευομένου αὐτοκινήτου ἔκαμε ἀπότομον χειρισμόν ὁ ὁποῖος, λόγω τῆς μεγάλης ταχύτητος, ἐξέτρεψεν τό αὐτοκίνητόν του εἰς ἑλικοειδῆ πορείαν καί τελικῶς τό κατέρριψεν εἰς τό δεξιόν τοῦ καταστρώματος τῆς ὁδοῦ. Τό αὐτοκίνητον ἐπέπεσεν εἰς φανοποιεῖον καί καθ' ὅλας τάς ἐνδείξεις ὁ θάνατός του ὑπῆρξεν ἀκαριαῖος.

Τήν ἐξήγησιν ταύτην ὡς μόνην πιθανήν τοῦ ἀτυχήματος δίδουν οἱ 2 αὐτόπται μάρτυρες – ὁ ὁδηγός ταξί *Ἐμμ. Σκαλκάρης* κι ὁ ἐπιβάτης *Κ. Δέδες* οἰκοδόμος – οἱ ὁποῖοι εἶχον σχολιάσει ὀλίγον πρό τοῦ ἀτυχήματος τήν πορείαν τῶν 2 αὐτοκινήτων ὡς ἰλιγγιώδη κι ἐπιθανολόγησαν μεταξύ των, ὅτι «ἔτσι ὅπως πᾶνε θά σκοτωθοῦν».

Πάντως ἐκ τῆς διενεργηθείσης μέχρι τοῦδε προανακρίσεως δέν διεπιστώθη σύγκρουσις τοῦ αὐτοκινήτου τοῦ Παναγούλη μέ ἕτερον αὐτοκίνητον καί δή τό προπορευόμενον, χρώματος δυσοινί τύπου ALFA ROMEO ἤ Τζάγκουαρ τό ὁποῖον καί ἀναζητεῖται.

Ἐπί τόπου κατέφθασαν ὁ Α΄ Ὑπαρχηγός Χωροφυλακῆς, ὁ κ. Τσεβᾶς, κλπ. κλπ...»

•

Βασική ἀμέλεια: Κανείς δέ φρόντισε νά ἀπαγορεύσει τήν κυκλοφορία τῶν αὐτοκινήτων στό σημεῖο αὐτό μέ ἀποτέλεσμα νά χαθοῦν ἴσως πολύτιμα ἴχνη καθώς καί τήν προσέγγιση στό μέρος ὅπου ὑπῆρχε τό αὐτοκίνητο.

Τήν ἄλλη μέρα τά κρατικά μέσα ἐνημέρωσης ἄρχισαν νά μεταδίδουν ὅτι ἀναζητεῖται ἕνα δυσοινί ἤ χρυσαφί χρώματος αὐτοκίνητο.

Ἐπίσης στίς 3 Μαΐου ὁ Στέφας μίλησε γιά σύγκρουση τοῦ αὐτοκινήτου του, μέ τό αὐτοκίνητο τοῦ Ἀλέκου.

Ἡ πρωτομαγιάτικη ἀνακοίνωση οὔτε γιά χρυσαφί χρῶμα (;) ἀνέφερε, οὔτε γιά σύγκρουση.

Ἀκόμη ἡ τοξικολογική ἐξέταση τοῦ αἵματος ἀποκαλύπτει τήν ὕπαρξη ποσοστοῦ 57,5 gr οἰνόπνευμα κατά ἑκατό ml αἵματος. Τό στοιχεῖο αὐτό διατυμπανίστηκε ἀπό τά μέσα ἐνημέρωσης, γιά νά δηλωθεῖ τελικά ἀπό ὑπεύθυνους γιατρούς ὅτι τό ποσοστό αὐτό εἶναι φυσιολογικό.

Χαρακτηριστικό:

Ὁ φασίστας πρώην ἀνθυπαστυνόμος Γ. Θωμόπουλος δηλώνει:

«Μεθοῦσε καί φουμάριζε καί μαστουρωνόταν. Καλά νά πάθει ὁ μεθύστακας!»

Οἱ πληρεξούσιοι δικηγόροι τῆς οἰκογένειας – ὅλοι στενοί φίλοι τοῦ Ἀλέκου καί παλιοί ἀγωνιστές, Ὀρ. Ἀλεξάκης, Χρ. Ἀργυρόπουλος, Λευτ. Βερυβάκης, Διον. Γιακουμῆς, καί Νίκος Κωνσταντόπουλος καταγγέλουν στίς 21 Μαΐου γι' αὐτές τίς ἐνέργειες τήν κυβέρνηση, μιλώντας γιά ἐγκληματική ἐνέργεια.

Καί ἡ κυβερνητική πηγή:

«Ἡ διενεργηθεῖσα προανάκρισις οὐδέν παρέλειψε διά τήν πλήρη διελεύκανσιν τοῦ συμβάντος»

Λίγες ὧρες ἀργότερα οἱ Ἰταλοί τεχνικοί ἐμπειρογνώμονες μεταξύ τῶν ἄλλων δηλώνουν:

«Οἱ τεχνικοί σύμβουλοι τῆς οἰκογένειας Παναγούλη, λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν τά ἀποτελέσματα τῶν προκαταρκτικῶν ἐρευνῶν, πού ἔγιναν, θεωροῦν ὅτι ὑπάρχει σειρά σκοτεινῶν κι ἀδιευκρινίστων στοιχείων, τά ὁποῖα θέτουν ἀνησυχητικά ἐρωτηματικά ὡς πρός τό θάνατο τοῦ Ἀλ. Παναγούλη...

...Συνοψίζοντες δέ, δηλώνουν ὅτι ἀπ' ὅσα μπόρεσαν νά δοῦν, «νά ἐξετάσουν τίποτα δέν τούς πείθει σάν τεχνικούς συμβούλους ὅτι ὁ θάνατος τοῦ Ἀλ. Παναγούλη, ἦταν τυχαῖος».

Ἀθήνα, 2 Μαΐου 1976

●

Στίς 3 Μαΐου σκάει μιά πραγματική «βόμβα». Ἀνακοινώνεται ἐπίσημα ὅτι παρουσιάστηκε στόν εἰσαγγελέα Τσεβᾶ, ὁ ἀναζητούμενος ὁδηγός τοῦ ξένου αὐτοκινήτου πού προκάλεσε τό θάνατο τοῦ Ἀλέκου. Τόν λένε Μιχάλη Στέφα, 31 χρόνων, ἐπάγγελμα μοντελίστ ὁ ὁποῖος καί δηλώνει μέ ἐκπληκτική ψυχραιμία ὅτι ἔφταιγε ὁ Ἀλέκος πού τόν χτύπησε ἀπό πίσω μέ τό αὐτοκίνητό του, μάλιστα δέ δίνει καί τά συλλυπητήριά του, στήν οἰκογένεια τοῦ νεκροῦ.

Μετά ἀπό μιά ἰδιαίτερη συνομιλία μέ τόν γνωστό ὑπερασπιστή τῆς χούντας Καραθανάση ὁ Μ. Στέφας δίνει τήν ἑξῆς κατάθεση:

«Τήν Παρασκευήν 3ην παρελθόντος Ἀπριλίου καί περί ὥραν 17.00' περίπου μαζί μέ τόν Ἰσαάκ Χαΐμ, ἀδελφόν τοῦ συνεταίρου μου πού ἔλειπε στήν Ἰταλία, ἔκλεισα τήν βιοτεχνία μου ἐπί τῆς Λεωφόρου Βουλιαγμένης ἀριθμ. 391. Ἀκολούθως μετέβην εἰς τήν ἐπί τῆς ὁδοῦ Ἱπποκράτους ἀριθ. 8 κατοικίαν μου ὅπου καί ἔφαγα. Καθ' ὅν χρόνον ἔτρωγα μέ ἐκάλεσε στο τηλέφωνον ὁ κουνιάδος ἑνός φίλου μου, στό σπίτι του στην περιοχήν Περιστερίου (δέν ἐνθυμοῦμαι ἀκριβῆ διεύθυνσιν), διότι μέ θέλει κάτι ὁ φίλος μου. Εὐθύς μετά τό φαγητό μου, πῆρα ταξί καί πῆγα. Συνήντησα ἐκεῖ τόν φίλον μου, τόν κουνιάδον του, τίς γυναῖκες τους καί μίαν ἄλλην κοπέλλαν. Μοῦ ἐξήγησαν ὅτι μέ κάλεσαν προκειμένου νά γνωρίσω τήν κοπέλλαν τήν ὁποίαν αὐτοί ἤθελαν νά μοῦ προξενέψουν καί τήν ἑπομένην, Σάββατον 1ην Μαΐου, νά πραγματοποιήσουμε μίαν ἐκδρομήν στήν Αἴγινα. Ἀρχικῶς εἶχα ἀντιρρήσεις νά συμμετάσχω στήν ἐκδρομήν διότι εἶχα εἰδοποιήσει τούς δικούς μου στήν Κόρινθον ὅτι θά πήγαινα τό βράδυ. Κατόπιν συζητήσεων ἀπεφάσισα τελικῶς νά συμμετάσχω στήν ἐκδρομήν ὑπό τήν προϋπόθεσιν νά πάω τό βράδυ στήν Κόρινθο, νά πάρω τό αὐτοκίνητό μου καί ἀργά νά γυρίσω στό σπίτι τους. Περί ὥραν 20.50' πηγαίνοντας ὁ φίλος μου πρός Ἀθήνας μέ μετέφερε μέχρι τό πρακτορεῖον Πελοποννήσου μέ τό αὐτοκίνητόν του. Μόλις ἔφθασα στό πρακτορεῖον ἔκοψα εἰσιτήριον γιά Κόρινθο μέ τό λεωφορεῖον τῶν 20.55' τό ὁποῖον εἶχεν προορισμόν τό Κιάτον. Μετά ταῦτα ἐπεβιβάσθην τοῦ λεωφορείου τό ὁποῖον ἀνεχώρησεν περί ὥραν 21.00'. Στήν Κόρινθον ἔφθασα περί ὥραν 22.15' καί ἀμέσως επήγα στό σπίτι μου. Στό σπίτι μου συνήντησα τούς γονεῖς μου στούς ὁποίους εἶπα ὅτι θά φύγω πάλι γιά Ἀθήνα μέ τό αὐτοκίνητόν μου, διότι εἶχα κάποια δουλειά. Οἱ γονεῖς μου εἶχαν ἀντιρρήσεις, πλήν ὅμως τούς ἔπεισα, καί ἔτσι ἀφοῦ ἄφησα τήν τσάνταν μου ἐπῆρα τό αὐτοκίνητόν μου καί ἀναχώρησα γιά Ἀθήνα περί ὥραν 22.25'. Τό αὐτοκίνητόν μου εἶναι μάρκας Πεζώ 504 χρώματος μπέζ - μεταλλικόν καί ἔχει ὡς πινακίδα κυκλοφορίας τήν ἀρχικήν Γαλλικήν τοιαύτην, ἤτοι τήν ὑπ' ἀριθ. 4550 WWE 75. Ἐδῶ στήν Ἑλλάδα δέν ἔχω πάρει ἀκόμη ἑλληνικόν ἀριθμόν κυκλοφορίας καί τό αὐτοκίνητόν μου τό ἔχω ἐκτελωνίσει. Ἐρχόμενος πρός Ἀθήνας στά Διόδια Κορίνθου συνήντησα τούς γνωστούς μου Ἀναστάσιον Δάμην καί Παντελήν Χρόνην, κατοίκους Κορίνθου καί μάλιστα ὁ δεύτερος μοῦ

Ἡ πολιτική ἡγεσία τῆς χώρας δίπλα στόν Ἀλέκο, γιά νά τόν συνοδεύσουν στήν τελευταία του κατοικία... Ὁ Γ. Μαῦρος, ὁ Γ. Ζίγδης, ὁ Π. Κανελλόπουλος, ὁ Ἡ. Ἡλιοῦ, συναγωνιστές, συνάδελφοι, φίλοι...

ἔδωσε καί δυό τσιγάρα, διότι δέν εἶχα. Καθ' ὁδόν πρός Ἀθήνας ἔβρεχε καί ἔτσι ἔφθασα στό σπίτι τοῦ φίλου μου, ὁ ὁποῖος ὅπως προαναφέρω διαμένει στήν περιοχή Περιστερίου, περί ὥραν 23.50' περίπου. Ὅταν ἔφθασα στό σπίτι τοῦ φίλου μου εἶδα φῶς στό ἐργαστήριον πού εἶναι στό ἰσόγειον τῆς πολυκατοικίας καί πῆγα ἐκεῖ ὅπου συνήντησα τήν γυναίκα τοῦ φίλου μου Εἰρήνην Γεωργοπούλου καί τήν ἀδελφήν της Βάσω. Ὁ φίλος μου μέ τόν πατζανάκη του ἔλειπαν. Παρέμεινα μέ τίς κυρίες καί συζητούσαμε διάφορα, μεταξύ τῶν ὁποίων καί τίς ἐντυπώσεις μου ἀπό τήν κοπέλλα πού μοῦ ἐπροξένευαν. Περί ὥραν 01.30' τῆς 1.5.76, ἐπειδή οἱ φίλοι μου δέν εἶχαν ἔλθει καί οἱ γυναῖκες ἤθελον ν' ἀνέβουν στίς κατοικίες τους, ἀνεχώρησα γιά τό σπίτι μου στήν Ἡλιούπολιν. Ἠκολούθησα τήν γνωστήν διαδρομήν: ἀπό Περιστέρι - Λένορμαν - Πλατεία Μεταξουρ-

γείου - Ἁγίου Κων/νου - Ὁμόνοια - Σταδίου - Σύνταγμα - Φιλελλήνων - Μακρυγιάννη - Λεωφόρος Βουλιαγμένης. Ἡ ταχύτης μου ἦτο κανονική, δὲν μποροῦ ὅμως νὰ τὴν προσδιορίσω διότι δὲν ἐκοίταξα τὸ κοντέρ. Πλησιάζοντας πρὸς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, πῆρα τὸ ἀριστερὸν ρεῦμα πορείας τῆς Λεωφόρου Βουλιαγμένης, διότι εἰς τὸ ὕψος τοῦ ἐργοστασίου ΔΑΡΖΕΝΤΑ περίπου ἐπρόκειτο νὰ στρίψω ἀριστερὰ προκειμένου νὰ πάω στὸ σπίτι μου νὰ κοιμηθῶ. Κατερχόμενος τὴν Λεωφόρον Βουλιαγμένης μετὰ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, σὲ κάποιο σημεῖον, στὸ ὕψος τοῦ ἐργοστασίου ΔΑΡΖΕΝΤΑ, ἐνοίωσα ἕνα ντεραπάρισμα αὐτοκινήτου ποὺ μὲ εἶχε πλησιάσει. Ἐνστικτωδῶς γύρισα καὶ κοίταξα δεξιὰ μου, ἐνῶ συγχρόνως πάτησα φρένο. Μὲ τὸ φρενάρισμα ἀνεκόπη ἡ ταχύτης τοῦ αὐτοκινήτου μου καὶ τὸ ὄπισθεν μου - δεξιὰ αὐτοκίνητον μὲ ἐκτύπησε στὸ πίσω, δεξιὸ πλευρὸ τοῦ αὐτοκινήτου μου στὸ ὕψος τῆς πίσω πόρτας, ἐξακολουθῶντας νὰ ντεραπάρη. Μετὰ τὸ κτύπημα βλέπω τὸ αὐτοκίνητον νὰ φεύγη πρὸς τὰ δεξιὰ μέσα στὴν Λεωφόρον καὶ νὰ βγαίνη ἀπὸ τὸ κατάστρωμα στὸ πεζοδρόμιο καὶ νὰ χάνεται μέσα σὲ ἕνα σύννεφο σκόνης, ἐνῶ ἀμέσως μετὰ ἀκούστηκε ἕνας φοβερὸς κρότος. Ἦταν προφανῶς ἀπὸ τὴν πρόσκρουσι τοῦ αὐτοκινήτου ἐπάνω στὸ τοίχωμα τῆς εἰσόδου τοῦ φανοποιείου. Ἐν τῷ μεταξὺ ἐγὼ μετὰ τὸ φρενάρισμα καὶ τὴν μείωσιν τῆς ταχύτητος τοῦ αὐτοκινήτου μου, ρολάρησα καὶ σταμάτησα στὸ ὕψος τῆς παρακαμπτηρίου πρὸς τὴν ὁδὸν Ὄλγας, αὐτὴν ποὺ ἀπαγορεύεται ἡ διέλευσις. Μολονότι καὶ εἶδα καὶ ἄκουσα τὸ ἀτύχημα καὶ γν[illegible]ζω ὅτι θὰ ἔπρεπε νὰ σταματήσω καὶ νὰ προσφέρω τὴν βοήθειάν μου πρὸς τὸν ὁδηγὸν τοῦ αὐτοκινήτου, δὲν τὸ ἔπραξα, διότι φοβήθηκα ἐπειδὴ εἶχα πινακίδα μὲ ξένον ἀριθμὸν κυκλοφορίας ποὺ δὲν ἴσχυε γιὰ τὴν Ἑλλάδα. Γιὰ νὰ μὴν μπλέξω λοιπὸν ἀποφάσισα νὰ φύγω. Μπῆκα στὴν ἀπαγορευμένην παρακαμπτήριον καὶ φθάνοντας στὴν ὁδὸν Ὄλγας εἶδα ἕνα ταξὶ ἀραγμένον ἐπὶ τῆς Ὄλγας καὶ ἕναν ἄνδρα μὲ φανέλλαν νὰ εὑρίσκεται στὸ μπαλκόνι ἑνὸς διωρόφου σπιτιοῦ ποὺ βρίσκεται ἀκριβῶς στὸ σημεῖον τῆς ἐξόδου πρὸς τὴν ὁδὸν Ὄλγας. Πέρασα ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ κολωνάκια ποὺ ὑπάρχουν σὲ αὐτὸ τὸ σημεῖον, μπῆκα στὸ ρεῦμα τῆς ὁδοῦ Ὄλγας καὶ πῆρα κατεύθυνση πρὸς Ἀθήνας. Στὸ τρίτο ἢ τέταρτο στενὸ σταμάτησα τὸ αὐτοκίνητον καὶ ἐπανῆλθα πεζῇ στὴν Λεωφόρον Βουλιαγμένης γιὰ νὰ ἰδῶ τί γί-

νεται, μέ τό ἀτύχημα. Ἀντελήφθην ἕνα ταξί σταματημένον (τό ὁποῖον εἶχα προηγουμένως ἀντιληφθῆ ὅταν ρολάριζα καί σταμάτησα, νά πλησιάζη καί νά σταματάη καί αὐτό στήν Λεωφόρον Βουλιαγμένης) καθώς καί 4 - 5 ἄτομα νά εὑρίσκωνται στό σημεῖο τοῦ ἀτυχήματος. Ἀφοῦ εἶδα ὅτι ὑπῆρχαν ἄνθρωποι νά προσφέρουν τίς πρῶτες βοήθειες σκέφθηκα νά γυρίσω στήν Κόρινθο καί νά μήν πάω στό σπίτι μου ὅπου κατευθυνόμην νά κοιμηθῶ, ἀφοῦ οὕτως ἤ ἄλλως τό πρωί θά πήγαινα στήν Κόρινθο, ἐφ' ὅσον εἶχεν οὐσιαστικά ματαιωθῆ ἡ ἐκδρομή μας γιά τήν Αἴγιναν. Ἡ ἀλλαγή αὐτή τοῦ δρομολογίου μου ὀφείλεται ἴσως στόν φόβο πού ἔνοιωσα ἐξ αἰτίας τῆς ξένης καί ἀνίσχυρης πινακίδας τοῦ αὐτοκινήτου μου. Στήν Κόρινθο ἔφθασα περί ὥραν 04.00΄ τῆς αὐτῆς ἡμέρας (1.5.76) καί ἀφοῦ ἐπάρκαρα τό ἀμάξι μου στό συνηθισμένο σημεῖον ἔξω ἀπό τό σπίτι μου, πῆγα καί κοιμήθηκα. Ξύπνησα κατά τίς 12.00΄ - 13.00΄ τό μεσημέρι. Μέ εἶχε καταλάβει στενοχώρια καί ταραχή, γι' αὐτό πού συνέβη καί γιά τήν συμπεριφορά μου. Εἶχα χάσει τό κέφι μου καί ἡ διάθεσις μου εἶχε καταστῆ δύσθυμη καί μελαγχολική. Τοῦτο ἔγινεν ἀντιληπτόν καί ἀπό τούς γονεῖς μου καί ἀπό τούς φίλους μου. Ἐγώ ὅμως δέν ἀπεκάλυψα σέ κανέναν τόν λόγον τῆς στενοχώριας μου. Παρέμεινα στήν Κόρινθον μέχρι καί τοῦ ἀπογεύματος τῆς Κυριακῆς 2.5.1976 καί περί ὥραν 16.30΄ μέ τό λεωφορεῖον Κορίνθου - Ἀθηνῶν ἐπέστρεψα εἰς τήν Ἀθήναν μαζί μέ τόν φίλον μου Δημήτριον Παπαδάκην καί πῆγα στό σπίτι του στήν περιοχήν Κάτω Πατήσια (δέν ἐνθυμοῦμαι ἀκριβῆ διεύθυνσιν). Παρέμεινα ἐπ' ὀλίγον στό σπίτι τοῦ φίλου μου, ἤπια καφέ καί ἐν συνεχείᾳ μαζί του, πήγα στόν κινηματογράφο ΑΕΛΩ ἐπί τῆς ὁδοῦ Πατησίων καί Ἁγίου Μελετίου. Μετά χωρίσαμε καί ἐπέστρεψα στό σπίτι μου. Εἶχα ὅμως μεγάλη ἀνησυχία καί στενοχώρια καί δέν μπόρεσα νά καθήσω, ἀλλά ἔφυγα καί πῆγα στόν τόπο πού ἔγινε τό ἀτύχημα, ὅπου καί παρέμεινα μέχρι 04.00΄ ὥραν σήμερα. Ἐν συνεχείᾳ ἐπέστρεψα στό σπίτι μου. Δέν μπόρεσα νά κοιμηθῶ καθόλου καί στίς 06.50΄ ὥραν πῆγα καί ἄνοιξα τό μαγαζί νά δουλέψω. Ἡ κατάστασίς μου ὅμως γινόταν συνεχῶς καί χειρότερη, δέν μποροῦσα οὔτε νά ἡσυχάσω, οὔτε νά ἠρεμήσω καί κάτι μέ ὤθοῦσε νά παρουσιασθῶ σέ σᾶς καί νά σᾶς ἀποκαλύψω τήν ἀλήθεια. Ἡ ἐπιθυμία μου αὐτή γινόταν συνεχῶς καί ἰσχυρότερη ἀκούγοντας τίς ἀπίθανες διαδόσεις σχετικά μέ τόν θάνατον τοῦ ΠΑΝΑΓΟΥΛΗ. Καί κατά τό

μεσημέρι εἶχα πλέον ἀποφασίσει νά παρουσιασθῶ. Πῆρα τόν πατέρα μου στό τηλέφωνο στήν Κόρινθο καί τόν κάλεσα νά ἔλθη στήν Ἀθήνα γιατί κάτι σοβαρό μοῦ συνέβαινε. Ὁ πατέρας μου ἦλθε πράγματι καί ἔφθασε περί τήν 15.30' ὥραν. Συζητήσαμε, τοῦ ἀπεκάλυψα ὅλην τήν ἀλήθειαν τοῦ ἐπεισοδίου καί μέ συνεβούλευσε καί αὐτός νά παρουσιασθῶ σέ σᾶς. Ἀκολούθως ἀνεζήτησα τόν ἀριθμόν τηλεφώνου σας στόν κατάλογον: τόν ἔχω μάλιστα γραμμένο σέ ἕνα πακέτο πού εἶναι αὐτή τήν στιγμήν στό σπίτι μου. Δέν σᾶς βρῆκα καί συνωμίλησα μέ τήν σύζυγόν σας πρός τήν ὁποίαν ἀποκάλυψα ποῖος ἤμουν καί ὅτι ἤθελα νά σᾶς συναντήσω ὁπωσδήποτε καί νά τεθῶ εἰς τήν διάθεσιν τῆς Ἑλληνικῆς Δικαιοσύνης, διότι ἐν τῷ μεταξύ στίς ἀπογευματινές ἐφημερίδες ἐγράφοντο σημεῖα καί τέρατα γύρω ἀπό τό θέμα τοῦ θανάτου τοῦ ΠΑΝΑΓΟΥΛΗ.

Ἡ σύζυγός σας μοῦ ἔκλεισε ραντεβοῦ στήν γωνία τῶν ὁδῶν Ἀκαδημίας καί Κανάρη, ὅπου καί πράγματι περί ὥραν 17.00' συναντηθήκαμε καί μέ ὡδήγησε εἰς τήν Εἰσαγγελίαν. Ἐκεῖ μετ' ὀλίγου ἤλθατε ἐσεῖς καί μέ παρελάβατε καί μ' ὡδηγήσατε ἐδῶ ὅπου καί καταθέτω. Ἐπιθυμῶ νά σᾶς διαβεβαιώσω ὅτι ὅσα ἀνωτέρω κατέθεσα, εἶναι ἡ μόνη ἀλήθεια γύρω ἀπό τό περιστατικόν τοῦ θανάτου τοῦ Παναγούλη καί τῆς ἀναμίξεώς μου σέ αὐτό.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ: Ἀντελήφθης προηγουμένως τό αὐτοκίνητον τοῦ ΠΑΝΑΓΟΥΛΗ νά κατέρχεται τήν Λεωφόρον Βουλιαγμένης καί ἄν ναί, μπορεῖς νά ἐκτιμήσης τήν ταχύτητά του;

ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ: Ὄχι δέν τό εἶχα ἀντιληφθῆ, παρά μόνον τήν στιγμήν πού ἄκουσα τό ντεραπάρισμα. Ἑπομένως δέν μπορῶ νά προσδιορίσω τήν ταχύτητα μέ τήν ὁποίαν ἔτρεχε.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ: Ἦτο ὀλισθηρόν τό κατάστρωμα τῆς Λεωφόρου;

ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ: Δέν μπορῶ νά ἔχω κατηγορηματικήν γνώμην, διότι ἐγώ δέν ἔνοιωσα κάτι παρόμοιον μέ τό δικό μου αὐτοκίνητο. Συνεπῶς δέν μπορῶ νά ἔχω γνώμην στό ἐρώτημά σας περί τοῦ αἰτίου πού προεκάλεσε τό ντεραπάρισμα τοῦ αὐτοκινήτου τοῦ ΠΑΝΑΓΟΥΛΗ. Ἄν κρίνω ὅμως ἀπό τήν ταχύτητα τοῦ αὐτοκινήτου κατά τό ντεραπάρισμα καί τήν ἐν συνεχείᾳ πορεία του ἐκτός τοῦ καταστρώματος τῆς Λεωφόρου καί τήν δύναμιν μέ τήν ὁποία ἐπέπεσε ἐπί τοῦ τοιχώματος, πρέπει νά εἶχε ταχύτητα πολύ μεγαλύτερη ἀπό τήν ταχύτητα τοῦ αὐτοκινήτου μου καί αὐτό ἀποτελεῖ ὁπωσδήποτε ἕνα παράγοντα ἐκτροπῆς ἀπό τήν

Τό μέγεθος τῆς κηδείας πάνω ἀπό 1 ἑκατομμύριο λαός, ἔδειξε ὅτι στήν λαϊκή ψυχή, ὁ θάνατος τοῦ Ἀλέκου Παναγούλη συνδυάστηκε μέ ἐγκληματικά κριτήρια καί μέ ἀπειλές κατά τῶν δημοκρατικῶν θεσμῶν.

κανονικὴν πορείαν καὶ ἀδυναμίας ἐλέγχου τοῦ αὐτοκινήτου. Ἐγὼ δὲν ἔχω καμμιὰ ἀπολύτως εὐθύνη γιὰ τὸ ντεραπάρισμα καὶ τὴν ἀπώλεια τοῦ ἐλέγχου τῆς ὁδηγήσεως ἐκ μέρους τοῦ ΠΑΝΑΓΟΥΛΗ, διότι προπορευόμουν καὶ αὐτὸς μὲ τὴν μεγαλυτέραν ταχύτητα μὲ ἔφθασε καὶ οὔτε ἀνέκοψα τὴν πορείαν του φρενάροντας, ἐφ' ὅσον οὗτος βρισκόταν δεξιά μου καὶ μὲ χτύπησε, τὸ χτύπημα δὲ ἐπὶ τοῦ αὐτοκινήτου μου ὀφειλόταν στὸ ντεραπάρισμα τοῦ ἰδικοῦ του αὐτοκινήτου, τοῦ ὁποίου ντεραπαρίσματος ἐγὼ δὲν ἔχω καμμίαν ἀπολύτως εὐθύνην. Συναισθάνομαι βεβαίως τὴν ἀνθρωπιστικὴ μου εὐθύνη ἐπειδὴ δὲν σταμάτησα κατὰ τὸ ἀτύχημα νὰ βοηθήσω καὶ ἐγώ, ἐξήγησα ὅμως τοὺς λόγους οἱ ὁποῖοι μὲ ἔκαναν νὰ τηρήσω αὐτὴν τὴν συμπεριφοράν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ: Ἀνήκεις εἰς πολιτικὴν Νεολαίαν καὶ ἐὰν ναί, εἰς ποίαν;

ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ: Ἀνήκω στὴν ὀργάνωσι «ΡΗΓΑΣ ΦΕΡΑΙΟΣ» τῆς περιοχῆς Ἀμπελοκήπων καὶ ὠργανώθηκα σ' αὐτὴν μόλις γύρισα ἀπὸ τὸ ἐξωτερικὸ κατὰ τὸν Μάιον ἢ Ἰούνιον 1975. Δὲν ἔχω στὰ χέρια μου ἔγγραφο στοιχεῖο ἀποδεικτικὸ αὐτῆς τῆς ἐντάξεώς μου, εἶχα ὅμως ἀναπτύξει δράσι καὶ σᾶς ἀναφέρω χαρακτηριστικὰ ὅτι χρησιμοποιοῦσα τὸ αὐτοκίνητόν μου ὅταν γιορτάζονταν τὰ ἑφτὰ χρόνια τοῦ «Ρήγα Φεραίου» γιὰ τὴν ἐγγραφὴ συνθημάτων στοὺς τοίχους καὶ ἴχνη μπογιᾶς φαίνονται ἀκόμη στὴ δεξιὰ μπροστινὴ πόρτα του. Εἶναι ἀδιανόητον γιὰ μένα νὰ κατηγορηθῶ ὡς ὑπεύθυνος τοῦ θανάτου τοῦ ΠΑΝΑΓΟΥΛΗ, τὸν ὁποῖον ἀνεγνώριζα σὰν γνήσιο ἀντιστασιακὸ ὁ ὁποῖος συνετέλεσε στὴν ἐπάνοδο τῆς χώρας στὴ Δημοκρατία. Δὲν ἔχω τίποτα ἄλλο νὰ σᾶς προσθέσω παρὰ τὸ ὅτι ντρέπομαι γιὰ ὅλα αὐτὰ ποὺ δημιουργήθηκαν, ὑποστηρίζονται καὶ διαδίδονται για δολοφονία δῆθεν τοῦ ΠΑΝΑΓΟΥΛΗ. Εἶναι εὔκολο νὰ διαπιστώσετε τὴν ἀλήθεια αὐτῶν ποὺ σᾶς κατέθεσα ἐλέγχοντας ὅλα τὰ στοιχεῖα τῆς καταθέσεώς μου καὶ τότε θὰ πεισθῆτε ἀπολύτως ὅτι κανεὶς δὲν ἐδολοφόνησε τὸν ΠΑΝΑΓΟΥΛΗ καὶ ὅτι οὔτε ἐγὼ εἶμαι ὑπεύθυνος τοῦ θανάτου του. Ὁπωσδήποτε ὅμως εἶμαι στὴ διάθεσι τῆς Ἑλληνικῆς Δικαιοσύνης, ἐνώπιον τῆς ὁποίας αὐθορμήτως καὶ ἐλευθέρως, μὲ συνείδησι τοῦ χρέους μου σὰν Ἕλληνος πολίτου παρουσιάσθηκα, μολονότι θὰ μποροῦσα νὰ παραμείνω στὸ σκότος τοῦ ἀγνώστου, ἐφ' ὅσον κανένα στοιχεῖο δὲν ὑπῆρχε ποὺ μποροῦσε νὰ ὁδηγήση στὴν ἀνακάλυψί μου.

Ἡ κατάθεση αὐτή τοῦ Στέφα, σέ συνάρτηση μέ τά ἤδη ὑπάρχοντα στοιχεία καί τίς πληροφορίες δημιούργησε ὁρισμένα ἐρωτηματικά:

– Γιατί δηλαδή ἐνῶ οἱ ἀρχές ἀναζητοῦσαν ἕνα δυσσινί ἤ χρυσαφί «Ἄλφα Ρομέο» ἤ «Τζάγκουαρ» βρέθηκε τελικά ἕνα μπέζ-μεταλλικό «Πεζώ 504»;

– Γιατί ἐνῶ κατεζητεῖτο τό αὐτοκίνητο μέ τά στοιχεῖα Ζ 11450 («ΝΕΑ, 3 Μαΐου 1976») βρέθηκε τό αὐτοκίνητο τοῦ Στέφα νά ἔχει ἀριθμό 4550 WWE 75.

– Πῶς γνώριζε ὅτι μποροῦσε νά περάσει ἀπ' τήν ἀπαγορευμένη ὁδό, ἀφοῦ ὑπῆρχαν κολωνάκια πού ἔκλειναν τό δρόμο;

– Πῶς οἱ αὐτόπτες μάρτυρες μιλοῦν γιά ἰλιγγιώδη ταχύτητα τῶν 2 αὐτοκινήτων, πού κατ' ἄλλους ἦταν 3, ἐνῶ ὁ Στέφας μιλά γιά μικρότερη ταχύτητα;

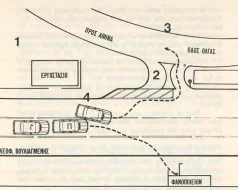
– Ποιός ἦταν ἐκεῖνος πού συνέλαβε ὁ Ἀλέκος, λίγες μέρες πρίν τή δολοφονία, τήν ὥρα πού ἐκεῖνος προσπαθοῦσε νά ξεκλειδώσει τήν πόρτα τοῦ δωματίου ὅπου ὑπῆρχαν τά ἀρχεία καί ποιά ἦταν ἡ κοπέλα ἐκείνη πού τή βρῆκε ἕνα βράδυ ὁ Ἀλέκος νά «σκαλίζει» τά ἀρχεία;

Ἀλλά ὑπάρχουν πολλά ἀκόμη πράγματα πού δέν ἐρευνήθηκαν στήν ὅλη ὑπόθεση.

Π.χ. Ποιούς ὠφέλησε ἡ ἀπόκρυψη ἑνός αὐτόπτου μάρτυρα, κατοίκου τῆς γύρω περιοχῆς, πού ἀνακάλυψαν ὁ ἕνας ἀπό τούς γράφοντες καί ὁ ὁποῖος εἶχε δηλώσει «τή λειτουργία κάποιου πολύ ἰσχυροῦ προβολέα τήν ὥρα ἀκριβῶς τῆς δολοφονίας;»

Ἡ. Ποιός ἦταν ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἐμφανίστηκε σάν ἐκπρόσωπος τῆς Κ.Ν.Ε. στό διανεολαιίστικο τῆς 1 Μαΐου γιά νά ἀνακαλυφθεῖ ἀργότερα, ἀπό μέλη τῆς προοδευτικῆς ἕνωσης Μητέρων Ἑλλάδας τήν ὥρα πού τριγυρνοῦσε στό σπίτι τοῦ νεκροῦ, ὅτι ἦταν ἄτομο τῆς Ἀσφάλειας καί γνωστός γιά τήν ὕποπτη δράση του;

Χωρίς νά ἔχουμε τήν πρόθεση νά κάνουμε ἀστυνομικό ρεπορτάζ, δίνουμε τό παρακάτω κατατοπιστικό σκίτσο καί θέτουμε ὁρισμένα ἐρωτήματα:

1 τί ὑπῆρχε στά δρομάκια 1 τά κάθετα πρός τή Λεωφ. Βουλιαγμένης; Μήπως ἕνα δεύτερο ἤ τρίτο αὐτοκίνητο πού καταδίωξαν τήν κατάλληλη στιγμή τό αὐτ. τοῦ Ἀλέκου.

2 τί ὑπῆρχε στό σημ.2; Μήπως ὁ δρόμος αὐτός ἦταν «μπλοκαρισμένος» ἀπό κάποιον ἤ κάποιους;

3 ἀπό ποῦ ἀκριβῶς εἶχε ἀνάψει ὁ προβολέας, πού ἰσχυρίζεται ὅτι εἶδε ὁ αὐτόπτης μάρτυς γύρω στήν περιοχή 3.

4 σέ ποιό ἀκριβῶς σημεῖο ἔδωσε τήν «κωλιά» τό Πεζῶ στό Φιάτ καί τή στιγμή πού συνέβη αὐτό εἶχε ὁ Ἀλέκος τόν πλήρη ἔλεγχο τῶν αἰσθήσεών του καί τόν ἔλεγχο τοῦ αὐτοκινήτου του;

5 Πῶς δικαιολογοῦνται τά 2 χτυπήματα στήν ἀριστερή πλευρά τοῦ αὐτοκινήτου, πού ἔφερναν πάνω τους βυσσινί χρῶμα;

6 Ποιός «ἔκλεψε» τήν προσωπική ἀτζέντα τοῦ Ἀλέκου πού κατά διασταυρωμένες καί ἔγκυρες πληροφορίες περιεῖχε κι ἕνα σημαντικό ντοκουμέντο;

Ψηφίσματα, ἀνακοινώσεις καί συλλυπητήρια ἦρθαν ἀπό παντοῦ.

Ἀναφέρουμε:

Γ. ΜΑΥΡΟΣ «Τό ἔθνος ὑποκλίνεται μέ εὐλάβεια ἐμπρός στό σκήνωμα τοῦ ἀλησμόνητου φίλου καί συναδέλφου τοῦ πρώτου ἀγωνιστοῦ τῆς δημοκρατίας».

Ν. ΑΛΑΒΑΝΟΣ (Ε.ΔΗ.Κ.) «Ἡρωϊκός ὁ κορμός τοῦ δέντρου τῶν Παναγούληδων. Κάθε κλωνάρι κι ἕνα ἀλύγιστο παλικάρι. Μέ μιά λεβεντιά πού οἱ πραγματικές της διαστάσεις ξεπερνοῦνε τίς μυθικές. Τό ὄνομα Παναγούλης μένει ἀθάνατο καί σέ κλίμακα παγκόσμια συνώνυμο μέ τή Λευτεριά. Ὁ Ἀλέκος δέν πέθανε, εἶναι σύμβολο.»

Ἡ Ε.ΔΗ.Ν. ἐξωτερικοῦ: «Ὁ τραγικός θάνατος τοῦ γενικοῦ μας γραμματέα Ἀλέκου Παναγούλη εἶναι ἀπόρροια ἑνός καλά ὀργανωμένου ἐγκλήματος τῶν φασιστικῶν καί ἀντιδραστικῶν κύκλων».

ΚΑΚΛΑΜΑΝΗΣ (ΠΑ.ΣΟ.Κ.): «Ὁ Ἀλέκος Παναγούλης ἔγινε σύμβολο. Καί τά σύμβολα ζοῦν, ὅσο ζοῦν οἱ ἰδέες πού ἐνσαρκώνουν».

ΑΝΤ. ΣΑΜΑΡΑΚΗΣ: «Ἄν ἐκεῖνο πού λέμε «θάνατος» εἶναι μιά ἀνεξερεύνητη, μυθική περιοχή, αὐτός ὁ νεκρός εἶχε περάσει ἐν ζωῇ στήν περιοχή τοῦ Μύθου. Πρωτομαγιά 1976, ἡ Ἑλλάδα ξημέρωσε φτωχότερη...»

ΒΑΣ. ΒΑΣΙΛΙΚΟΣ: «Ὁ βουλευτής-ἀγωνιστής πού εἶχε θέσει τό χέρι του ἐπί τόν τύπο τῶν ἥλων, βρέθηκε σταυρω-

μένος πάνω στό ἴδιο σταυρό, ἀπ' ὅπου μισοζώντανος, μόλις πρίν δυόμισυ χρόνια, εἶχε ἀποκαθηλωθεῖ».

●

Ψηφίσματα ἀκόμη ἔστειλαν: Ἡ Ἕνωση Δημοκρατικῶν Δικηγόρων, ὁ Σύνδεσμος Φυλακισθέντων καί Ἐξορισθέντων Ἀντιστασιακῶν, πολιτικά κόμματα, ὀργανώσεις τῆς νεολαίας, συνδικαλιστικές παρατάξεις κλπ.

●

Τήν 5η Μαΐου ἡ οἰκογένεια Παναγούλη καταθέτει μήνυση ὅπου μεταξύ ἄλλων τονίζονται:

1. Τά ἀποδεικτικά στοιχεῖα τῆς ἐκδοχῆς περί τροχαίου ἀτυχήματος ὑπῆρξαν ἀντιφατικά καί ἀφῆκαν ἀναπάντητα τά κρίσιμα ἐρωτήματα τῆς ὑποθέσεως.

2. Παραμένει ἀνεξήγητο τό θεμελιῶδες περιστατικό ὅτι τό αὐτοκίνητο τοῦ Ἀλεξάνδρου φέρεται ὅτι διήνυσε μεγάλη ἀπόσταση, μέχρι πού προσέκρουσε μέ σφοδρότητα στόν κάθετο τοῖχο τοῦ ἐπικλινοῦς διαδρόμου, στό τέλος τοῦ ὁποίου βρέθηκε, χωρίς νά κάνη ὁ νηφάλιος, ἐπιδέξιος καί έγνωσμένης ψυχραιμίας ὁδηγός (Παναγούλης) κανένα χειρισμό ἤ ἑλιγμό, γιά νά ἀποφύγη τήν πρόσκρουση. Καί ὁ ἑλιγμός αὐτός «ἦτο εὐχερῶς ἐφικτός καί ἀναγκαίως ἀναμενόμενος, σύμφωνα μέ τά διδάγματα τῆς κοινῆς πείρας καί τάς προσωπικάς ἱκανότητας τοῦ φονευθέντος».

3. Οἱ Ἰταλοί τεχνικοί σύμβουλοι, «πρόσωπα ἐξιδιασμένης ἐπιστημονικῆς καταρτίσεως καί ἐμπειρίας», ὁμοφώνως ἀποφαίνονται ὅτι «ὑπάρχει σειρά σκοτεινῶν καί ἀδιευκρίνιστων στοιχείων, τά ὁποῖα θέτουν ἀνησυχητικά ἐρωτήματα ὡς πρός τόν θάνατον τοῦ Ἀλεξάνδρου Παναγούλη».

4. Οἱ πληροφορίες τίς ὁποῖες ἔδωσε ὁ φερόμενος ὡς ὁδηγός τοῦ προπορευομένου αὐτοκινήτου (Μιχ. Στέφας) ἀνατρέπουν τά στοιχεῖα πού συνελέγησαν ἀπό ἄλλους μάρτυρες. Ἐπίσης δέν ἐξηγοῦν πειστικά οὔτε τήν αἰτία ἐκτροπῆς τοῦ αὐτοκινήτου τοῦ βουλευτοῦ, οὔτε τήν πορεία πού ἠκολούθησε πρίν καί μετά τήν μοιραία στιγμή. Καί ὅλα αὐτά «ἀνεξαρτήτως καί πέραν βεβαίως τῆς ἀνάγκης ἐξονυχιστικῆς ἐρεύνης, τῆς ἀξιοπιστίας αὐτοῦ καί τῆς ἀκριβείας τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἰσχυριζομένων».

5. Τέλος ή κ. Ἀθηνᾶ Παναγούλη καί ὁ κ. Στάθης Παναγούλης μέ τήν μηνυσή τους, ζητοῦν «νά ἐνταθῆ καί νά ἐπεκταθῆ πρός πᾶσα κατεύθυνση ἡ ἀνακριτική ἔρευνα» γιά νά διευκρινισθοῦν τά κρίσιμα περιστατικά τῆς ὑποθέσεως.

6. Προστίθεται σχετικά, ὅτι ὁποιοδήποτε ποσό ἤθελε ἐπιδικασθῆ γιά ψυχική ὀδύνη τῆς οἰκογενείας ἐκχωρεῖται ἀπό τώρα στήν Ἑλληνική Δημοκρατική Νεολαία (Ε.ΔΗ.Ν.).

●

Τήν ἴδια μέρα ὁ σορός τοῦ Ἀλέκου μεταφέρθηκε στή Μητρόπολη, ὅπου ἐκτέθηκε σέ λαϊκό προσκύνημα.

Στήν κηδεία του πού ἔγινε στίς 5 μ.μ. συμμετεῖχαν ἑκατοντάδες χιλιάδες ἄνθρωποι, ἡ ἡγεσία ὅλων τῶν κομμάτων, προσωπικότητες τῆς Ἑλλάδας καί τοῦ ἐξωτερικοῦ, ἐκπρόσωποι τῆς κυβέρνησης καί δεκάδες δημοσιογράφοι.

Τό φέρετρο σήκωσαν στούς ὤμους τους μέλη τῆς Ε.ΔΗ.Ν., ἐνῶ ἑκατοντάδες στέφανα προηγοῦνταν.

Πάνω ἀπό τόν τάφο του καί σέ μιά ἀτμόσφαιρα γενικῆς συγκίνησης διαβάστηκε ἕνας ἁπλός ἐπικήδειος πού ἔγραψε κάποιος Ε.ΔΗ.Ν.-ίτης καί ἀκολούθως ὅλος ὁ κόσμος ἔψαλε τόν Ἐθνικό ὕμνο, σάν ἐλάχιστο φόρο τιμῆς στόν ἄνθρωπο ἐκεῖνο πού μέ τούς ἀγῶνες του καί τήν τιμιότητά του πάλεψε ὅσο κανείς ἄλλος γιά τή Δημοκρατία καί τήν Ἐλευθερία αὐτοῦ τοῦ τόπου.

«Ἀλέκο Παναγούλη
συγκεντρωθήκαμε ὅλοι σήμερα ἐδῶ, ἡ μητέρα σου, ὁ ἀδελφός σου, οἱ φίλοι σου, οἱ συναγωνιστές σου τῆς Ε.ΔΗ.Ν. γιά νά τιμήσουμε τήν μνήμη σου καί τήν θυσία σου. Μιά θυσία πού ἀντανακλοῦσε τούς ἀγῶνες σου, τούς ἀγῶνες τοῦ λαοῦ μας, τούς ἀγῶνες μιᾶς ὁλόκληρης ζωῆς

Ἀλέκο Παναγούλη,
Σήκωσες ψηλά τό λάβαρο τοῦ ἀγώνα τῆς δημοκρατίας, τῆς λευτεριᾶς καί τῆς προκοπῆς, ὑποφέροντας τόσα πολλά.

Γιά τούς ἥρωες καί τούς ἀγωνιστές ἡ μνημεία στήνονται ἡ τραγούδια γράφονται.

Ἀλέκο Παναγούλη,
Μπροστά στή θυσία σου γονατίζουν ὅλοι οἱ ἐλεύθεροι ἄνθρωποι».

●

«Ὁ λαός τίμησε ἀγωνιστικά τόν μεγάλο νεκρό μας, πού ἀνήκει σ' ὅλους.

Ἔτσι κηδεύει ὁ λαός τούς ἀγαπημένους του νεκρούς καί μέ τό ἀλάθητο διαισθητήριό του ἔδωσε τήν ἀπάντηση στά ἐρωτήματα καί καθόρισε τίς προοπτικές».

Ἔτσι ἄρχιζε ἡ τελευταία ἀνακοίνωση τῆς Ε.ΔΗ.Ν., πού χτυπήθηκε καίρια καί ἀναντικατάστατα μέ τή δολοφονία τοῦ γενικοῦ γραμματέα της.

Καί κατέληγε ἡ ἀνακοίνωση:

«Ἡ μεγάλη ἀγάπη, ἰδιαίτερα τῆς νεολαίας, πρός τόν Ἀλέκο Παναγούλη, πού ἐκδηλώθηκε μέ κάθε τρόπο καί κύρια μέ τήν ἀποφασιστικότητά της νά συνεχίσει τούς ἀγῶνες της καί ἀγῶνες του γιά ἐθνική ἀνεξαρτησία καί λαϊκή κυριαρχία, ἀποτελοῦν τήν καλύτερη ἐγγύηση γιά ἕνα καλύτερο αὔριο τοῦ τόπου μας.

Κληρονομιά μας εἶναι καί τό ποίημά του:

Ἀδέλφια πού θά ζήσετε μετά ἀπό μᾶς, λυπηθεῖτε τούς δειλούς πού δίστασαν νά μποῦνε στόν ἀγώνα.

Συνεχίστε. Τῆς λευτεριᾶς τό παραμύθι μ' αἷμα γράφεται».

Τό φέρετρο κατεβαίνει στό φρεσκοσκαμμένο τάφο. Τό πλῆθος παραληρεῖ: «Ὁ Παναγούλης ζεῖ». Ἐκείνη τή στιγμή ὁρκιζόμαστε: «Ἕνας στό χῶμα, χιλιάδες στόν ἀγώνα, Ἀλέκο».

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

«Σβησμένη φλόγα
πού πάντα καίει
σκέπασμα τάφου
χωρίς νεκρούς
Μάτια κλαμένα
πού σέ κοιτάνε...
Νέοι άγώνες
σέ προσκαλοῦν»
'Αλ. Παναγούλης

Τά γεγονότα μετά τήν κηδεία κύλισαν μέ κινηματογραφική ταχύτητα.

– Στίς 6 Μαΐου ὁ πρωθυπουργός κ. Καραμανλῆς κάλεσε, μέ δηλώσεις του, νά παραδοθοῦν στή Βουλή «τά ἀρχεῖα τῆς Ε.Σ.Α.».

– Στίς 7 Μαΐου ὁλοκληρώνεται ἡ προανάκριση, τήν ὁποία ἔκανε ἡ Τροχαία Γλυφάδας καί ἡ δικογραφία διαβιβάζεται στόν Εἰσαγγελέα Ποινικῆς 'Αγωγῆς 'Αθηνῶν κ. Δημ. Τσεβᾶ.

– Στίς 8 Μαΐου ὁ ἀντιεισαγγελέας 'Εφετῶν κ. Σπυρ. Κανίνιας, ἀσκεῖ ποινική δίωξη κατά τοῦ «μοντελίστ» Στέφα, γιά ἀνθρωποκτονία ἐξ ἀμελείας.

– Στίς 9 Μαΐου γίνεται στό Α΄ νεκροταφεῖο ἐπιμνημόσυνη δέηση στό νωπό τάφο τοῦ 'Αλέκου, ὑπό τήν «αὐστηρή» ἐπιτήρηση τῆς ἀστυνομίας. Λίγο καιρό ἀργότερα ὁ γνωστός ἀπό τήν «ὑπόθεση Λαμπράκη» Γ. Λεονάρδος ἐμφανίζεται καί δηλώνει ὅτι τόν 'Αλέκο Παναγούλη δολοφόνησε ἡ μυστική παρακρατική ὀργάνωση «'Αράχνη».

Τό θέμα αὐτό γίνεται ἀντικείμενο διαμάχης στόν τύπο, γιά νά ξεχαστεῖ ὕστερα ἀπό λίγο. Τά ἐρωτήματα ὅμως εἶχαν ἤδη μπεῖ.

'Η ἱστορία τοῦ 'Αλ. Παναγούλη, ἡ προσωπικότητά του κι ἀκόμη ἡ συγκυρία τοῦ θανάτου του – ἐνῶ βρισκόταν σέ ἐξέλιξη κρίσιμη ὑπόθεση, στήν ὁποία εἶχε πρωταγωνιστήσει – ἰδιαίτερα μαζί μέ τά στοιχεῖα πού ἔχουν προκύψει, ἐπι-

δάλλουν νά ἀντιμετωπιστεῖ ὁ θάνατός του σάν ἐγκληματική ἐνέργεια.

Ποιοί ὅμως «ἔβγαλαν ἀπό τή μέση» σ' αὐτή τήν κρίσιμη στιγμή τόν 'Αλέκο;

Πάνω στό ἐρώτημα αὐτό ἔχουν ἐκφραστεῖ διάφορες ἀπόψεις. Κατά τή γνώμη μας, οἱ κυριότερες εἶναι:

– 'Ο 'Αλέκος ἔπεσε θύμα τοῦ φασιστικοῦ παρακράτους καί τῶν τυχόν κυβερνητικῶν ὑποστηρικτῶν του.

– 'Ο 'Αλέκος ἔπεσε θύμα στή διαμάχη μεταξύ 2 μυστικῶν «ἀντιφασιστικῶν ἤ ἀντιστασιακῶν» ὀργανώσεων.

Δέ θά θελήσουμε νά ὑποστηρίξουμε ἤ νά θεμελιώσουμε τή μία ἤ τήν ἄλλη ἄποψη. Ἄλλωστε αὐτό δέν εἶναι καί τό ἀντικείμενο τοῦ διβλίου αὐτοῦ, ἄν καί τά στοιχεῖα ὑπάρχουν θά σταθοῦμε ὅμως κλείνοντας τοῦτο τό διβλίο-ἀφιέρωμα σέ δύο σημαντικά γεγονότα, τά ὁποῖα σημάδεψαν τό «κλείσιμο» τῆς ἀγωνιστικῆς ζωῆς τοῦ 'Αλέκου.

Τό μέγεθος τῆς κηδείας του κι ἡ εὐρύτερη ἀπήχηση τῶν ἀγώνων του, μετά τή δολοφονία του, στόν 'Ελληνικό λαό καί ἰδιαίτερα στήν ἀδούλωτη 'Ελληνική νεολαία.

Μιά κηδεία πού ἀπέδειξε ὅτι στή λαϊκή ψυχή ὁ θάνατος τοῦ 'Αλέκου συνδυάστηκε μέ ἐγκληματικά κριτήρια καί μέ ἀπειλές κατά τῶν δημοκρατικῶν θεσμῶν.

Καί ἡ λειτουργικότητα αὐτοῦ τοῦ συνδυασμοῦ δέν μπορεῖ νά ἀγνοηθεῖ.

Ὅπως δέν μπορεῖ ἐπίσης νά ἀγνοηθεῖ τό ἀσύγκριτο πολιτικό ἐπίπεδο τοῦ λαοῦ μας, πού ἔδειξε σπάνια αὐτοπειθαρχία, ἐνῶ ἦταν ὁλοφάνερο πώς οἱ ἑκατοντάδες χιλιάδες πού συνέρευσαν δέν κατευθύνονταν ἀπό πουθενά. Ὅλος αὐτός ὁ κόσμος κινήθηκε μέ θαυμαστή ἀκρίβεια, ἐκπλήρωσε *αὐθόρμητα* τό χρέος του καί διαλύθηκε χωρίς τό παραμικρό ἐπεισόδιο. Ὅλος αὐτός ὁ κόσμος πού ὑπογράμμισε σιωπηλά ὅτι ἐννοεῖ νά παρίσταται ὄχι μόνο στίς χαρές καί στίς λύπες τῆς Δημοκρατίας, ἀλλά καί στούς ὁποιουσδήποτε κινδύνους της.

Καί τό νόημα αὐτό δέν πρέπει νά διαφύγει ἀπό ἐκείνους πού νομίζουν πώς αὐτό τό λαό μποροῦν νά τόν «κου-

μαντάρουν» ἀνεξέλεγκτα καί σέ μιά δεδομένη στιγμή νά τόν φιμώσουν αἰφνιδιαστικά καί νά τόν ξαναβάλουν στό γύψο.

Τό δεύτερο γεγονός, δηλαδή ἡ μεγάλη ἀπήχηση τοῦ Ἀλέξανδρου Παναγούλη, ἰδίως μετά τό θάνατό του, στίς εὐρύτερες μάζες τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ εἶναι κι αὐτό σημαντικό ἀπό κάθε πλευρά.

Ὁ Ἑλληνικός λαός ταυτίστηκε μέ τούς ἀγῶνες του κι ἔμαθε νά τιμᾶ τή μνήμη του, ἀνεξάρτητα ἀπό συγκεκριμένη ΠΟΛΙΤΙΚΗ ἡ ΚΟΜΜΑΤΙΚΗ τοποθέτηση.

Ὁ Ἀλέξανδρος Παναγούλης ἔγινε ἡ ἐνσάρκωση τῶν αἰσθημάτων τοῦ λαοῦ, ἔγινε ὁ φορέας τῶν ὅσων ὁ καθένας μας λαχταροῦσε γιά τόν ἑαυτό του, καί δέν μποροῦσε νά τά ἔχει, τουλάχιστο στό βαθμό πού τά εἶχε ἐκεῖνος: τό θάρρος, τήν ἀδάμαστη ψυχή, τήν περηφάνια, τή συνέπεια, τόν ἀσυμβίβαστο ἀγωνιστικό χαρακτήρα, τήν ἀκοίμητη λαχτάρα γιά τή λεφτεριά.

Δέν ἔμεινε σπίτι πού νά μήν πονέσει τόν ἥρωα, καρδιά πού νά μήν καταραστεῖ τούς «ἄγνωστους» δολοφόνους του.

Ὁ Ἀλέξανδρος Παναγούλης ἔπαψε νά εἶναι μόνο ὁ ἥρωας, ὁ ἀγωνιστής, ὁ πολιτικός. Ἔγινε ὁ «Ἀλέκος μας».

Καί στίς δύσκολες μέρες πού περνᾶμε, ὅπου πολλοί ἐπιβουλεύονται τήν πορεία πρός τή δημοκρατία κι ὅπου οἱ ἀγῶνες γιά ἐθνική ἀνεξαρτησία ἐντείνονται, τοῦτο μετράει πάνω ἀπ' ὅλα.

Ὁ Ἀλέκος Παναγούλης ἀξίζει καί πρέπει νά ἀποτελέσει τό σύμβολο γιά τούς παραπέρα ἀγῶνες τοῦ λαοῦ τοῦ τόπου, γιά ὅ,τι τό δίκαιο καί ὅ,τι τό ὡραῖο.

– Ἐμπρός στό δρόμο πού χάραξε ὁ ἀγωνιστής Ἀλέκος Παναγούλης.

– Ο ΠΑΝΑΓΟΥΛΗΣ ΖΕΙ

– Ο ΑΓΩΝΑΣ ΣΥΝΕΧΙΖΕΤΑΙ...

●

Θά κυκλοφορήσουν σύντομα:

●

– «ΟΜΑΔΑ ΣΥΝΑΓΩΝΙΣΤΩΝ» :

Τό πορτραῖτο τοῦ ἥρωα
Κώστα Γεωργάκη

●

– «ΟΜΑΔΑ ΣΥΝΑΓΩΝΙΣΤΩΝ» :

Ε.ΔΗ.Ν. 1965 – 1976
11 ΧΡΟΝΙΑ ΑΓΩΝΕΣ
(ὑλικά καί ντοκουμέντα)

●